

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla
Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin hükümlerinin hayata
geçirilmesini sağlayan yasal ve diğer tedbirlere ilişkin GREVIO Raporu'na ilişkin

Türkiye'nin nihai görüşleri

Giriş

Türkiye Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin ilk değerlendirme süreci boyunca GREVIO üyeleri ve sekreteryası tarafından yürütülen çalışmalar ve işbirliği için teşekkürlerini sunar. GREVIO tarafından sunulan detaylı değerlendirme raporu ve raporda yer alan tavsiyeler Türkiye'nin tüm ilgili yetkili makamlarınca dikkatli bir şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Rapora ilişkin Türkiye'nin görüşleri Sözleşmenin izlenmesi görevini üstlenmiş olan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler (AÇSHB) Bakanlığı tarafından koordine edilmiş ve hazırlanmıştır. Bu çerçevede Türkiye GREVIO'nun tavsiyelerine ilişkin olarak aşağıdaki hususları vurgulamak ister;

10. Kadınlar ve erkekler arasındaki hukuki ve fiili eşitliği sağlamanın kadına yönelik şiddeti önlemenin anahtar bir unsuru olduğunu akılda tutarak

GREVIO, Türk yetkili makamlarına şu konuları ısrarla tavsiye eder:

a. Kadın erkek eşitliği ilkesinin uygulamada gerçekleşmesini ve kadınlara ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlayan politika ve tedbirler geliştirilmesine ve politika ve tedbirlerin ciddi anlamda güçlendirilmesine devam edilmesi,

b. Hakim ve savcuların, İstanbul Sözleşmesi hükümleri dahil kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliğine ilişkin uluslararası yasal norm ve standartları anlama ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesine yönelik çabaların artırılması ve söz konusu hükümler ve Anayasa Mahkemesine başvuru dahil olmak üzere haklarını aramak için mevcut yasal yollara ilişkin bilgilerinin artırılması amacıyla kadın ve kız çocuklarına yönelik farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmesi,

c. Yakın geçmişte uygulanmaya başlanan 4+4+4 eğitim sistemi dahil yasa ve politikaların, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmesi ve tüm yasa ve politika tekliflerinin, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla bir etki analizine tabi tutulmasının sağlanması,

d. Kız çocuklarının eğitim hakkını kullanmasını ve kadınların ekonomik özgürlüğe ulaşma çabalarının desteklenmesini amaçlayan tüm politikaların, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele tedbirleri içermesi

Türkiye, yasal alanda kaydedilen gelişmelerin uygulamaya yansımalarının önemini farkındadır. Bu kapsamda kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi; hak, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmalarının sağlanması; kadın erkek fırsat eşitliğinin tüm ana plan ve politikalara yansıtılması amacıyla 2018-2023 yıllarını kapsayan "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" hazırlanmıştır. Söz konusu eylem planı kadın erkek eşitliği ilkesinin uygulamada gerçekleşmesi ve kadınlara karşı ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlayan politika ve tedbirler geliştirilmesi noktasında önemli bir belgedir.

Türkiye'de kadının güçlenmesi amacıyla çok geniş kapsamlı hazırlanan bir eylem planı olma özelliği taşıyan Strateji Belgesi ve Eylem Planında; beş temel politika eksenine (eğitim, ekonomi, sağlık, karar alma mekanizmalarına katılım, medya) ilişkin mevcut durum, temel amaç, hedefler, stratejiler, faaliyetler düzenlenmiştir. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı ile kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre verilen sorumluluklar takip edilecek böylece uygulamada kadın erkek eşitliğinin hayata geçmesi için alınan önlemlerin izlenmesi de gerçekleştirilecektir. Strateji Belgesi tüm taraflarla işbirliği içerisinde

hazırlanmış olup 8 Mart 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. Bu da eylem planının en üst düzeyde sahiplenildiğinin göstergesidir.

Çalışma yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılığı engellemek ve kadının işgücü piyasasındaki konumunu güçlendirmek için 2003 yılında İş Kanununda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda kamuda personel alımlarında hizmet gerekleri dışında cinsiyet ayrımı yapılmaması; hane içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin belli koşullarda satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirlerin vergiden muaf tutulması; 18 yaşından büyük kadınların istihdamının teşvik edilmesi; kadın çalışanlar ve ebeveynlerin doğum ve evlat edinmeye ilişkin özlük haklarının iyileştirilmesi; kısmi ve yarı zamanlı çalışma düzenlemesi getirilmesi; çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması; kadın girişimciliğinin desteklenmesine yönelik pek çok düzenleme gerçekleştirilmiştir. Kadının ekonomik güçlenmesi hedefi, ülkemizin 10. Kalkınma Planı ve hazırlanmakta olan 11. Kalkınma Planı, Ulusal İstihdam Stratejisi ve Hükümet Programı gibi üst politika metinlerinde de yer bulmaktadır.

Söz konusu yasaların, plan ve programların yol göstericiliğinde kadınların istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla AÇSHB tarafından Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması, Annemin İşi Benim Geleceğim, Türkiye'nin Mühendis Kızları, Ev Hanımlarına Yönelik Finansal Okuryazarlık Seminerleri gibi pek çok proje yürütülmüş ve yürütülmeye devam etmektedir.

Bu düzenleme ve çalışmalar ile şiddetle mücadele kapasitemizi arttırmaya yönelik çabalarımız devam edecektir.

Türkiye hakim ve savcılara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yasaların etkin uygulanması için önemini farkındadır. GREVIO'ya daha önce iletilmiş olan hakim ve savcılara yönelik meslek içi ve meslek öncesi eğitimlerin sürdürülmesi amacıyla planlama çalışmaları devam etmektedir. Bu kapsamda; aile içi şiddet konusunda farkındalığın artırılması ve aile hukukundan kaynaklanan davalar konularında her yılın başında hâkim ve Cumhuriyet savcılarına yönelik meslek içi eğitim seminerleri ile hakim ve savcı adaylarına yönelik eğitimler düzenlenmektedir. 2018 yılında 200 hâkim ve Cumhuriyet savcısına yönelik meslek içi eğitimler gerçekleştirilmiş olup 2018 yılının kalan döneminde de 300 hâkime yönelik eğitimler düzenlenecektir. Diğer taraftan eğitimlerin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla hazırlanan ders kitabı eğitim müfredatına eklenerek ders olarak okutulmaktadır. Meslek içi eğitim çalışmalarına önceki yıllarda olduğu gibi adalet alanında çalışan yardımcı personeller (sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagoglar, katipler gibi) de dahil edilecektir.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadelede en önemli araçlardan birinin de kadına yönelik şiddete sıfır tolerans ilkesinin tüm ilgili alanlara yerleştirilmesi olduğunun farkındadır. Bu amaçla kadın erkek fırsat eşitliğinin tüm ana plan ve politikalara yansıtılması için hazırlanan “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” ile birlikte kız çocuklarının eğitim hakkını kullanması ve kadınların ekonomiye katma değer yaratma çabalarının desteklenmesi yönünde önemli bir adım atılmıştır. Öte yandan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında yer alan hedeflerde kadınlar ile birlikte kız çocukları ve şiddet mağduru ve/veya tanığı çocukların korunması, güçlenmesi, hedef grupların farklı ihtiyaçlarının gözetilmesi bakış açısıyla hazırlanmış olup; Eylem Planı kararlılıkla uygulanmaktadır.

2016-2017 yıllarında uygulanan Kadın Boyacı Ustalar Projesi ile inşaat sektöründe kadınlara boyacılık mesleğine ilişkin mesleki beceri ve mesleki yeterlilik belgesi kazandırılması kapsamında 365 kadın eğitim almış; 266 kadın mesleki yeterlilik belgesi almıştır. Projeden yararlanan kadınların önemli bir bölümünü şiddet mağduru kadınlar oluşturmuştur. 2018 yılının ilk üç ayında Bakanlığımıza bağlı kadın konukevlerinden hizmet alan 1341 kadın çeşitli meslek edindirme kurslarından yararlandırılmış olup 294 kadın işe yerleştirilmiştir.

12. GREVIO Türk yetkili makamlarını, toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mücadele edilmesini amaçlayan hükümet tedbirlerinin temel ilkesi olarak görülmeye devam edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin anlaşılması ve kabulünü desteklemek için farkındalık çalışmaları ve eğitim dahil her türlü fırsatın kullanılması konusunda güçlü şekilde teşvik eder.

Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde kilit unsur olduğunun bilincindedir ve çalışmalarını bu temele oturtarak yürütmektedir. “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Strateji Belgesi ve Eylem Planının hazırlık çalışmaları yapılan çalıştaylar ile tüm paydaşların işbirliğinde yürütülmüştür; ayrıca süreç içerisinde kurumların yazılı görüşleri de alınmıştır. Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda beş temel politika eksenine eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım, medya ilişkin mevcut durum, temel amaç, hedefler, stratejiler ve faaliyetler düzenlenmiştir. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda yer alan politika eksenleri altında ele alınmak üzere kesişen politika alanları belirlenmiş ve bunlar amaç, hedef, strateji ve faaliyetlerin oluşturulmasında dikkate alınmıştır. Kesişen politika alanları; Mevzuat değişiklikleri, Cinsiyet ayrıştırmalı verilerin mevcudiyeti, Kadın erkek fırsat eşitliği eğitimleri, İzleme değerlendirme ve etki analizi çalışmaları, Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları, Yerel yönetimlerle işbirliği, Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği, Üniversiteler ile işbirliği, Özel sektör ile işbirliği, Engellilik, Yaşlılık, Kırsal alanda yaşayan kadınlar, Geçici koruma/uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi kadınlar, Kız çocukları, Erkek çocukları da dâhil kadınların güçlenmesi sürecine erkeklerin katılımı olarak belirlenmiştir.

Türkiye’de kadın erkek eşitliğinin sağlanması, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlenmesi ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak AÇSHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün temel görev alanlarını oluşturmaktadır. Genel Müdürlük toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik birçok çalışma yürütmektedir. Söz konusu çalışmalar GREVIO’ya iletilen önceki raporlarımızda ve yapılan görüşmelerde de ayrıntılı olarak sunulmuştur. Türkiye’de kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik öncelikli politikaların belirlendiği politika dokümanlarında da temel hareket noktası ve kabulün toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu görülmektedir. Öte yandan bu bağlamda kamuoyunda farkındalık çalışmaları da yürütülmeye devam etmektedir.

23. GREVIO, Türk yetkilileri, aşağıdaki hususlarda güçlü şekilde teşvik eder:

a. Kadınların karşılaştıkları eşitsizlikleri ele alarak kırsalda yaşayan kadınlar, Kürt kadınlar, engelli kadınlar ve lezbiyen kadınlar dahil kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan veya kalabilecek kadınları etkileyen şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleye dönük çabaların desteklenmesi,

b. Söz konusu kadınları temsil eden kadın STK’ları destekleyerek, bu STK’lara fon sağlayarak veya yakın işbirliği içinde çalışarak bu kadınların bakış açılarının; kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele amaçlı politikaların tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirilmesine dahil edilmesi,

c. Bu kadınlara proaktif olarak ulaşılmasını hedefleyen özel programlar geliştirilmesi dahil, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin, bu kadınların spesifik ihtiyaçlarına göre uyarlanmış programlara dahil edilmesi,

d. Bu kadın gruplarına dahil olan mağdurlar için koruma ve destek hizmetlerinin erişilebilirliğinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi,

e. Kadına yönelik şiddet ile ilgili veri toplarken, kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan ya da maruz kalabilecek kadın ve kız çocuklarıyla ilgili spesifik göstergeler eklenmesi.

Türk milleti, sadece toplulukların ya da grupların yan yana bulunduğu bir yapıya sahip değildir. Türkiye, daha çok farklı geçmişlere sahip fertlerin bütünleşmesinden oluşmaktadır. Böylelikle; dil, ırk, renk, etnik köken, din ya da diğer benzer özelliklere bakılmaksızın, kanun önünde eşitliği Anayasada ve yürürlükteki diğer yasalarda teminat altına alınan eşit bireylerden oluşmaktadır. İnsan haklarına saygı ilkesi, Türk hukukunda anayasal düzlemde teminat altına alınan temel bir ilkedir. Belirli ayrımcılık türleri, mahkûmiyet biçiminde cezai yaptırıma tabidir. Ayrıca, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, yasaklanmış ayrımcılık türlerini listelerken “etnik köken” dayanağına açık bir şekilde atıfta bulunur. Bu, Türkiye’nin Kürt kökenli Türk vatandaşları dahil belirli grupların kültürel haklarını inkar ettiği anlamına gelmemektedir. GREVIO raporunda, Kürt kökenli Türk vatandaşlarının genellikle düşük ekonomik ve sosyal koşullarda olduğu iddiasında bulunulan Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) gibi insan hakları mekanizmalarının belirli bulgularına atıfta bulunmaktadır. Pek çok ülkede de olduğu gibi, Türkiye’nin belirli bölgelerinde yaşayan insanların ekonomik zorluklar yaşadığı kısmı geçerlidir ancak bu durumun yerel nüfusun etnik kökeninden kaynaklanmadığı dikkate alınmalıdır. Bu nedenle, Türk milleti içerisindeki belirli bir grubun seçilerek sosyo-ekonomik zorluklara daha açık olarak nitelendirilmesi, önyargılı ve yanıltıcı bir tutumdur. Türkiye, hükümet reformları ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesine yönelik destekler dahil olmak üzere ülkenin pek çok kesiminde kaydedilen önemli ilerlemelerin raporda daha doğru ele alınmayı hak ettiği görüşündedir.

Türkiye Anayasa’da yer alan ayrımcılık yapmama ilkesini temel alan bir anlayışla şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeksizin hizmet vermektedir.

2014 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu’nun Araştırma sonuçları incelendiğinde kadına yönelik aile içi şiddet oranının kent ve kırsal düzeyinde ciddi farklılaşma göstermediği görülmektedir. Bölgesel açıdan incelendiğinde ise yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalma oranında Orta Anadolu Bölgesi yüzde 42,8 ile ilk sırada iken bu bölgeyi yüzde 42,2 ile Batı Anadolu, yüzde 38,6 ile Kuzeydoğu Anadolu, Yüzde 37 ile Ege Bölgesi takip etmektedir. Bu noktada, kadına yönelik şiddetin Orta Anadolu Bölgesinde Güneydoğu Anadolu Bölgesine göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Türkiye’nin Güneydoğusunda şiddetin yaygınlığı ve başvuru süreçlerine ilişkin diğer bölgeler ile arasında belirgin bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye GREVIO’nun görüşlerine katılmamaktadır.

Ülkemizde Olağan üstü hal tedbirleri 21.07.2016 -20.07.2018 tarihleri arasında terörle mücadele amacı ile uygulanmıştır. Olağanüstü Hal tedbirleri kapsamında terörle ilişkili suçlar nedeniyle belediye başkanlarının değiştirilmesi gibi terörle mücadele tedbirleri İstanbul Sözleşmesi kapsamında yer almamaktadır. Olağanüstü hal tedbirleri, terörle mücadele kapsamında uygulanmaktadır. Kadın hakları üzerinde etkisi olabilecek bu tedbirler, bu bağlam içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle, GREVIO değerlendirmesi kapsamında kadın hakları ve Olağanüstü Hal arasında herhangi bir değerlendirme veya ilişkilendirmeden kaçınılmalıdır.

Nitekim olağanüstü hal kapsamında görevlendirme yapılan belediyelerde kadınlara yönelik hizmetler kesintiye uğramamakta aksine artarak sürmektedir. Bu belediyelerin kurduğu 92 kadın destek

merkezinde 150 den fazla farklı faaliyetten 160 bin kadın yararlanmaktadır. Bu merkezlerde kadınlara yönelik meslek edindirme kursları (kilim ve dokuma, kuaförlük, takı tasarımı, kadın ve çocuk giyim, cilt bakım gibi) düzenlemekte; sosyal ve kültürel gelişimlerini güçlendirmek amacıyla sinema, konser, tiyatro etkinlikleri ile şehir dışı gezi organizasyonları yapılmaktadır. Bu belediyeler kadınların bu kurslarda ya da kendi imkanları ile ürettikleri ürünleri değerlendirebilecekleri satış alanları oluşturmuşlardır.

Terörle mücadelenin bu raporda genel anlamda formüle edilmesi bizim için üzücüdür. Türkiye'nin 35 yılı aşkın süredir devam eden terörle mücadelesi hiçbir şekilde "çatışma" olarak tanımlanamaz. Türkiye; vatandaşlarını, terör örgütü PKK'nın suç eylemlerinden de korumaya yönelik meşru hakkını kullanmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki terörle mücadele operasyonlarına ilişkin; bu terör felaketinin kaynağından, yani bölge halkına doğrudan bir tehdit teşkil eden PKK terör örgütünden hiç söz edilmemesi, talihsiz ve kısır görüşlü bir tutumdur. Ayrıca, rapor genelinde söz edilmemesine rağmen PKK; ABD ve 28 Avrupa Konseyi ülkesinin birer üyesi olduğu AB'nin terör örgütü listesinde. PKK'nın uluslararası kabul görmüş terörist etiketlenmesi düşünüldüğünde, Türkiye'nin belirli bölgeleri "çatışma bölgesi" olarak anılamaz.

Öte yandan raporun 17. paragrafların dayandırıldığı OHCHR raporu T.C Dışişleri Bakanlığının 10 Mart 2017 tarihli açıklaması¹ ile Türk Hükümeti tarafından reddedilmiştir.

Tüm bunların yanı sıra kırsal alanda kadınların bilinçlendirilmesi amacıyla Tarım ve Orman Bakanlığı ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) arasında imzalanan Kadın Çiftçi Eğitimi İşbirliği Protokolünü de hatırlatmak gerekir. Protokol ile tarımla uğraşan ve kırsalda yaşayan kadınlarımız toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kişi hak ve özgürlükleri konularında eğitilmesi sağlanmaktadır. Protokol kapsamında; 81 ilde gerçekleşen eğitimlerden yaklaşık 8.600 çiftçi kadın faydalanmıştır.

Raporun 16. Paragrafında kadına yönelik şiddetle mücadelede kapsayıcı ve koordineli politikaların tüm aktörlerin katılımlarını gerektirdiğine ilişkin GREVIO'nun tespiti tarafımızca da benimsenmekte olup, tüm çalışmalar mümkün olduğunca geniş sektörlü ve katılımcı bir anlayışla yürütülmektedir. Ayrıca Türkiye kadına yönelik şiddet başta olmak üzere kadın sorunları ile mücadele konusunda sivil toplum kuruluşları ile yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır. Bu kapsamda politika geliştirme ve hizmet sunumuna ilişkin tüm süreçlere konuyla ilgili STK'lar dahil edilmektedir. Böylelikle, tematik toplantı ve çalıştaylarda STK'ların katkı ve katılımları; projelerde paydaş olarak yer alması; STK'lara kaynak aktarılması sağlanmaktadır. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları, Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı gibi kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının belirlendiği ve ülkemizin bu alandaki çalışmalarına yön veren temel politika dokümanları, kadın hakları alanında çalışan STK temsilcilerinin katkı ve katılımlarıyla oluşturulmuştur. Ayrıca, söz konusu politika dokümanlarının uygulanması kapsamında düzenlenen toplantılar ile 2007 yılından beri her yıl düzenlenen ve üst düzey yöneticilerin bir araya geldiği Şiddet İzleme Komitesi toplantılarına STK temsilcileri de katılım sağlamak; yürütülen ve planlanan çalışmalara ilişkin STK katkıları, görüş ve düşünceleri kamu politikalarına aktarılmaktadır. Ayrıca Bkz Yanıt 12.

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Eylem Planının uygulanma ve izleme sürecinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler,

¹ "BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Ülkemizdeki Terörle Mücadele Operasyonlarının İnsan Hakları Boyutuna İlişkin olarak 10 Mart 2017 Tarihinde Yayımladığı Rapor Hk." açıklaması (http://www.mfa.gov.tr/no_-71_-bm-insan-haklari-yuksekkomiserligi_nin-ulkemizdeki-terorle-mucadele-operasyonlarinin-insan-haklari-boyutuna-iliskin.tr.mfa)

özel sektörün yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile de yakın işbirliği yapılması öngörülmektedir. Bunun yanı sıra önümüzdeki dönemde STK'lar ile istişare toplantılarının düzenli bir şekilde yapılmasına ve STK'ların politika geliştirme ve izleme süreçlerine dahil edilmesine devam edilecektir.

Bunlara ek olarak, Kamu-STK İşbirliği Alanında AÇSHB'nin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması Projesi yürütülmektedir. Haziran 2018'de başlayan Projedeki temel amaç; ülkemizde dezavantajlı kesimler üzerine faaliyet gösteren STK'ların mevcut yapılarının analiz edilmesi, yapılacak ihtiyaç analizleri doğrultusunda STK'lara yönelik eğitimlerin planlanması, bu eğitimlerin ihtiyaç duyan STK'lara verilmesi ve bu çerçevede STK'ların kapasitelerinin artırılması, Bakanlığımız ve STK'lar arasında daha sağlıklı ve koordineli bir işbirliğini geliştirmek amacıyla AÇSHB bünyesinde Bilgi ve Danışma Birimi'nin oluşturulması; Kamu ile STK arasındaki ilişkileri kurumsal düzeyde koordine etmek amacıyla bir "Yönetişim Modeli"nin geliştirilmesidir.

Ayrıca Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II döneminde, sivil toplum bir alt sektör olarak tanımlanmıştır. Yaklaşık 190 milyon Avro tutarında kaynağın sivil toplumun ve sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi için kullanılması öngörülmektedir. IPA'nın yeni döneminde çok yıllık bir perspektifle gerek sivil toplum kuruluşları gerekse kamu kuruluşları için yeni bir vizyon ortaya konmuştur. Sivil topluma yönelik verilecek proje destekleri; "AB-Türkiye Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi" "STK'ların Kapasitesinin ve STK'lar Arasındaki İşbirliğinin Geliştirilmesi" "Aktif Vatandaşlık için Yasal Çerçevenin İyileştirilmesi", "Kamu-STK işbirliğinin Güçlendirilmesi" olmak üzere temel olarak dört öncelik çerçevesinde belirlenecektir.

Son olarak eklemek gerekir ki, "Dernek Kurma Hürriyeti" Anayasasının "Kişinin Hakları ve Ödevleri" bölümünde "Toplantı Hak ve Hürriyetleri" başlığı altında yer alan 33 üncü maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre; " Herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu" hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda, ülkemizde kadın ve kadın hakları alanında izin almaksızın dernek kurulabilmekte ve faaliyette bulunulabilmektedir.

Türkiye ayırım gözetmeme ilkesi çerçevesinde hizmetlerini sunarken özel gereksinimleri olan kadınların ikincil ayrımcılıklara uğramasını engellemek için de çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda kadına yönelik şiddetle mücadele alanında hizmet sunan AÇSHB'ye bağlı kurum kuruluşların kapasitelerinin geliştirilerek güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye katkı sağlanması amacıyla "Kadın Hizmet Birimlerinin Kapasite Artırma Projesi" yürütülmektedir. Bir diğer çalışma AÇSHB tarafından hazırlanan "Şiddet Mağduru Kadın ve Beraberindeki Çocuklarına Yönelik Psiko-sosyal Destek ve Müdahale Programı Geliştirme Projesi"dir. Proje ile kurumsal hizmet birimlerinden hizmet alan ve şiddete uğrama ihtimali olan kadınlar ile beraberindeki çocukların ihtiyaçlarına yönelik bireysel ve grup çalışmaları için psiko-sosyal destek ve müdahale programı geliştirilerek etkin uygulanması sağlanacaktır. "Kadın Konukevi Sonrası Güçlenme Modeli Geliştirme Projesi" ile ise kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmasında kurumlar arası işbirliğinin aktif hale getirilerek Kadının Güçlenmesi Modelinin oluşturulması, yaygınlaştırılması, barınma ihtiyacının azaltılarak şiddet mağduru kadının şiddet döngüsünden çıkması ve ekonomik güçlenme sürecinin geliştirilerek istihdam olanaklarının artırılması sağlanacaktır.

Kadın konukevi hizmetinden yararlanan, farklı özellikleri ve hassasiyetleri nedeniyle farklı ihtiyaç ve talepleri bulunan kadın ve beraberindeki çocukların bir arada hizmet almalarından kaynaklanan sorunların bertaraf edilmesi amacıyla kadın konukevlerinin ihtisaslaşması çalışmaları başlatılmıştır. 2017 yılında Ankara ilinde pilot proje olarak yürütülen ihtisaslaşma çalışmalarında elde edilen modelin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

İhtisaslaşma ile şiddet mağduru kadın ve çocukların; hizmetlere hızlı ve etkin şekilde erişimleri, ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin ve nitelikli hizmet sunumu, hizmet sürecinde ve sonrasında daha profesyonel ve güçlendirici sosyal hizmetlerle desteklenmesi sağlanarak farklı ihtiyaç ve risk gruplarına aynı ortamda hizmet sunumundan kaynaklanan kaynak ve verim kaybının önüne geçilecek, kamu kaynaklarının kadının ihtiyacı doğrultusunda etkin ve verimli kullanılması sağlanacaktır.

Öte yandan, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile 139 ağır ceza merkezi ile büyük ilçelerde olmak üzere toplam 150 adliyede mağdur destek birimi kurulması planlanmaktadır. Bu kapsamda suç mağduru olan kadınlar da dahil olmak üzere mağdurlara yönelik psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılar tarafından yapılacak bireysel değerlendirme sonucunda ihtiyaç durumunun tespit edilerek ona göre destek ve yardım hizmeti sunulması amaçlanmaktadır. Yine bu alanda hizmet sunan sivil toplum kuruluşları ile etkin işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi için merkezde danışma kurulu ile taşrada koordinasyon kurullarının oluşturulması, sivil toplum kuruluşu mensupları ve diğer ilgili gönüllülerin adliyede oluşturulacak mağdur destek birimlerinde hizmet sunabilmesine olanak sağlanması planlanmaktadır.

Kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan ya da maruz kalabilecek kadın ve kız çocuklarının kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarında özellikle dikkate alınmasına yönelik çabalar sürmektedir. Nitekim Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı başta olmak üzere tarafımızca hazırlanan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları ve Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı gibi politika dokümanlarımız bu perspektiften hazırlanmaktadır. Bahse konu politika dokümanlarının uygulanması kapsamında yürütülen çalışmalar sonucunda kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan ya da maruz kalabilecek kadın ve kız çocuklarına ilişkin verilerin de toplanması mümkün olacaktır.

25. GREVIO, Türk yetkili makamlarına, devlet aktörlerinin, algılanan ve iddia edilen güvenlik tehditlerine yanıt verirken uygulanan şiddet ve devletin düşmanı olarak görülen kadınlar veya bu kişilerle bağlantılı kadınlara (anne, eş, kız kardeş, kız evlat olsun) yönetilmiş şiddet dahil, her türlü durumda, yasadışı şiddete başvurmaktan imtina etmesi gerektiği prensibine bağlı kalmasını ısrarla tavsiye eder.

Türkiye'nin PKK gibi terör örgütlerinden kaynaklanan şiddetli ve çoklu güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya olduğu not edilmelidir. Bu bağlamda, sadece güvenlik hususları nedeniyle değil, aynı zamanda demokrasinin ve Türk halkının hak ve özgürlüklerinin korunması için hızlı ve etkin tedbirler alınması kaçınılmazdır. Avrupa Konseyi'nin çeşitli organlarınca da teyit edildiği üzere, belirli koşullar altında olağanüstü hal ilan etmek ve bu tür tedbirler almak, devletin hakkı ve görevidir. Türk Hükümeti, güvenlik tehditleriyle mücadeleye yönelik uygun tedbirler alırken, temel özgürlükler ve güvenlik ihtiyaçları arasında uygun bir denge kurmanın Türkiye'de en önemli öncelik olduğunu vurgulamaktadır. Olağanüstü Hal ile ilgili olarak, tüm tedbirler tam şeffaflık içerisinde alınmış ve uluslararası yükümlülükler gözetilmiştir. Olağanüstü hal sırasında çıkartılan her kanun hükmünde kararname, düzenli olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilmektedir. Türkiye'de olağan üstü hal uygulamasının 20.07.2018 tarihi itibari ile sona ermiş olduğunu da hatırlatmak gerekir.

Öte yandan GREVIO Raporunun 24. paragrafının yer aldığı kısmın dayandırıldığı OHCHR raporu T.C Dışişleri Bakanlığının 10 Mart 2017² tarihli açıklaması ile Türk Hükümeti tarafından reddedilmiştir.

² "BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Ülkemizdeki Terörle Mücadele Operasyonlarının İnsan Hakları Boyutuna İlişkin olarak 10 Mart 2017 Tarihinde Yayımladığı Rapor Hk." açıklaması (http://www.mfa.gov.tr/no_-71_-bm-insan-haklari-yukse-komiserligi_nin-ulkemizdeki-terorle-mucadele-operasyonlarinin-insan-haklari-boyutuna-iliskin.tr.mfa)

Son olarak belirtmek gerekir ki, Türkiye her şart altında kadınlara yönelik şiddette sıfır tolerans ilkesini gözetmekte ve sürdürmektedir.

36. İşbu raporda yer verilen öneriler ve teklifler dikkate alınarak, GREVIO, yetkili makamlara, aşağıdakileri ısrarla tavsiye eder:

a. Gerekli özen yükümlülüğü doğrultusunda, kadına yönelik şiddete karşı kurumsal yanıtta boşlukların tespit edilmesi ve giderilmesi amacıyla tedbirlerin artırılması,

b. (1) Mağdurların daha fazla şiddet ve zarardan korunması amacıyla etkili tedbirler uygulanarak tekrar mağduriyet yaşama riskinin sistematik olarak değerlendirilmesi ve dikkate alınması (2) şiddet eylemlerinin araştırılması ve cezalandırılması amacıyla gerekli özenin gösterilmesi,

c. Görevlerini yerine getirmeyen, herhangi bir şiddet eylemine karışan, şiddeti tolere eden veya önemsiz gösteren veya mağdurları suçlayan devlet aktörlerinin hesap vermesinin sağlanması,

d. Toplumsal cinsiyete dayalı cinayetlerin ileride önlenmesi, kadınların güvenliğinin sağlanması, hem failler hem de taraflarla irtibat halinde olan çeşitli kurumların hesap vermesini sağlamak için tüm toplumsal cinsiyete dayalı kadın cinayeti vakalarının analizine yönelik çabaların sürdürülmesi,

e. Kadına yönelik şiddetle mücadele etmek, kadına yönelik şiddeti alenen kınamak ve bu toplumsal yara ile daha güçlü bir şekilde mücadele etmek için kamuoyunun güveninin kazanılması için çalışılması.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans ilkesini benimsemiştir. Bu ilke çerçevesinde şiddet mağduru kadınlara eksiksiz, hızlı ve tam olarak hizmet sunulması için çabalarını kesintisiz sürdürecektir. Türkiye tarafından yürütülen elektronik kelepçe uygulaması gibi örnek uygulamaların şiddet mağduru kadınların korunması için etkin ve hızlı tedbirler alınmasının sağlanması konusunda etkili olduğu görülmektedir. Aile içi ve kadına yönelik şiddet mağduru kadınların akıllı telefonlarına yükleyebilecekleri “Kadın Destek Uygulaması (KADES)” uygulaması da bu doğrultuda devreye sokulmuştur. Uygulama ile 155 Polis İmdat Acil Çağrı Merkezine ulaşarak yardım almalarını sağlamak amacıyla hazırlanan uygulama, ile yardım çağrısı acil olarak değerlendirilerek çağrıda bulunan kadınların bulunduğu yere en yakın ekip ve devriyenin sevki sağlanmakta, olaya hızlı ve etkin şekilde müdahale edilmektedir. Söz konusu uygulama aracılığıyla şiddet mağduru veya şiddet görme riski altındaki kadınların ihbarına en hızlı şekilde cevap verilmesi mümkün olmaktadır. Öncelikle kolluk birimlerince olaya çok hızlı şekilde müdahale edilerek, gerekli hizmet sunulmakta ve ihbarın AÇSHB ilgili birimlerine yönlendirilmesi sağlanmaktadır. ŞÖNİM veya AÇSH İl Müdürlükleri tarafından şiddet mağduru veya şiddet görme riski altındaki kadınlar ile beraberindeki çocuklara danışmanlık, rehberlik ve yönlendirme hizmetleriyle, ihtiyaç duydukları konularda güçlendirici ve destekleyici hizmetler verilmekte; uzman personel tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, kadının da rızasıyla kadın konukevlerine yerleştirilmesi sağlanmaktadır.

Türkiye kamu görevlilerinin kadına yönelik şiddeti önleme konusundaki yükümlülüklerini ve gerekli özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumundaki müeyyideleri her fırsatta dile getirmektedir. Türk Ceza Kanununun 94, 95 ve 256 maddeleri ile ilgili olarak kamu görevlileri tarafından işlenen suçlara ilişkin veri toplanmaktadır.

GREVIO Raporunun 35. paragrafında değinilen ölümle sonuçlanan kadına yönelik şiddet fiillerinin incelenmesi amacıyla AÇSHB koordinasyonunda ilgili birim temsilcilerinin bir araya gelmesiyle

oluşturulan çalışma grubunun da yürüteceği çalışma sonucunda 34. Paragrafta dile getirilen sorulara yanıt bulunması hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında ölümle sonuçlanan kadına yönelik şiddet fiillerinin başta ceza kanunları olmak üzere diğer ilgili mevzuatta ne şekilde ele alındığının tespiti amacıyla AB ülkeleri başta olmak üzere , farklı ülkelerin ulusal mevzuatının ve Türk mevzuatının incelenmesi; cinayet verilerinin karşılaştırılması ve e analiz edilmesiyle, kadınlara uygun, hızlı ve etkin koruma tedbirlerinin uygulamasının ve risk analizinin uzaklaştırma tedbir kararının derhal uygulanması gibi tedbirlerin değerlendirilmesi; cinayet faillerine yönelik soruşturma, yargılama ve cezalandırmaya dair verilerin incelenmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede, GREVIO tarafından önerilen kaynaklar ile bu alanda diğer ülkelerde yapılan başka çalışmalar, Bakanlığımız koordinasyonunda yürütülen çalışma için yol gösterici olmuştur.

40. GREVIO, Türk yetkili makamlarına, aşağıdakileri ısrarla tavsiye eder:

a. Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların, kadınları geleneksel anne ve bakıcı rolüne hapsetmeyi amaçlayan girişimlerce engellenmemesinin sağlanması,

b. Aileyi desteklemek için kadınların erkeklerle eşit muamele görme hakkını temel alan ve kadınları güçlendirmeyi amaçlayan politikalar tasarlanması,

c. Kadınların eşit haklarını ve güçlendirilmesini destekleyen politikaları desteklemek için uygun finansmanın ayrılmasının sağlanması,

d. Kadına karşı şiddetin önlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyi amaçlayan tüm politikaların, kadına yönelik şiddetin cinsiyetçi doğasının, kadınların eşit olmayan durumlarının sürdürülmesi yönünde bir araç olduğu anlayışına dayandırılması,

e. Politika yapıcılar ve toplumda, kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ve aile içi şiddet konusunda farkındalık oluşturulmasının sürdürülmesi ve şiddeti haklı gösteren tutumlarla mücadele edilmesi.

Türkiye GREVIO'nun Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ile aile politikaları arasında çakışan bir gerginlik oluştuğuna ilişkin yorumuna katılmamaktadır. Türkiye Kalkınma Planları, Hükümet Programları, Öncelikli Dönüşüm Programları başta olmak üzere tüm plan ve programlarında kadınların iş hayatına katılımlarını artırıcı, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı, kadının güçlenmesini teşvik eden, iş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik politikalara öncelikli olarak yer vermektedir.

Öte yandan toplumsal zihniyet dönüşümü çalışmaları kapsamında erkeklerin ağırlıkta olduğu hedef gruplar olan Türk Silahlı Kuvvetleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı personeline yönelik eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Ayrıca, kamu personelinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bilgi ve farkındalığının artırılması amacıyla 2018 yılı içerisinde başta kamu görevlileri olmak üzere 81 ilde ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan personele yönelik "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Seminerleri" gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Ocak 2018'de Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı; Şubat 2018'de Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü; Mart 2018'de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve ilgili kuruluşu KOSGEB personeli merkez ve taşra teşkilatı personeline yarım günlük eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Sendikalar ile yapılan işbirliği kapsamında yereldeki tüm sendika üyelerine kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimleri verilmektedir. Önümüzdeki dönemde; Milli Savunma Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı personeli, Milli Eğitim Bakanlığı personeli, yerel düzeyde önemli rolü olan muhtarlar ve belediye çalışanları ile Kredi Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarda kalan öğrencilere yönelik bilinçlendirme çalışmaları sürdürülecektir.

“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” aileyi desteklemek için kadınların erkeklerle eşit muamele görme hakkını temel alan ve kadınları güçlendirmeyi amaçlayan politikalar tasarlanması noktasında önemli bir belgedir. Sorumlu ve ilgili kurum ve kuruluşların Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda belirlenmiş olan temel amaçlara ve hedeflere ulaşabilmesi için, Eylem Planı’nda yer alan strateji ve faaliyetleri kendi plan, program ve bütçelerine entegre ederek uygulamaları sağlanacaktır.

Öte yandan Aile Eğitim Programları kapsamında verilen eğitimler kadın ve erkek eşitliği konusunu da kapsadığını vurgulamak gerekir.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yeterli kaynakların ayrılması hususundaki çalışmalarını hassasiyetle sürdürmektedir. Bu çalışmaların analizinin daha verimli bir şekilde yapılması ve yerel / ulusal programlar, planlar ve bütçelerde toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda daha fazla alanda kaynak ayrılmasının sağlanması için 2018 yılı son çeyreğinde uygulamaya başlayacak olan “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) ve Planlamanın Uygulanması Projesi” önemli bir araç olacaktır.

47. GREVIO, kadına yönelik şiddete koordineli yanıtın, aşağıdaki nitelikleri taşıması için yetkili makamları, daha fazla tedbir almaya güçlü biçimde teşvik eder:

a. Kadına ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet, zorla evlendirme ve “namus” kisvesi altında işlenen cinayetler üzerinde özellikle durmak suretiyle İstanbul Sözleşmesi’nde değinilen tüm şiddet türlerinin kapsamlı biçimde ele alınması,

b. Başta şiddete maruz kalan veya annelerine yönelik şiddete şahit olan çocuklar ve kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan veya kalabilecek kadınlar, Kürt kadınlar gibi belli etnik gruplara mensup kadınlar, kırsalda yaşayan kadınlar, engelli kadınlar, lezbiyen kadınlar, ülke içinde yerinden edilmiş kadınlar ve kayıtlara geçmemiş göçmen kadınlar dahil göçmen ve mülteci kadınlar olmak üzere tüm mağdur gruplarının spesifik ihtiyaçlarına cevap verilmesi,

c. Kadına yönelik şiddete yanıtın, önleme, koruma, yargılama ve cezalandırma alanlarında tüm kamu kurumları arasında güçlü kurumlar arası işbirliğine dayanması.

Türkiye, İstanbul Sözleşmesinde vurgulanan ve 6284 sayılı Kanun ile düzenlenen tüm şiddet türleriyle mücadeleye, kadına karşı ve ev içi şiddete maruz kalan ve maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalan tüm kadınların ve diğer aile bireylerinin korunmasına ilişkin çalışmalarını sürdürmektedir ve sürdürmeye devam edecektir.

Bu kapsamda, AÇSHB tarafından 19 ilde “Erken Yaşta Evliliklerle Mücadele İl Değerlendirme Saha Ziyaretleri” düzenlenmiştir. Yapılan ziyaretler doğrultusunda bu illerde Erken Yaşta Evliliklerle Mücadeleye İlişkin İl Eylem Planı hazırlanmasına; rehberlik edilmiştir. Sağlık, Adalet, Millî Eğitim, İçişleri Bakanlığı ve AÇSHB’nin katılımı ile çocuk istismarının önlenmesine yönelik çalışma yürütmek üzere bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon tarafından “Çocuk İstismarının Önlenmesi Acil Eylem Planı 2018” hazırlanmasına ilişkin çalışmalara devam edilmektedir. Ayrıca 2018-2023 dönemlerini kapsayacak “Yaşta ve Zorla Evlilikle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Strateji Belgesi (2018-2023)” hazırlanmasına yönelik çalışmalarda süreç tamamlanmak üzeredir.

Türkiye ulusal ve yerel düzeyde kurumlararası işbirliğini geliştirmenin önemini bilicindedir ve çalışmalarını bu kapsamda sürdürmektedir. İlgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanan ve uygulanmakta olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı (2016-2020)’na uygun şekilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları da yereldeki tüm aktörlerin katılımlarıyla hazırlanmıştır. Yine İl Eylem Planları da Ulusal Eylem Planı hedeflerine uygun olacak şekilde; Yerel

Düzenlemelerin Mevzuatla Uyumlaştırılması, Toplumsal Farkındalık ve Zihniyet Dönüşümü, Koruyucu ve Önleyici Hizmet Sunumu, İşbirliği ve Koordinasyon olmak üzere dört temel hedefe odaklanmaktadır. Görüldüğü üzere kurumlararası koordinasyona ilişkin politikalar hem ulusal hem de yerel düzeyindeki eylem planlarımızda ayrı hedef altında ele alınmıştır. Bu kapsamda, eylem planlarının 81 ilimizde hazırlanması ve yürürlüğe girmesine yönelik çalışmalar devam etmekte olup Nisan 2018 itibarıyla toplamda 57 ilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Bkz yanıt 23

Öte yandan kültür, örf, gelenek, namus gibi gerekçeler Türk Ceza Kanununda hiçbir suç tipinde hafifletici neden olarak kabul edilmemiştir.

53. GREVIO, Türk yetkili makamlara, sivil toplumun politika yapma sürecine anlamlı bir katılım göstermesi için bir önkoşul olarak kararlarında şeffaflığın sağlanmasının yanı sıra :

a. Merkezi ve yerel seviyede gerekli insan kaynakları ve mali kaynakların sağlanması yoluyla kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmasının güçlendirilmesi,

b. İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasının sağlanmasından sorumlu eşgüdüm organı olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne tahsis edilen bütçenin önemli ölçüde genişletilmesi,

c. Gerekli fonlamanın belirlenebilmesi ve tahsis edilebilmesi, kamu harcamalarının izlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede kaydedilen ilerlemenin ölçülebilmesi amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanması yönünde çaba gösterilmesi,

d. Uzmanlaşmış destek hizmetleri sağlayan ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi için çalışan tüm kadın STK'lara istikrarlı ve sürdürülebilir fonlama düzeyleri sağlayarak söz konusu STK'ların teşvik edilmesi ve desteklenmesi amacıyla uygun fon akışlarının oluşturulması gibi diğer gerekli tedbirlerin alınmasını güçlü bir şekilde teşvik eder.

Türkiye GREVIO raporunun 50. Paragrafından yer alan kaynakların yetersizliğine ilişkin yorumuna katılmamaktadır. Nitekim, ülkemizde bütçe sistematığı içerisinde şiddet mağdurlarına sunulan hizmetlere ilişkin yeterli kaynak ayrıldığı, kaynak eksikliği çekilmediği daha önceki raporlarda ve görüşmelerde dile getirilmiştir. Ayrıca, şiddetle mücadele kapsamında hizmet sunan kurumsal mekanizmaların (konukevleri, ŞÖNİM'ler) ülke geneline dağılımı incelendiğinde bölgeler arasında dengenin gözetildiği görülmektedir. Konukevleri açısından hâlihazırda 81 ilin tamamında hizmet sunulmakla birlikte, ŞÖNİM'lerin mevcut sayısı 75 olup, 2018 yılının sonunda tüm illerde açılması planlanmaktadır.

Öte yandan Türkiye toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusundaki çalışmalarını kararlılıkla sürdürmektedir. "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) ve Planlamanın Uygulanması Projesi" toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanması yönünde en önemli adımlardan biri olacaktır. Başlıca yararlanıcı olan AÇSHB ve eş yararlanıcı kurumlar Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile pilot olarak seçilecek kurumun TCDB alanında farkındalık oluşturulmasına ve kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmaların koordine edilmesi; bu kurumların stratejik plan ve yıllık bütçelerinin toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bakış açısıyla analiz edilmesi ve bu dokümanlarda toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması; sonuçlara yönelik harcamaların izlenmesi amacıyla STK'ların kapasitesinin artırılması, bütçe talimatı, kılavuzu, stratejik plan hazırlama rehberi gibi merkezi ve yerel bütçe dokümanlarının toplumsal cinsiyet bakış açısıyla gözden geçirilmesi ve yapılandırılması hedeflenmektedir.

Kamu-STK İşbirliği Alanında AÇSHB'nin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması Projesi yürütülmektedir. Haziran 2018'de başlayan Projedeki temel amaç; ülkemizde dezavantajlı kesimler üzerine faaliyet gösteren STK'ların mevcut yapılarının analiz edilmesi, yapılacak ihtiyaç analizleri doğrultusunda STK'lara yönelik eğitimlerin planlanması, bu eğitimlerin ihtiyaç duyan STK'lara verilmesi ve bu çerçevede STK'ların kapasitelerinin artırılması, Bakanlığımız ve STK'lar arasında daha sağlıklı ve koordineli bir işbirliğini geliştirmek amacıyla AÇSHB bünyesinde Bilgi ve Danışma Birimi'nin oluşturulması; Kamu ile STK arasındaki ilişkileri kurumsal düzeyde koordine etmek amacıyla bir "Yönetişim Modeli"nin geliştirilmesidir.

62. GREVIO yetkililere, aşağıdakileri ısrarla tavsiye eder:

a. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetin yapısal nedenlerini ele alma mücadelelerinde, bağımsız kadın örgütlerinin, değişimin itici güçleri ve kilit ortakları olarak rolünün tam anlamıyla anlaşılması ve sürdürülmesi,

b. Tüm kadın gruplarını temsil eden kadın örgütlerinin gelişmesine imkan sağlayan kolaylaştırıcı ve yardımcı bir ortam sağlanması,

c. Özellikle kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınları temsil eden STK'lar dahil, kadın STK'ların, başarılı politikaların tasarlanmasında kilit bir rol oynayan politika geliştirme sürecinin yönlendirilmesindeki rolünü güvence altına alan düzenli, öngörülebilir ve etkili istişari süreçler sağlanması için bir çerçeve oluşturulması;

d. Şeffaf tedarik usullerine dayalı hibeler gibi uygun fon fırsatları oluşturarak ve mağdurların desteklenmesi ve şiddetin önlenmesi için çalışan tüm STK'lara istikrarlı ve sürdürülebilir fon düzeyleri sağlayarak özellikle kadın merkezleri ve kadın sığınma evleri gibi Türkiye'de STK'lar tarafından sunulan uzmanlaşmış hizmetlerin kapsamının genişletilmesine her şekilde destek verilmesi.

Türkiye, GREVIO'nun Türkiye'de "insan hakları örgütleri için daralan bir alan" olduğuna ilişkin görüşlerine katılmamaktadır.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans ilkesi ile tüm tarafları dahil edici ve şeffaf bir anlayışa sahiptir. Tüm kadın örgütleri arasındaki sinerjiyi artırma amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddetle mücadelede hizmet sunan diğer kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği çalışmaları eşgüdüm içerisinde yürütülmektedir ve bu çalışmalara aynı anlayışla devam edilecektir. Ayrıca Bkz yanıt 23.

AÇSHB kadın STK'lar arasında herhangi bir ayırım yapmamaktadır. Çalışmalara mümkün olduğunca geniş katılım sağlanmasına özen gösterilmektedir. Ayrıca, STK'lar mevcut koşullar ve bütçe olanakları çerçevesinde desteklenmektedir.

Bununla birlikte, GREVIO'nun raporunun 57. Paragrafında yer alan STK üyelerinin hükümet politikalarını eleştirmekten dolayı tutuklanma ve /veya hapis cezası gibi tehlikelerle karşı karşıya olmasına ilişkin yorum, ilgili kişilerin iddialarından ibaret olup; tamamen yargısal süreçlere ilişkindir. Söz konusu süreç, STK üyelerinin kadın hakları alanındaki çalışmalarıyla alakalı bir husus içermemekte ve iddialar gerçeği yansıtmamaktadır.

69. GREVIO, Türk yetkililere aşağıdakileri güçlü bir şekilde tavsiye eder:

- a. *Her türlü şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için politika ve tedbirlerin koordine edilmesi ve uygulanmasından sorumlu ulusal koordinasyon birimi olarak KSGM'nin rolünün güçlendirilmesi ve genişletilmesi ve misyonunu yerine getirebilmesi için KSGM'ye gerekli yetki, yetkinlik, insan kaynağı ve finansal kaynak sağlanması,*
- b. *Politikaların değerlendirilmesinde nesnelliği sağlamak adına parlamento ve sivil toplumla yakın işiştare içerisinde politikaların izlenmesi ve değerlendirilmesi için ayrı birimlerin kurulması,*
- c. *Özellikle şiddeti önlemek ve mağdurları desteklemek için çalışan kadın STK'lar olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının; koordinasyon biriminin birer üyesi olarak dahil edilmesi ve işiştare ve katılım süreçlerinin kurumsallaştırılması suretiyle politikaların koordinasyonu ve izlemesine katılımlarının artırılması.*

2016-2020 dönemi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı kapsamında kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında merkezi ve yerel düzeyde faaliyette bulunan komite/kurulların etkin faaliyet göstermelerine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede, Ulusal Eylem Planı 2016-2017 uygulama döneminde Şiddet İzleme Komitesi toplantıları sivil toplum da dahil ilgili tarafların üst düzey temsilcilerinin katılımlarıyla yapılmıştır. İl düzeyinde oluşturulan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl İzleme ve Değerlendirme Komisyonları" her yıl, altı aylık periyodlarla sivil toplum temsilcilerinin de katılımı ile toplantılarını gerçekleştirmektedir. Toplantı raporları doğrultusunda 2017 yılı Komisyon toplantılarına ilişkin hazırlanan Değerlendirme Raporu ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir. 2018 Temmuz itibari ile toplam 62 ilde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları Komisyon tarafından onaylanarak, yürürlüğe girmiştir. Söz konusu eylem planlarının uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde de Komisyonun ve özellikle Komisyonunda yer alan STK'ların önemli rolü vardır.

78. GREVIO, Türk yetkililerine, aşağıdakileri ısrarla tavsiye eder:

- a. *Sözleşme uyarınca cezalandırılan şiddetin her türünün toplumsal cinsiyete dayalı yapısını, mağdurun cinsiyeti ve yaşı, failin cinsiyeti ve yaşı, şiddetin türü ve bölgeye göre zorunlu olarak ayırıştırarak suç istatistiklerinde görünür hale getirilmesi ve şu üç alanda verilerin toplanması: mağdurların sayısı, olay sayısı (suç veya vaka) ve failerin sayısı,*
- b. *Cezai olarak yaptırım uygulanan her türlü şiddet için fail ve mağdur arasındaki ilişkinin türüne göre veri kategorilerinin geliştirilmesi; bu çalışma örneğin eş şiddetinin, diğer aile içi şiddet olaylarından ayrılmasına imkan sağlayacaktır,*
- c. *Şiddetin türü ve suçun işlendiği yer dahil olmak üzere bunlar ve kullanılan diğer veri kategorilerinin, Sözleşme'deki suçların yasal tanımlarıyla ve çeşitli sektörlerdeki tanımlarla uyumlaştırılmasının sağlanması,*
- d. *Sözleşme kapsamında yer alan kadına yönelik her türlü şiddete ilişkin kovuşturma ve hüküm derecelerine ilişkin çalışmalar yürütülmesi ve bu çalışmaların sonuçlarının kamuoyuna duyurulması,*
- e. *Toplumsal cinsiyete dayalı kadın cinayetleri vakaları hakkında kamuoyunun erişebileceği yıllık çalışmaların gerçekleştirilmesi; bu çalışmaların yapılması özellikle gerekli özenin gösterilmesi zorunluluğu hususunda bu raporda tavsiye edildiği gibi şiddete yönelik kurumsal müdahalede mevcut sistemsel boşlukların değerlendirilmesini amaçlayan analiz için girdi sağlayacaktır,*

f. Kadına yönelik her türlü şiddetin faillerine yönelik cezai yaptırımlar ve diğer yaptırımların sayısı ve yaptırımların türü (örneğin; hapis cezası, para cezası, mahkeme kararıyla fail programlarına katılma, özgürlüğün kısıtlanması, özgürlüğün elinden alınması) ve uygun olması halinde tecil edilmiş infaz, herhangi bir gerekçe nedeniyle ceza indirimi ve yaptırımların ortalama süresi hakkında verilerin toplanması ve yayınlanması.

24 Nisan 2017 tarihinden itibaren suç-mağdur eşleşmesi yapılarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne verilerin girilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Türk ceza hukuku açısından saikin müstakil bir cezai müeyyideye tabi tutulmaması, ceza kanunda yer alan ağırlatıcı veya hafifletici sebeplerin veya bir suçun maddi unsurunun saik olarak belirlenerek düzenlenmesi halinde bahse konu istatistikleri üretmek mümkün olacaktır. Bu nedenle suç mağdur eşleşmesi yapılan suçlar mevzuatta yer alan suçlar olup, bu suçlardan mağduru kadın olanlar alınabilecektir. Ancak bu kadınlara alacak borç ilişkisi yüzünden mi şiddet suçu işlendiği veya toplumsal cinsiyete dayalı olarak mı işlendiği tespit edilemeyecektir. Öte yandan Türkiye gerek Anket yanıtlarında gerek GREVIO heyeti ile yapılan görüşmelerde konuya ilişkin olarak detaylı bilgi aktarımında bulunmuştur.

81. GREVIO, Türk yetkililere, uzaklaştırma, sınırlama ve koruma kararlarının ihlal edilmesi, bu tür ihlaller sonucu uygulanan yaptırımlar ve kadının yeniden mağdur olduğu veya şiddet mağduriyeti sonucu cinayete kurban gittiği vakalar hakkında verilerin toplanması ve bu verilerin paylaşılmasının sağlanmasını ısrarla tavsiye eder. Bu tür adımlar, Türk yetkililerin, uzaklaştırma, sınırlama ve koruma kararlarını yürürlüğe koyulmasını düzenleyen sistemin etkililiğini değerlendirmelerini sağlayacaktır. GREVIO, Türk yetkililerini bu türden bir değerlendirme yapmaya ve politikaların iyileştirilmesi için mümkün yolları tespit etmeye güçlü bir şekilde teşvik eder. Uzaklaştırma ve koruma kararlarına ilişkin veri toplanmasıyla ilgili daha ayrıntılı öneriler/tekliflere, bu raporda Sözleşme'nin 52 ve 53. Maddelerinin ele alındığı bölümde yer verilmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem planında yer alan “Ölümlerle sonuçlanan kadına yönelik şiddet vakalarının derinlemesine analizini yapmak üzere araştırma yapılmasına” ilişkin Faaliyet (Faaliyet 5.6) kapsamında, AÇSHB koordinasyonunda Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı temsilcileriyle oluşturulan çalışma grubu, ölümlerle sonuçlanan şiddet fiillerine ilişkin bir nicel çalışma yürütmektedir. Diğer yandan, AÇSHB bünyesinde oluşturulan çalışma grubu, ölümlerle sonuçlanan ve fiilin kovuşturması tamamlanmış vakalara ilişkin derinlemesine analizi içeren nitel bir çalışma da yürütmektedir. Çalışma kapsamında yargı merciinin kararı ve AÇSHB taşra teşkilatının hazırladığı raporlar değerlendirilmekte; “Şiddet fiili önlenebilir miydi?”, “Önlenebilir olduğu düşünülüyorsa neden önlenemedi?”, “sorumlu kamu kurum ve kuruluşları görevlerini gereği gibi yerine getirmiş mi?”, “Kanun mağduru yeterince koruyor mu” sorularına cevap aranmaktadır. Çalışma çıktılarının, 6284 sayılı Kanunun ve uygulanmasının ne derece etkin olduğuna, mağdurların korunması için alınması gereken ilave önlemlere ve sorumlu kurum ve kuruluşların rollerine ilişkin somut öneriler yapılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, söz konusu çalışma kapsamında elde edilen bilgilerin 78. Tavsiyenin (f) bendinde dikkat çekilen tespite ilişkin de veri sunacağı değerlendirilmektedir.

83. GREVIO, Türk yetkililerini, devlet yetkililerine karşı başvuru ve uygulanan yasal çözüm yollarının sayısı, faillerden tazminat talebi sayısı ve bu tazminatı alan kadın mağdur sayısı, devletten tazminat almak için yapılan başvuru sayısı ve devlet tarafından tazminat verilen kadın mağdur sayısına ilişkin verileri toplamaya ve bu verileri yayınlamaya teşvik eder.

Türkiye’de yetkileri dâhilinde gerekli önleme ve koruma tedbirini yerini getirmeyen devlet görevlisinin fiili, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. Görevi kötüye kullanma, memurun suç

teşkil eden eylem ve işlemlerinden dolayı işletilen disiplin sürecinden ayrı olarak adli yargıda resen soruşturması yürütülen bir suçtur. Görevi kötüye kullanma suçu, Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesinde tanımlanmıştır. Memurun yapmakla yükümlü olduğu bir şeyi yapmaması durumunda görevi kötüye kullanma suçu oluşur. Söz konusu fiillere ilişkin yargılama verileri, Kanunda suç tasnifi yapılan madde esas alınarak tutulmaktadır.

İç hukukumuz Anayasa ile herkesin, hak arama hürriyetini koruma altına almıştır. Kişiler, meşru yollardan faydalanarak yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Bu kapsamda, kamu görevlisinin görevini, yerine getirmemesinden ötürü, zarar gören şiddet mağdurları, kamunun yürütmesi gereken bir hizmetin hiç işlememesi, gereği gibi işlememesi ya da geç işlemesi durumundan ötürü idare aleyhine tazminat davası açabilir.

Bu tazminat davası, İdari Yargılama Usul Kanununda(İYUK) tam yargı davası olarak düzenlenmiş ve İdari Yargı Mercilerince yürütülmektedir. Şiddet mağdurunun bu davayı açabilmesi için ciddi fiziksel yaralanması gibi bir şart aranmamakta olup, tam yargı davasının açılabilmesi için kişisel hakların doğrudan zarar görmüş olması yeterlidir.

İdari yargı mercileri nezdinde idare aleyhine açılan davalara ilişkin veri toplanmakla birlikte veri toplama faaliyetinin analizi kolaylaştıracak şekilde revize edilmesi hususunda, GREVIO'nun, tavsiyeleri göz önünde bulundurulacaktır.

86. GREVIO, Türk yetkililerini, uygun eğitimlerin uygulanmasıyla sağlık sektöründe, kadına yönelik şiddet vakalarıyla ilgili veri toplanmasını sistematik hale getirmeye ve bu verilerin aynı zamanda kız çocuklarına yönelik şiddeti de kapsamını sağlamaya güçlü bir şekilde teşvik eder. Yetkililer aynı zamanda şiddet kayıtlarındaki düşüşü değerlendirmeli ve ihtiyaç halinde altında yatan nedenleri de ortaya çıkarmalıdır.

2014 - 2016 yılları arasında yürütülen Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında, hizmetlerin standardizasyonu faaliyeti kapsamında, kadına yönelik ve aile içi şiddet vakaları için Sağlık Bakanlığı tarafından izlenen iş akış şemaları, Sağlık Bakanlığı katılımı ile geliştirilmiştir. Geliştirilen iş akış şemaları, 2016 yılında Proje kapsamında Sağlık Bakanlığı personeline yönelik gerçekleştirilen eğitim programına da dahil edilmiştir.

Söz konusu iş akış şemasında, Aile Hekimi tarafından şiddet uygulandığının tespiti durumunda; "T74 Kötü Kullanma Sendromları, Y06 İhmal ve Terk, Y07 Kötü Muamele Diğer Sendromları" başlıklarında uygun kodu kullanarak mağdur kadının sisteme kaydının yapılacağı ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kayıt Formu doldurulacağı; mağdur hakkında risk değerlendirmesi yapılması gerektiği ve bu kapsamda ŞÖNİM' e bilgi verileceği düzenlenmiştir.

Yine "Acil Durum Hizmet Sürecinde" şiddet uygulandığının tespiti halinde; "T74 Kötü Kullanma Sendromları, Y06 İhmal ve Terk, Y07 Kötü Muamele Diğer Sendromları" başlıklarında uygun kodu kullanarak mağdurun Halk Sağlığı Bilgi Yönetim Sistemine(HSBYS) kaydının yapılacağı ve Adli rapor düzenleneceği; kolluğa bilgi verileceği düzenlenmiştir.

Bu kapsamda; kadına yönelik ve aile içi şiddetle karşılaşıldığında, şiddet mağduru hakkında Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen ve uluslararası geçerliliği bulunan ICD 10 Kodları olan; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kayıt Formu, T74 Kötü Kullanma Sendromları kodu, Y06 İhmal ve Terk kodu, Y07 Kötü Muamele Diğer Sendromları kodu aracılığıyla veri toplanmaktadır.

Ayrıca 2016 yılında başlayan eğitimlerle 489 sağlık personeline eğitici eğitimi verilmiştir. Bu eğiticiler ile birinci basamakta çalışan tüm personelin farkındalık eğitimlerinin tamamlanması

hedeflenmiştir. Eğitimlerde kayıt sistemi de anlatılmakta olup, sağlık sisteminde izleme ve değerlendirme amacı ile kullanılan “Karar Destek Sistemi”nde (KDS) hastaya yönelik demografik sorular da bulunmaktadır. 18 yaş altı şiddet mağdurları da tespit edilerek kayıt altına alınmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, GREVIO’nun tavsiyesini dikkate almakla birlikte sistematik veri toplamaya ilişkin altyapının ve süren eğitimlerin varlığının göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çizmektedir.

88. GREVIO, Türk yetkililerini veri toplama, saklama ve dönüştürme sürecinin; gizliliğin sağlanması ve mağdur, fail ve diğer müdahil kişilerin özel hayatına saygı açısından Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabii Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi’nde (Avrupa Konseyi Sözleşmesi) yer aldığı üzere, verilerin korunmasına yönelik standartlara uygunluğunu sağlamaya güçlü bir şekilde teşvik eder.

Türkiye’de, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen önleyici ve koruyucu tedbir kararlarına ilişkin verileri toplanmakta; uygulamanın etkinliğinin değerlendirilmesi ve gerekli durumda iyileştirilmesine yönelik çalışmalar ilgili kurumlarla birlikte gerçekleştirilmektedir. Şiddet mağduriyeti sonucu cinayete kurban giden kadınlara ilişkin de GREVIO tarafından da ilgili paragrafta vurgulandığı üzere ayrı bir çalışma yürütülmektedir. Konuya ilişkin ayrıca bakınız: Madde 36’ya ilişkin cevap.

Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadelede önemli paydaş kurumlardan biri sağlık sektörüdür. Nitekim, ülkemizde Sağlık Bakanlığı’na konuya ilişkin eğitimlerin verilmesi ve Bakanlığın şiddetle mücadeledeki rolünün artırılması amacıyla 2006 yılından itibaren protokoller ve projeler gibi araçlarla işbirliği çalışmalarımız devam etmektedir. Bu çerçevede, yaklaşık 65.000 sağlık personeli eğitim almıştır. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırmak ve zihniyet dönüşümünü sağlamak amacıyla yapılan halk eğitimlerinde 2016 yılında 76.251 kişiye, 2017 yılında 45.563 kişiye ulaşılmıştır. Dolayısıyla kamu personeline yönelik eğitimler hem uygulamanın standartlaşmasına hem de kamuoyunun konuya ilişkin bilinçlenmesine katkı sunmaktadır.

Kadın konukları ve ŞÖNİM’lerden yararlanan şiddet mağduru tüm kadınların kişisel verilerinin korunmasına ilgili tüm birimlerle birlikte mevzuatımız doğrultusunda gerekli hassasiyet gösterilmektedir. Mahkeme Kararlarının gizlilik kurallarına uyularak acilen ilgili birimlere gönderilmesi, sağlanmaktadır. ŞÖNİM koordinasyonunda, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne kişinin adres kayıt sistemindeki(MERNİS) bilgileri gizlenerek kararların gereği yerine getirilmektedir. Diğer yandan yönetmelik kapsamında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerekli koordinasyonu sağlamak; örneğin okula devam eden çocuklara ilişkin mahkeme kararı Milli Eğitim Bakanlığına ulaştıktan sonra hemen e-Okul sistemine işlenmekte, bilgiler mahkeme kararında belirtilen süreler kadar gizli tutulmaktadır.

Ayrıca Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağında "bu Kanunun uygulanmasında görev alanlar, mağdura ilişkin kişisel verilerin gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler ancak kanunda öngörülen haller veya mağdurun açık rızası dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez." hükmüne yer vermek sureti ile yasal temelin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

90. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, araştırmaların kadınların şiddet olaylarını açıklarken kendilerini güvende ve özgür hissedeceği yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini dikkate alarak, kadına yönelik her türlü şiddet hakkında araştırmalar yapmaya teşvik eder.

Resmi istatistik olarak kabul edilen ve uluslararası verilerle karşılaştırılabilir olacak şekilde hazırlanan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasının ilki 2008 yılında ikincisi ise 2014 yılında yapılmıştır. Böylelikle 2 araştırma arasındaki yaklaşık altı yıl içinde, kadına yönelik şiddet biçimlerinin yaygınlığındaki farklılaşma ortaya çıkarılmış, bu sürede şiddetle mücadele alanında gerçekleşen yasal düzenlemelerin (İstanbul Sözleşmesine taraf olma, 6284 sayılı Kanun ve ikincil mevzuatın)değerlendirilmesi sağlanmıştır. Önümüzdeki dönemde de, yürütülen politikaların ve mevzuatın etkisini değerlendirmek ve kadına yönelik şiddet biçimlerinin yaygınlığındaki farklılaşmayı ortaya çıkarmak amacıyla yeni bir araştırma yapılması planlanmaktadır. Söz konusu araştırmanın yanısıra, kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarına yön veren dokümanlarımızda da yer verildiği üzere daha özel konularda (kadın cinayetleri, erkeklerin kadına yönelik şiddete ilişkin algısı vb.) araştırmaların yürütülmesi de planlanmaktadır.

93. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda teşvik eder:

a. Cinsel şiddet ve zorla evlendirilme gibi şiddet türleri ve daha önce ele alınmamış diğer şiddet türleri hakkında araştırmalar yürütülmesi;

b. Oluş sıklığı (prevelans), raporlama, mahkûmiyet oranlarının değerlendirilmesi ve sebeplerin incelenmesi;

c. Mevcut politikalar ve yasal tedbirleri değerlendirmeye devam etme ve mağdurların görüşleri ve memnuniyet düzeylerini dikkate alarak uygulama ve etkililik düzeyini değerlendirmek üzere araştırma yapılması.

Türkiye Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)’nın hazırlık çalışmalarını tamamlamıştır. Eylem Planında erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadeleye ilişkin mevzuatı geliştirmek, kanıt temelli politikalar üretebilmek amacıyla araştırmalar yapmak ve veri toplamaya ilişkin çeşitli faaliyetlere yer verilmiştir. Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde konuya ilişkin farklı araştırmalar yürütülecektir. Ayrıca, kadına ve kız çocuklarına yönelik diğer şiddet türleriyle ilgili planlanan araştırmalara ilişkin bakınız yanıt 90.

Öte yandan kadın konukevinden hizmet alan kadınların görüş, öneri ve talepleri dikkate alınarak hizmet verilmektedir. Bu kapsamda görüş öneri formu ve memnuniyet anketleri hazırlanmış olup hizmet alanların görüş öneri ve talepleri değerlendirilerek hizmetler geliştirilmektedir.

99. GREVIO, Türk yetkili makamlarının, şiddetten uzak bir yaşam sürme haklarını savunmak için bir araç olarak, ayrımcı kalıp yargılarla mücadele ederek kadınların ve kız çocuklarının güçlenmeleri için program ve faaliyetleri desteklemelerini ısrarla tavsiye eder. Bu amaçla Yetkili Makamlar, tüm topluluklarda, özellikle de toplumsal cinsiyet eşitliği önünde önemli bir zorluk teşkil eden baskın ataerkil davranışların olduğu kırsal topluluklar gibi topluluklarda kadınlar ve kız çocuklarını güçlendirmek için çalışan yerel kadın ve kız çocukları merkezlerinin kurulmasını teşvik etmeli ve desteklemelidir.

Türkiye ayrımcı kalıp yargılarla mücadele amacıyla dil ve zihniyet değişimini kararlılıkla sürdürmektedir. Bu değişime öncelikle mevzuat ve uygulamalardan başlayıp, farkındalığı artırarak toplumsal değişimi sağlamak amaçlanmıştır. Bu bağlamda kadınların fırsatlara tam olarak erişiminin sağlanması anlayışının tüm ana plan ve politikalara yerleştirilmesi stratejisi kamusal politikaların dönüşümü için önemli bir araçtır. Ülkemizde AÇSHB başta olmak üzere ilgili bakanlıkların stratejik planlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemelerin detayları Türkiye Anket Cevaplarında da yer almaktadır.

Bilindiği üzere, çalışma yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılık biçimlerinden biri işlerin “kadın işi” ve “erkek işi” olarak ayrışmasıdır. Bu nedenle kadınlar çoğu ülkede olduğu gibi ancak kendileri için uygun görülen belirli sektörlerde çalışma imkanı bulabilmektedir. Bu bağlamda AÇSHB tarafından kadınların geleneksel meslekler dışında, erkek çalışanların yoğunlukta bulunduğu sektörlerde de yer alabilmelerine yönelik projeler yürütülmektedir. “Türkiye’nin Mühendis Kızları Projesi” ve “Kadın Boyacı Ustalar Projesi” bu projelere örnek olarak verilebilir.

“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nın genelinde amaç, hedef, strateji ve faaliyetlerin oluşturulmasında dikkate alınan kesişen politika alanlarından biri de “Kırsal alanda yaşayan kadınlar”dır.

Ayrıca, özellikle kırsalda yaşayan kadınlara doğrudan hizmet sunma imkanına sahip belediyeler bünyesinde faaliyette bulunan merkezler de kadınların güçlenmesine önemli katkılar sunmaktadır. Türkiye genelinde bazı belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının bünyesinde kadın danışma ve/veya aile danışma merkezleri bulunmakta olup bu merkezlerde kadınlara ücretsiz psiko-sosyal, tıbbi, hukuksal ve ekonomik destek verilmekte, mesleki eğitimlere yönlendirilerek becerilerini geliştirmeleri sağlanmakta, kalkınmadaki rolleri güçlendirilmektedir.

Bunlara ek olarak AÇSHB’na bağlı ADEM’lerde (Aile Destek Merkezleri) sosyal yardım desteği alan kadınların psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel gelişimleri ile toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Yine AÇSHB’na bağlı SODAM’lar ise (Sosyal Dayanışma Merkezleri) roman vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı bölgelerde toplumsal entegrasyonlarını sağlamak üzere, psiko sosyal, sosyokültürel, mesleki, sanatsal ve kişisel gelişimlerini sağlamaya yönelik olarak faaliyet gösteren merkezler olarak hizmet vermektedir. SODAM’larda kadınlar için programlar da uygulanmaktadır.

101. GREVIO, Türk Yetkili Makamları, kadın ve kız çocuklarının yanı sıra erkekler ve erkek çocuklarını kadınların eşitliğini teşvik etme ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemeye yönelik değişim aktörleri olarak aktif biçimde dahil etmeye davet eder.

Bkz Yanıt 40. Ayrıca; Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nın genelinde amaç, hedef, strateji ve faaliyetlerin oluşturulmasında dikkate alınan kesişen politika alanlarından birisi de “erkek çocukları da dâhil kadınların güçlenmesi sürecine erkeklerin katılımı”dır. Eylem Planının uygulanması sürecinde söz konusu faaliyetler özellikle izlenecektir.

106. GREVIO Türk Yetkili Makamları aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

a. Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet biçimlerinin farklı görünüşleri, çocuklar üzerindeki sonuçları ve bu tür bir şiddeti önleme ihtiyacına yönelik düzenli farkındalık artırma kampanyaları düzenlenmesi;

b. Bu tür kampanyaların, mitleri ortadan kaldırmak, tartışmayı teşvik etmek ve mağdur-suçlama kültürünü ele almak için toplumsal tutumları ve kadınların erkeklere itaati kavramını değiştirmek gibi toplumdaki belirli gruplara özel önleme mesajlarının iletilmesine odaklanmasının sağlanması;

c. Bu tür kampanyaların tasarımı ve uygulanmasına tüm kadın STK’ların aktif olarak dahil edilmesi ve bu alanda kadın STK’ların faaliyetlerini destekleyen toplumsal ortamın teşvik edilmesi.

Türkiye çocukların her türlü şiddetten korunması amacıyla çocuk ve aile temelli önlemleri içeren Ulusal Çocuk Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) hazırlık çalışmalarını sürdürmekte

çocukların her türlü şiddet ve istismardan uzak kalmalarını engellemek için bilinç arttırma çalışmaları yürütmektedir. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağında yer verilen korunma hakkı ile "mağdurun, ailesinin veya birlikte yaşadığı kişilerin başvurusu halinde, suçun tekrarının veya başkaca bir suçun işlenmesinin önlenmesi için konuk birimlerince gerekli tedbirlerin alınacağı" düzenlenmektedir. Ayrıca hazırlanmakta olan 2018-2023 yıllarına ilişkin Mağdur Hakları Daire Başkanlığı Stratejik Planında başta çocuklar ve kadınlar gibi kırılgan gruba dahil mağdurlar olmak üzere tüm mağdurlara yönelik farkındalık artırıcı stratejik hedeflere yer verilmek suretiyle tüm şiddet biçimlerinin farklı görünüşleri, çocuklar üzerindeki sonuçları ve bu tür bir şiddeti önleme ihtiyacına yönelik düzenli farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

111. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda teşvik eder:

a. Özellikle devlet okullarında ve özel okullardaki ve tüm eğitim programlarındaki eğitim materyallerinde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıp yargı içeren anlatımların yer almamasını sağlama konusunda eğitimde toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımı teşvik etmek yönünde çaba gösterilmesi;

b. Öğretmenlerin mevcut eğitim materyallerini nasıl kullandıklarının ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularına yaklaşımlarının yakından izlenmesi;

c. Tüm yaygın öğretim kurumlarında, sporda, kültürel ve eğlence faaliyetlerinde kadın erkek eşitliği, kalıp yargılardan uzak toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı ve kişiler arası ilişkilerde şiddetten uzan çatışma çözümünü ilkelerini teşvik etmek için tedbirler alınması ve bu alanda STK girişimlerinin desteklenmesi.

Türkiye eğitim materyallerinden cinsiyetçi kalıp yargıların çıkarılması için çeşitli çalışmalar yürütmüştür ve yürütmeye devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ders kitapları ve öğretim materyalleri; insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Konuların işlenişinde ya da örneklerde insanların ve olayların sunulmasında toplumsal eşitlik ilkesine göre hareket edilmektedir. İçerikte ve görsel öğelerde bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek unsurlar bulunmamakta ve insan haklarına aykırı, ayrımcılık ve önyargı niteliği taşıyan ifadeler kullanılmamaktadır. Ders kitaplarında kullanılan birey adlarının toplumun yalnızca belirli bir kesimini temsil edecek şekilde kullanılmaması, verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından denge gözetilmektedir. Bunun yanında, anlatım, görsel öğe ve çizimlerde toplumun değer yargıları, giyim ve hayat tarzı objektif olarak yansıtılmakta ve önyargı oluşturabilecek anlatımlara yer verilmemektedir.

"Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nın eğitim bölümünün stratejileri arasında "Öğretim programları ve eğitim-öğretim materyallerinin kadın erkek eşitliğine duyarlılığının arttırılması", "Tüm eğitimcilerin kadın erkek eşitliği konusundaki duyarlılığı ve donanımının arttırılması" yer almaktadır. Ayrıca yaygın eğitime ilişkin olarak "Kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmelerini sağlamak amacıyla hayat boyu öğrenme programları yaygınlaştırılacaktır" hedefine yer verilmiştir.

120. Uzmanlara gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmak ve İstanbul Sözleşmesi'nde dile getirilen tutumlardaki değişimi sağlamak amacıyla GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki konularda güçlü bir şekilde teşvik etmektedir:

a. İlgili tüm profesyonellerin, aile içi şiddet dahil kadına yönelik her türlü şiddeti içeren, öngörülen zorunlu başlangıç eğitiminden faydalanmasının sağlanması;

b. Personelin ilgili alanlarından takip etmesi beklenen standartları belirleyen güncel ve net protokol ve kılavuz ilkelere dayalı olarak ilgili tüm profesyoneller için sürekli ve düzenli olarak kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin hizmet içi eğitim verilmesinin sağlanması;

c. Eğitimin profesyonel kadroların direncini ele almasının ve kadına yönelik şiddeti önleme ve mücadelenin öncü kavramı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine ve sonucunda ortaya çıkan cinsiyetçi kalıp yargıları çözüme ihtiyacına dayanmasının sağlanması;

d. Eğitim çabalarını liderlik, gözetim ve hesap verebilirliği teşvik eden bir kültüre oturtmaları;

e. Kadın STK'ların uzmanlığının eğitim tasarımı ve uygulanmasına dahil edilmesi

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda hizmet sunan profesyonellerin gerek hizmet öncesinde gerekse hizmet sürecinde eğitimler alarak şiddet mağdurlarına etkin, hızlı ve tam hizmet sunumunu sağlamanın önemini farkındadır. Türkiye'nin Anket Yanıtlarında da detaylı olarak anlatılan ve hali hazırda kolluk kuvvetleri, sağlık çalışanları, sosyal hizmet çalışanları, hakim ve savcılar ile diğer adalet personeline yönelik olarak yürütülen eğitim çalışmaları önümüzdeki dönemde de düzenli aralıklarla sürdürülecektir. Örneğin kadın konukevlerindeki personel bilgi, beceri ve hizmet kapasitelerini geliştirmek üzere düzenli aralıklarla tekrarlamak suretiyle hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır. Eğitim konuları personelin talep ve ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmekte, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet gibi konuların yanı sıra konukevi personellerinin karşılaştığı tükenmişlik sendromunun önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınmakta ve çalışanlara düzenli psikolojik destek verilmektedir. Personelin AÇSHB tarafından düzenlenen eğitim ve toplantılarının yanısıra diğer kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ile uluslararası kuruluşların eğitim ve toplantılara katılımları sağlanarak bilgilenme, farkındalık ve mesleki becerilerini geliştirmeleri desteklenmektedir. Ayrıca, ihtiyaç duyulan spesifik konularda personele yönelik web tabanlı uzaktan eğitimler düzenlenerek bilgilendirmeleri ve eğitim almaları sağlanmaktadır.

122. GREVIO, Türk yetkili makamlarının, sığınmacılar, göçmenler ve mülteciler, geçici koruma altındaki mültecilerle çalışan sosyal hizmet görevlileri, karar alıcılar ve tercümanlar için İstanbul Sözleşmesi'nde ele alınan tüm şiddet türleri hakkında sistematik ve zorunlu hizmet içi eğitim başlatmasını şiddetle teşvik eder.

Türkiye ilgili kurumlar ve uluslararası kuruluşların işbirliğinde eğitim ve toplantılar düzenlenerek kadın yönelik şiddetle mücadele alanında çalışan yönetici ve mesleki personelin yabancılar alanında tanımlar, uluslararası ve ulusal mevzuat vb. konularda bilgilenmeleri sağlanarak mesleki kapasitelerini geliştirmelerini desteklemektedir. Bu kapsamda ŞÖNİM ve Kadın Konukevlerinde görevli personele yönelik sistematik ve hizmetiçi eğitimler başlatılmıştır.

129. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda teşvik eder:

a. Hem ceza hem medeni hukuk davalarında (1) failin şiddet içermeyen davranışları benimsemek üzere davranış değişikliği geliştirmesine odaklanan; (2) mağdurların güvenliği, desteği ve insan haklarının birincil konu olmasının sağlandığı; (3) kadın sığınma evleri ve danışmanlık merkezleri gibi mağdurlarla yönelik uzman destek hizmetleri ile yakın koordinasyon halinde çalışan ve çok kurumlu işbirliğine dayalı gönüllü ve mahkemenin emrettiği programların daha fazla geliştirilmesi;

b. Aile içi şiddet faillerinin uygun tedaviyi almasını sağlayacak bu tür programların sayısının önemli oranda artırılması;

c. Bu tür programlara geniş katılım sağlanması için mevcut tüm araçların kullanılması;

d. Bu tür programları idare eden personelin şiddetin toplumsal cinsiyet açısından anlaşılmasını ve cinsiyetçi kalıp yarguları çözümlene ihtiyacını içeren yeterli eğitimi almalarının sağlanması;

e. Diğerleri yanında mağdurun geribildirimine dayalı olarak fail programlarını izlemek ve etkilerini değerlendirmek üzere tedbirler alınması.

Ülke genelinde şiddete uğrayan kadınlara ve beraberindeki çocuklara şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk, korku gibi duyguların aşılması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek sağlanmaktadır. İş ve meslek sahibi olabilmeleri için gerek Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Halk Eğitim Merkezleri ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ile işbirliği yapılmaktadır. Ayrıca yine kadınların sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, tıbbi destek, ekonomik destek, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için kreş desteği sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Faile yönelik Ankara ŞÖNİM tarafından uygulanan ve ülke raporunda bilgi verilen pilot uygulamanın iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Özellikle Sağlık Bakanlığı ile yapılan işbirliği protokolü kapsamında, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında da yer verilen faaliyet çerçevesinde 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanlara yönelik rehabilitasyon ve destek programları uygulamak üzere psiko-sosyal destek merkezlerinin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi önümüzdeki dönemin öncelikli konuları arasında yer almaktadır. Söz konusu merkezlerin de yeterli sayıda, kolay erişilebilir farklı ihtiyaçları olan bireylerin rehabilitasyonu ve tedavisini sağlayacak kapasitede olmaları; programların geliştirilmesinden ve geliştirilen programların uygulanmasından sorumlu personele yönelik sürekli eğitimler düzenlenmesi gibi kriterler göz önünde tutularak yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

131. GREVIO, yetkili makamları, cinsel suçlular için, insan hakları temelli bir yaklaşımı garanti altına alırken uluslararası alanda geliştirilen iyi uygulamaları da dikkate alan tedavi programları geliştirmeye teşvik eder.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 1'nci maddesine göre, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz. Yine aynı Kanununun 2'nci maddesine göre Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.

Kanununun 108/9'uncu maddesinde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103 üncü maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçlarından dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında, cezanın infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde, aşağıdaki tedavi veya yükümlülüklerden bir veya birkaçına infaz hâkimi tarafından karar verileceği düzenlenmiştir. Bunlar tıbbi tedaviye tabi tutulmak, tedavi amaçlı programlara katılmak, suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak, mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşımdan yasaklanmak,

çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak, çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmaktır.

Söz konusu tedbirlere ilişkin esaslar “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik” düzenlenmiştir. Yönetmeliğin eleştirilere maruz kalan madde fıkrasının yürütülmesi yüksek yargı organınca durdurulmuştur.

Cinsel suç faillerinin ıslah edilmesine ve toplumsal dönüşümlerinin sağlanmasına yönelik altyapı ve mevzuat çalışmaları, ilgili disiplinlerin katılımı sağlanarak; görüşleri ve eleştirileri dikkate alınarak devam etmektedir.

Diğer yandan Ülke Raporunda da belirtildiği üzere faillelere yönelik çalışmalar, Sağlık Bakanlığı ve AÇSHB arasında 2015 yılında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında 6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanlara yönelik rehabilitasyon ve destek programları uygulamak üzere destek merkezlerinin kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesine yönelik faaliyete yer verilmiştir.

133. GREVIO, yetkili makamları aşağıdakilere davet eder:

a. özellikle işyerinde cinsel taciz de dahil olmak üzere kadına yönelik şiddeti önleme ve bunlarla mücadele etme politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında işverenlerin katılımını sağlama çabalarının sürdürülmesi;

b. Kadınların bakış açılarını ve kadına yönelik şiddetin önlenmesini Kadın STK'larıyla ile yakın işbirliği içinde, Mobbing ile Mücadele Kurulu'nun çalışmalarına entegre etme;

c. İş yerinde cinsel taciz mağdurlarının sayısı, mağdurların yaptığı şikâyetler ve bu tür şikâyetlerin sonuçlarıyla ilgili veri toplama.

Türkiye gerek Anket yanıtlarında gerekse GREVIO ile yapılan görüşmelerde belirtmiş olduğu iş yerinde cinsel tacizle mücadeleye ilişkin olarak çalışmalarını kararlılıkla sürdürmeye devam edecektir. Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu, yürüttüğü çalışmalara yön vermek üzere Kurul üyesi kurum ve kuruluşlar ile diğer ilgili kurumların görüş, öneri ve değerlendirmeleri doğrultusunda üçer yıllık Eylem Planları hazırlamakta ve bu kapsamda çalışmalarını sürdürmektedir. Kurul, Eylem Planı kapsamında yürüttüğü çalışmalarında, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm çalışanların işyerlerinde maruz kaldıkları ve psikolojik taciz olarak değerlendirilebilecek her türlü kötü muamele, baskı, taciz ve ayrımcılık gibi davranış biçimleriyle mücadele etmekte ve politika üretmektedir.

Öte yandan Türk Ceza Kanununun 105. Maddesi uyarınca Cumhuriyet başsavcılığı ve ceza mahkemelerine açılan verilen dava, kişi ve suç sayıları, mahkeme, karar türü bazında bölge il, yaş, cinsiyet v.b kırılımda istatistik toplanmaktadır.

136. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, medya bağımsızlığına müdahale etmeden, tüm medya ve gazetecilerin kadın haysiyetini güçlendirmek ve böylece kadına yönelik şiddeti önlemeye katkıda bulunmak için standartlara uymaya teşvik etmeye ve medyada yer alan ayrımcı içerikler hakkında şikâyette bulunma kanallarına ilişkin olarak kadınların farkındalığını artırmak için kampanyalar düzenlemeye teşvik eder.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda medyanın önemli role sahip olduğunun farkındadır. Bu farkındalık ile 2017 yılında medyada kadınların temsil ediliş biçiminin kadınlar ve

toplumun sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla Medyada Kadın Temsili Projesi yürütülmüştür. Proje ile medyada kadın temsiline ilişkin mevcut durumu, medyada yer alan yayınları inceleyerek ve medya yöneticileri, medya profesyonelleri, toplumun görüşlerini alarak çok yönlü biçimde ortaya koymak, medyada kadın temsiline ilişkin medya yöneticileri, medya profesyonelleri, Üniversitelerin İletişim Fakültesi öğrencileri ve toplumun/kamuoyunun bilinç ve farkındalığının artırılmak, böylece medyanın kadın erkek eşitsizliğini pekiştiren yayınlarının minimize etmek hedeflenmiştir.

Bunun yanı sıra; “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nın Medya bölümünün stratejileri arasında “Medya sektörünün her kademesinde çalışan içerik hazırlayıcılarına kadın temsilinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi”, “Medyada düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların etkinliğinin artırılması” yer almaktadır. Ayrıca “Medyada içerik üretici, düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların kadın temsilinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda duyarlı olması sağlanacaktır” hedefine yer verilmiştir.

Son olarak eklemek gerekir ki, Radyo Televizyon Kurulu Üst Kurulu uzmanlar nezdinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi hususlarında farkındalık çalışmaları devam etmektedir. 2017 senesinde Radyo Televizyon Kurulu Üst Kurulu bünyesinde yayın izleme ve denetleme faaliyetleri ihtisas komisyonları oluşturulmuştur. Bu komisyonlardan biri de "Toplumsal Cinsiyet ve İnsan Hakları Komisyonu"dur. Komisyon, yayın içeriklerindeki genelde kadın-erkek eşitliğine aykırı özelde kadına karşı şiddeti pekiştiren unsurlara yönelik farkındalık oluşturmak amacıyla rehber yayın ilkelerinden ve kısa ve uzun vadede yapması öngörülen faaliyetlerden oluşan "Görsel-İşitsel Medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" isimli bir rapor hazırlamıştır. Medya hizmet sağlayıcıların farkındalığını artırarak sorumlu ve bilinçli bir yayıncılığa teşvik etmek için Radyo Televizyon Üst Kurulu ve AÇSHB tarafından çeşitli faaliyetler planlanmıştır.

144. GREVIO, Türk Yetkili Makamlarını aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

a. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (Şönim’ler) her ilde tam olarak yaygınlaşmasının tamamlanması ve özellikle var olmadıkları alanlarda ve birden fazla merkeze ihtiyaç duyulabilecek büyük şehirlerde optimal hizmet sağlamaları için yeterli sayıda kurulmalarının sağlanması;

b. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Tedbirlerinin Koordinasyonu, İzlenmesi ve Değerlendirilmesine Yönelik İl Komisyonları düzeyinde dahil olmak üzere ŞÖNİM’lerin çok kurumlu yaklaşımının güçlendirilmesi;

c. Hizmet sağlayıcıları arasında çok kurumlu koordinasyonu sağlayarak, yönlendirme mekanizmalarını iyileştirerek ve mağdurların hizmet erişimini önceliklendirerek, Şönim’lerin mağdurların bilgilendirilmiş rızası temelinde kaydedilen tek bir başvurusunun gerekli hizmetlere erişimini mümkün kıldığı “tek durak” istasyonları olarak faaliyet gösterme amacının yerine getirilmesi;

d. Şönim’lerde hizmet sunumunu genişleterek ve kapasitesini artırarak özel ihtiyaçları olan mağdurlar da dahil olmak üzere tüm mağdurların koruma ve desteğe ayırım yapılmadan erişmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı danışmanlık ve güçlendirme desteği için uzman kadın destek hizmetlerine yönlendirilmesi.

2018 Eylül itibari ile ŞÖNİM sayısı 75’e ulaşmıştır. 2018 yılında 81 İl yapılanmasının tamamlanacağı öngörülmektedir. Merkezlerde 24 saat hizmet sunmakta olan profesyonel personelin etkinlik ve

niteliklerinin artırılmasına yönelik olarak hizmet içi eğitimlerin yanı sıra kapasitelerini artıracak eğitimleri sağlamak üzere projeler yürütülmektedir.

“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonları” çalışmalarını sekretaryası ŞÖNİM’lerce yapılan yılda iki kez toplanan ve İl düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadeleyi en etkin şekilde sağlayacak karar ve önlemleri alınmasının amaçlandığı toplantılardır. Bu komisyonların etkinliği artırarak güçlü bir koordinasyon etkin ve hızlı müdahaleyi sağlamak ve ikincil travmaları engelleyecek şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla 81 ilde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, ŞÖNİM ve AÇSHB KSGM tüm toplantıları takip etmekte ve katılım sağlamaktadır. Toplantılara ilişkin raporlar düzenli olarak incelenerek İllere danışmanlık ve rehberlik yapılmaktadır. Ayrıca Bkz Yanıt 69.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelikte, bu merkezlerin temel işlevinin koordinasyon sağlamak olduğu belirtilmektedir. İlgili yönetmelik maddesine göre ŞÖNİM’lerin görevi “başvuruların ve tedbir kararlarının alınması, görev alanındaki tüm bilgilerin sisteme işlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kurumlar arası iş birliğinin sağlanması,” olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede ŞÖNİM’ler tek kapı sistemi ile çalışmalarını sürdürmektedir.

6284 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, mağdura hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik edilmekte ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Kadın konukevlerinden hizmet alan fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle hizmet verilmektedir. Hizmet sunumu sürecinde, kadınlar kuruluşa kabul edilirken, hakları ve kadın konukevi kuralları hakkında bilgilendirilir. Yönlendirme mekanizmalarını sürekli iyileştirilmesi ve mağdurların hizmete erişiminin kolaylaştırılması önceliklendirilmiş hususların başında gelmektedir. Bu kapsamda; 2014-2016 yılları arasında yürütülmüş olan Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında yürütülen çalışmalar Türkiye’nin anket yanıtlarında detayları ile aktarılmıştır.

Gerek 6284 sayılı Kanun, gerekse Kanuna ilişkin Uygulama Yönetmeliği ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelikte şiddet mağduru, İstanbul Sözleşmesi ile uyumlu şekilde, “şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler” olarak tanımlanmıştır. Yani mağdurun cinsiyet, medeni hal, dil, din, siyasi düşünce, ırk, tabiiyet, statü, engellilik gibi herhangi bir özelliği bağlamında ayrımcılık yapılamayacağı açıktır. Nitekim Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmeliğin, 4’üncü maddesinde, hizmetlerin sunumunda kişiler arasında ayrımcılık yapılamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu kapsamda, ŞÖNİM’lerde herhangi bir ayırım gözetmeden fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet mağduru olan ya da olma olasılığı bulunan bireylere bilgilendirme, koordinasyon, psiko-sosyal destek, hukuki destek, eğitim ve mesleki danışmanlık, sağlık desteği, ekonomik destek, müdahale ve yönlendirme başlıkları altında hizmet sunulmaktadır.

153. GREVIO, Türk makamlarını, mağdurlara koruma ve desteğin, Sözleşme'nin 18. Maddesinde belirtilen genel ilkelere uymasını sağlamak için gerekli önlemleri almaya güçlü bir şekilde teşvik etmektedir. Özellikle aşağıdaki hususlar önemlidir:

a. İlgili hizmet sağlayıcıların (özellikle ŞÖNİM’lerdeki) şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı dinamikleri, etkisi ve sonuçlarını fark etmeleri için, eğitim ve diğer uygun araçlarla uzmanlık kapasitesi/becerilerinin geliştirilmesi dahil olmak üzere, koruma ve desteğin kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet açısından anlaşılmasına dayandırılması;

b. Mağdurların güçlendirilmesine katkıda bulunan ve uzun vadeli iyileşmeye (yüksek kaliteli psikolojik danışmanlık ve diğer sosyo-ekonomik destek biçimleri dahil ancak bunlarla sınırlı olmayan) yönelik koruyucu önlemlerin tasarlanması ve şekillendirilmesi;

c. Devlet tarafından yürütülen hizmetler içinde ve/ya bunlara ek olarak alternatif, mağdurun çıkarları doğrultusunda hareket eden ve fail hakkında şikayetçi olma kararını mağdurlara bırakan düşük eşikli destek hizmetleri geliştirilmesi.

Şiddet mağduru olan ya da şiddet riskiyle karşılaşan kadınlar ŞÖNİM'e başvurdukları ya da herhangi bir kanal ile (ALO 155, ALO 183 vb.) ŞÖNİM'e ulaştıkları durumda, ŞÖNİM'de görevli uzman personel tarafından risk değerlendirmesi yapılmakta, kadın, hakları konusunda bilgilendirilmektedir.

Ayrıca, aile danışmanlığı almak isteyen ya da bu ihtiyacı tespit edilen ailelere, boşanma sürecinde taraflara ve çocuklara destek olmak amacıyla da talepleri doğrultusunda hizmet sunulmaktadır. AÇSHB bünyesinde hizmet vermekte olan aile danışmanlığı ve boşanma danışmanlığı gibi rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine eşiyile birlikte yaşamaya devam etme yönünde karar vermiş olan kadınlar istekleri dahilinde yönlendirilebilmektedir. Söz konusu hizmet ŞÖNİM tarafından değil, Sosyal Hizmet Merkezlerinde SHM'ler tarafından verilmektedir. Bu çalışma ile kadın ve çocukların boşanma sürecini en az kayıpla ve duygusal travma yaşamadan tamamlamaları amaçlanmaktadır. Bu hususta bir zorlama söz konusu değildir. Zira 6284 sayılı Kanun, şiddet mağduruna olaya ilişkin hür iradesiyle karar alabilmesine müsaade eden bir sistem öngörmüştür.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadelenin en önemli unsurlarından birinin de mağdurların güçlenmesi olduğunun farkındadır. Şiddete uğrayan kadınlara ve beraberindeki çocuklara şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk, korku gibi duyguların aşılması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek sağlanmaktadır. İş ve meslek sahibi olabilmeleri için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmaktadır. Ayrıca kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, tıbbi destek, hukuki destek, ekonomik destek, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için kreş desteği, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır. KSGM tarafından hazırlanan "Şiddet Mağduru Kadın ve Beraberindeki Çocuklarına Yönelik Psiko-sosyal Destek ve Müdahale Programı Geliştirme Projesi" ile kurumsal hizmet birimlerimizden hizmet alan ve şiddete uğrama ihtimali olan kadınlar ile beraberindeki çocuklara yönelik bireysel ve grup çalışmaları için psiko-sosyal destek ve müdahale programı geliştirilerek etkin uygulanması sağlanacaktır. "Kadın Konukevi Sonrası Güçlenme Modeli Geliştirme Projesi" ile kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmasında kurumlar arası işbirliğinin aktif hale getirilerek Kadının Güçlenmesi Modelinin oluşturulması, yaygınlaştırılması, barınma ihtiyacının azaltılarak şiddet mağduru kadının şiddet döngüsünden çıkması ve ekonomik güçlenme sürecinin geliştirilerek istihdam olanaklarının artırılması sağlanacaktır.

Şiddetle mücadelede kurumsal hizmet birimlerimiz olan ŞÖNİM'ler ve kadın konukevlerine, başvuran mağdurlara yönelik yapılacak işlemler hakkında bilgilendirilmeleri esastır ve (ŞÖNİM Yönetmeliği Madde 4) kadınların korunması gerekçesiyle kadın adına karar alınamaz (Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik Madde 4).

Şiddet mağdurunun, ŞÖNİM ve kadın konukevinden hizmet alabilmesi için, şiddet fiilini adli mercilere bildirmesi bir koşul olarak öngörülmemektedir. Adli mercilere başvurulmadan da kadın hakkında mülki amirce; "kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması, diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi mümkündür".

Bu kapsamda, mağdurun güvenliği ve gizliliği esas alınarak tüm süreçlerde profesyonel destekler sağlanmakta, kendi hayatını ilgilendiren kararları alma ve kendi kaderini tayin etme (self determination) hakkı doğrultusunda desteklenmektedir.

157. Mağdurları güçlendirme amacıyla GREVIO yetkili makamları aşağıdaki hususlarda teşvik eder:

a. Tüm mağdurların bilinçli kararlar almaları ve destek ve koruma haklarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlamaya yönelik çabaların sürdürülmesi;

b. Tüm ilgili dillerde, kırsal kesimdeki kadınları, kız çocukları, lezbiyen kadınlar ve cinsel şiddet mağdurları gibi daha az bildirilen şiddet biçimlerinin mağdurları gibi tüm mağdur gruplarına yönelik, hizmetlerin erişime açılması çabalarının bir parçası olarak, anlamlı ve erişilebilir bilgiler geliştirilmesi;

c. İlgili tüm kurumlardan profesyonellerin mevcut hukuk yolları ve destek önlemleri hakkında mağdurları doğru şekilde bilgilendirmesini sağlama çabalarının yoğunlaştırılması.

Türkiye mağdurların bilinçli kararlar alması için yeterli ve zamanında bilgi almalarına ilişkin çalışmalarını arttırarak sürdürmeye devam edecektir. Şiddet mağduru kadınların yasal süreçleri ve hakları hakkında bireysel ve grup çalışmaları ile bilgilendirme, bilinçlendirme ve farkındalık eğitimleri yürütülmektedir. Ayrıca kadın konukevi hizmetleri hakkında da detaylı bilgilendirmeleri sağlanmaktadır. Şiddet mağduru kadına ihtiyacı durumunda ve talep etmesi halinde baro aracılığıyla ücretsiz adli yardım sağlanmaktadır. Bu kapsamda AÇSHB davalara müdahil olmakta Barolar tarafından ihtiyaç sahibi şiddet mağdurlarına ayırım yapılmaksızın hukuki yardım verilmektedir.

Ayrıca Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile 139 ağır ceza merkezi ile büyük ilçelerde olmak üzere toplam 150 adliyede mağdur destek birimi kurulması planlanmaktadır. Bu kapsamda suç mağduru olan kadınlar da dahil olmak üzere mağdurlara yönelik olarak psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılar tarafından yapılacak bireysel değerlendirme sonucunda ihtiyaç durumunun tespit edilerek destek ve yardım hizmeti sunulması, bunun yanı sıra mağdura, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan hak ve yardımlara ilişkin olarak kolluk birimleri veya adli destek birimlerince gecikmeksizin bilgi verilmesi ve yönlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye farklı şiddet mağdurlarının ikincil mağduriyet yaşamamaları için alınması gereken önlemlerin bilincindedir. Ülkemizde şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar 6284 sayılı Kanunla düzenlenmektedir. Ayrıca insan ticareti, erken yaşta ve zorla evlilikler, şiddet vb. konularda bilgilendirme ile şiddet yaşandığında ya da şiddete tanık olduğunda ulaşılması gereken başvuru mekanizmalarının neler olduğu, konularının yer aldığı broşürler hazırlanmış olup her yıl güncellenerek daha fazla kişinin bilgilendirilmesi amacıyla 81 ilde dağıtımı yapılmaktadır. AÇSHB web sayfasında şiddete uğradığında başvuru mekanizmaları hakkında bilgiler yer almaktadır. Alo 183 sosyal destek hattında görev yapan personele düzenli aralıklarla verilen eğitimler aracılığıyla bilgilendirmeler yapılmakta olup şiddet mağdurların bilgilendirilmeleri ve hizmetlere yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca söz konusu hattın broşür, afiş ve kamu spotlarıyla tanıtımı yapılarak daha fazla kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Öte yandan Türk Ceza Kanununun 234. Maddesi mağdur ve şikayetçinin haklarını düzenlemekte, maddede soruşturma ve kovuşturma evresinde mağdurun isteyebileceği bilgiler ve hukuki talepleri açıkça ifade edilmektedir.

164. Mağdurları güçlendirme ve şiddet sonrasında iyileşmelerine yardımcı olma amacıyla GREVIO, Türk yetkili makamlarına aşağıdaki hususlarda ısrarla tavsiyede bulunur:

- a. Gerekli finansal araçları olmayan şiddet mağdurlarına mali destek alma hakkı sağlanması;**
- b. Özellikle tüm istihdam olanaklarından yoksun kırsal alanlar gibi alanlarda, tüm şiddet mağdurları için istihdam programları geliştirilmesi;**
- c. Şiddet mağdurları için çocuk bakım olanaklarının sağlanmasını genişletme ve mağdurların buralara erişimini teşvik etme;**
- d. Örneğin, sosyal konut modellerini genişleterek, şiddet mağduru kadınlar ve çocukları için uygun fiyatlı konut hizmetlerine erişim sağlama;**
- e. Şiddet mağdurlarının uzun dönemli güçlenme ve finansal güvenliğine katkıda bulunabilecek, genel hizmetlere erişimde şiddet mağdurlarına öncelik verilmesi konusunu el alma.**

Türkiye şiddet mağdurlarının güçlenmesi için en önemli araçlardan birinin de ekonomik güçlenme olduğunun bilincindedir. Bu kapsamda kadın konukevlerimizden hizmet alan ancak çalışmayan ve hiçbir geliri bulunmayan kadınların ve beraberindeki çocukların temel ihtiyaçları karşılanmakla birlikte kadın ve çocuklara özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere harçlık desteği sunulmaktadır. Bunlara ek olarak Türkiye tarafından hak sahiplerinin kadın olduğu Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları Programları, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım Programı ve Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardım Programı gibi program destekleri de verilmektedir. Bu yardımlar tüm yardım programları içerisinde önemli bir paya sahiptir. 2017 yılında yaklaşık olarak sosyal yardım faydalanıcılarının %62'sini; düzenli yardım faydalanıcılarının %76'sını, süreli yardım faydalanıcılarının %52'sini kadınlar oluşturmuştur. Ayrıca Proje desteklerinde kadınları hedefleyen kota ve hibe uygulamaları ile Aile Destek Merkezleri (ADEM) gibi kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını artırıcı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda şiddet mağdurlarının ekonomik olarak güçlenmesi için çabalar önümüzdeki dönemde de artarak devam edecektir.

Kadın konukevlerinde anneleriyle birlikte kalan çocuklara yönelik çocuk oyun alanları oluşturulmakta, çocuk gelişim uzmanı ve çocuk eğiticileri tarafından gelişim alanlarını destekleyici çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca kadın konukevi dışında da ücretsiz kreş hizmetlerinden öncelikli yararlandırılmaları sağlanmaktadır.

Türkiye, 1001 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakfı aracılığı ile Barınma Yardımları Programını yürütmektedir. Program kapsamında eski bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakım ve onarımı için aynı veya nakdi olarak yardım yapılmaktadır. Söz konusu yardım programında fayda sahiplerinin yaklaşık %60'ını kadınlar oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak "Sosyal Konut Yapım Protokolü" ile; 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında bulunan fakir ve muhtaç durumdaki vatandaşlara yönelik, geri ödemeli olarak konut desteği verilmektedir. Hak sahiplerinden kefil istenmemekte ve proje başlangıcında peşinat veya herhangi bir isim altında bedel talep edilmemektedir. Geri ödemeler oldukça uzun vadelere yayılmaktadır.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte belirtildiği üzere; Konukevinde kalan kadın, hakkında koruyucu tedbir kararı verilmesi halinde, Kanununun 19 uncu maddesi gereğince muayene ve tedavi yardımından yararlandırılır. Kadınlara, tedavileri sürecinde ve sağlık raporlarının alınmasında sağlık kuruluşlarından öncelikli olarak yararlanma hakkı tanınır. İş ve meslek danışmanları tarafından belirli dönemlerde düzenlenen ziyaretlerle ŞÖNİM'lerde, ŞÖNİM olmadığı

takdirde AÇSHB İl Müdürlükleri ile irtibata geçilmesi suretiyle, hizmet alması öngörülen şiddet mağduru kişiler İŞKUR hizmetlerinden yararlandırılmaktadır. Ayrıca "Kadın Konukevi Sonrası Güçlenme Modeli Geliştirme Projesi" ile kadın konukevi öncesi, konukevi süreci ve sonrasında şiddet mağduru kadınların ekonomik güçlenme sürecinin geliştirilerek istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik çalışmalar planlanmıştır.

Bkz yanıt 10.

168. GREVIO, Türk yetkili makamlarının, özellikle kadın STK'larının, şiddet mağduru kadınlara danışmanlık, barınma ve savunuculuk gibi temel hizmetleri sağlamada bağımsız bir rol edinmesini sağlayarak her türlü şiddet mağduru kadınlara sunulan destek hizmetlerinin yelpazesini genişletmesini güçlü bir şekilde teşvik etmektedir.

Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerçekleştirilen tüm çalışmalarda, üniversitelerden, özel sektöre, kamu kuruluşlarından STK'lara kadar birçok tarafın katkı ve katılımlarını almak için geniş katılımlı kültürü benimsemiştir.

Nitekim halihazırda yürütülmekte olan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planı (2016-2020)'de öngörülen Mevzuat düzenlemeleri, Farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümü, Koruyucu ve önleyici hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi, Sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanması ve Kurum kuruluşlar arası işbirliği ve politika geliştirme hedefleri kapsamında belirlenmiş faaliyetlerde, ilgili kurum olarak STK katılımı ve katkısı öngörülmektedir.

Öte yandan, KSGM tarafından yürütülen Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesinin Hibe Bileşeni kapsamında, yerel STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla verilen önemli mali desteklere ve eğitimlere ilişkin bilgi Türkiye'nin Anket Cevaplarında iletilmiştir.

180. GREVIO Türk yetkili makamlarına aşağıdaki hususları ısrarla tavsiye eder:

a. Prevalans (tekrarlanma sıklığı) verilerini ve risk düzeyi ve özel/kırılgan kadın gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak gereklilikler de dahil diğer ilgili faktörleri, dikkate alan ülkeye özgü bir ihtiyaç analizine dayanarak, tüm kadın mağdurlar ve çocuklarına güvenli barınma sunan uygun, kolay erişilebilir, kadına yönelik ve aile içi şiddet mağdurları için uzmanlaşmış konukevlerinin sayısının ve kapasitesinin artırılması

b. 60 yaş üstü kadınlar, zihinsel engelli kadınlar, 12 yaştan büyük erkek çocuğu olan ve engelli çocuğu olan kadınlar gibi bazı mağdur grupları için konukevine erişimi önleyen kısıtlamaları kaldırmak için mevcut yasa ve yönetmeliklerin gözden geçirilmesi;

c. Mağdurların konukevine derhal erişimini geciktirmeden şiddet mağdurlarının tespitini sağlayan alternatif filtreleme mekanizmaları planlanması;

d. Konukevlerinin ve kurallarının, çeşitliliğe saygı göstererek ve mağdurların insan haklarını tam olarak savunarak mağdurları güçlendiren bir kültürü teşvik etmeleri için ek tedbirler alınması.

Türkiye son yıllarda kadın konukevleri sayısını ve kapasitesini büyük oranda arttırmıştır. Öte yandan Türkiye kadın konukevi hizmetinden yararlanan, farklı özellikleri ve hassasiyetleri nedeniyle farklı ihtiyaç ve talepleri bulunan kadın ve beraberindeki çocukların bir arada hizmet almalarından kaynaklanan sorunların bilinci ile kadın konukevlerinin ihtisaslaşması çalışmalarına başlamıştır. 2017

yılında Ankara ilinde pilot proje olarak yürütülen ihtisaslaşma çalışmalarında elde edilen modelin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

İhtisaslaşma ile şiddet mağduru kadın ve çocukların; hizmetlere hızlı ve etkin şekilde erişimleri, ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin ve nitelikli hizmet sunumu, hizmet sürecinde ve sonrasında daha profesyonel ve güçlendirici sosyal hizmetlerle desteklenmesi sağlanarak farklı ihtiyaç ve risk gruplarına aynı ortamda hizmet sunumundan kaynaklanan kaynak ve verim kaybının önüne geçilecek, kamu kaynaklarının kadının ihtiyaçlarını karşılamada daha etkin ve verimli kullanılması sağlanacaktır.

Türkiye GREVIO'nun mevzuat değişikliğine ilişkin önerisini dikkate almaktadır. Öte yandan Kadın Konukevlerinde kadın ve beraberindeki çocukların aynı ortamda barındırılması esas olup kadınlar çocuklarıyla birlikte hizmet alabilmektedir. Kız çocukları için herhangi bir yaş sınırı bulunmamaktadır. Kadın konukevlerindeki yaşam koşulları ve mahremiyet nedeniyle erkek çocuklar için 12 yaş sınırı bulunmaktadır. Ancak; 12 yaş üstü erkek çocuklar kuruluşun fiziki koşulları uygunsa kadın konukevinde anneleri ile birlikte hizmet alabilmektedir. Can güvenliği riski yoksa çocuklar anneleri ile birlikte bir sosyal tesiste kalabilmekte ya da çocuğun yaşına uygun yaşlıları ile birlikte hizmet alabileceği AÇSHB'ye bağlı bir çocuk kuruluşuna yerleştirilmekte, kadının çocuğuyla görüştürülmesi ve anne-çocuk ilişkisinin geliştirilmesi konusunda her türlü destek sağlanmaktadır.

Aile içi şiddet nedeniyle kadın konukevine ihtiyaç duyan 60 yaşın üstündeki kadınlar kadın konukevlerinden hizmet alabilmektedir. Ancak yalnızca barınma ihtiyacı olan 60 yaşın üstündeki ihtiyaç sahiplerine Bakanlığımıza bağlı huzurevleri aracılığıyla hizmet verilmektedir. Sağlık kurulu rapor oranı %40'ın altında olan zihinsel engelli şiddet mağduru kadınlar kadın konukevi hizmetlerinden yararlanabilmekte, sağlık kurulu raporu %40'ın üstünde olan zihinsel engelli kadınların durumlarına uygun AÇSHB'ye bağlı engelli kuruluşundan yararlanmaları sağlanmaktadır.

Türkiye mağdurların konukevine derhal erişimini geciktirmeden şiddet mağdurlarını belirlemeyi sağlayan alternatif filtreleme mekanizmaları planlanmasına ilişkin tavsiyesini dikkate almaktadır. Kadın konukevinden faydalanmak isteyen kadınlar; kolluk birimleri, şiddet önleme ve izleme merkezleri (ŞÖNİM), sosyal hizmetleri merkezleri, aile ve sosyal politikalar il müdürlükleri, baroya bağlı kadın danışma merkezleri ve adli yardım kurulları belediyeler ile sivil toplum kuruluşlarına bağlı kadın danışma merkezlerine ve ALO 183 Sosyal Destek Hattı'na başvurabilmektedir. Başvuru sonrasında, şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocukların, ŞÖNİM aracılığıyla geçici kabulleri ile ilk gözlemlerinin yapıldığı, tıbbi kontrol ve tedavilerinin sağlandığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, iki haftaya kadar kalabilecekleri ilk kabul hizmeti veren kadın konukevlerine yönlendirilmektedir. Başvuru ve nüfus yoğunluğu fazla olan büyük illerde ilk kabul hizmetleri bağımsız binalardaki kadın konukevlerinde verilmekte, başvuruların yoğun olmadığı küçük illerde ise ilk kabul hizmetleri, kadın konukevi binasının ayrılmış bölümlerinde sunulmaktadır. İki haftalık süreçte şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocukları çok yönlü olarak değerlendirilmekte, acil ihtiyaçları karşılanmakta ve daha uzun süreli barınma ihtiyacı olan şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocukların uygun kadın konukevine sevki yapılmaktadır.

Türkiye şiddet nedeni ile barınma ihtiyacı duyan tüm kadınlara ve beraberindeki çocuklara sunduğu hizmetleri insan hakları temelinde sürdürmektedir ve herhangi bir ayırım gözetilmeksizin hizmet verilmektedir. Kadın konukevi kuralları, kadınların ihtiyaç ve hassasiyetleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

183. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, İstanbul Sözleşmesi kapsamında her türlü şiddet biçimini içerecek şekilde ve bu şiddet türleri konusunda eğitim almış uzman personel tarafından yürütülecek

ilgili tüm dillerde bir veya birden fazla özel yardım hattı kurmaları veya desteklemeleri yönünde teşvik eder.

Türkiye GREVIO'nun şiddete özel yardım hattı kurulmasına ilişkin görüşünü dikkate almaktadır. Öte yandan GREVIO'nun raporunda da değindiği üzere Türkçe, Kürtçe ve Arapça hizmet veren Alo 183 Hattında görev yapan personeller 6284 sayılı Kanun ve Yönetmelik, Şiddet Önleme Merkezleri, kadın konukevleri, ilk kabul birimleri gibi kurumsal hizmetler, aranan kadına yönelik hizmetler, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, kadınlara yönelik projeler vb. konularda hizmet içi eğitim almış olup, her yıl AÇSHB tarafından bu eğitimler yenilenmektedir. Hattı arayanların mahremiyetine özen gösterilmekte, hizmet içi eğitimlerde gizlilik konusu özellikle vurgulanmaktadır. Hatta yeterli sayıda personel görev yapmakta olup, şiddet mağdurlarının sırada beklemeksizin anında ulaşabilmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır.

188. GREVIO Türk yetkili makamlarını şu hususlarda ısrarla tavsiye eder:

a. Her 200.000 mukim için böyle bir merkezin bulunması gerektiğini anımsatarak, yeterli sayıda tecavüz kriz ve/veya cinsel şiddet başvuru merkezi kurmak ve coğrafi yaygınlıklarını, kırsal alanlarda ve kentlerde yaşayan mağdurların erişebileceği şekilde tesis etmek;

b. Bu merkezlerin hem kısa vadeli destek, adli inceleme ve tıbbi bakım, hem de uzun vadeli danışmanlık ve destek sağlamasını temin etmek;

c. Cinsel şiddet ve zorla evlilik mağduru çocuklara destek sağlamak üzere Çocuk İzlem Merkezleri'nin (ÇİM'ler) kapasitelerini daha da geliştirip güçlendirmek;

d. Reşit olmayan ve zorla evlendirilen çocukların durumlarının sağlık hizmetleri personeli tarafından, doğumun tıbbi denetim olmaksızın gerçekleştiği ve bildirimlerin sözlü yapıldığı vakalarda bile tespit edilmesini sağlamak ve bu alandaki ilerlemeyi, özellikle ÇİM'ler ve diğer sağlık kurumlarının kayıt altına aldığı cinsel şiddet ve zorla evlendirme vakalarına dair veriler toplamak suretiyle ölçümlemek.

Türkiye genelinde 28 ilde 31 Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) hizmet vermektedir. 25 ilde daha ÇİM açılması planlanmaktadır. 53 ilde toplam 59 ÇİM merkezi olacak şekilde planlamalar revize edilmiştir. Planlama dışında bulunan illerde ise cinsel istismar mağduru çocuğun bulunduğu ile en yakın ÇİM'e ulaştırılıncaya kadar hastane içerisinde sosyal hizmetler birimine bağlı olarak ilgili başhekim yardımcısının sorumluluğunda, çocuğun güvenliğinin ve ÇİM ile irtibatın sağlandığı, tefrişatının çocuğa uygun olarak hazırlandığı ve ÇİM'e ulaştırılıncaya kadar çocukla konu ile ilgili hiçbir görüşmenin yapılmadığı "Çocuk Koordinasyon Birimleri"nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Çocuk İzlem Merkezlerinde Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü koordinasyonunda gerçekleştirilen eğitim programına katılmış meslek elemanları Adli Görüşmeci olarak çalışmaktadır. Bahsi geçen planlamalar çerçevesinde Çocuk İzlem Merkezlerinde çalışacak olan Adli Görüşmeciler için düzenlenen Çocukla Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Programı sayısı artırılacaktır. Mevcut ve planlanan Çocuk İzlem Merkezi personel ihtiyacı değerlendirilmiş olup çalışmalar başlatılmıştır. Bulaşıcı hastalıklar ile ilgili çok paydaşlı bilim kurulu oluşturulmuş olup hukuki, tıbbi ve sosyal açıdan yapılabilecekler tartışılmaktadır. Şiddet mağduru kadınların tekrar örselenmesini engellemek amacı ile Sağlık Bakanlığına bağlı Kadın İzlem Merkezleri açılması planlanmıştır. Çocuk İzlem Merkezleri benzeri olacak bu merkezler 3 pilot merkez olarak hizmet vermesi planlanmıştır.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile, Sağlık Bakanlığınca, cinsel suç mağdurlarının tekrarlanan mağduriyetini önlemek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir

merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin üzere özel merkezler kurulacağı, cinsel suç mağdurlarının ifadesinin bu merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınacağı, mağdurun rızasının bulunması halinde ifade sırasındaki görüntü ve seslerinin kayda alınacağı, mağdur çocukların ifadesi alınırken kayıt yapılmasının zorunlu olduğu, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunan haller dışında soruşturma ve kovuşturmada mağdurun ifadesi yeniden alınmayarak bu merkezde alınan ifade ile yetinileceği, cinsel suç mağdurlarının beden muayenesi ile vücuttan örnek alınması işlemlerinin adli tıp uzmanı veya yokluğu halinde uzman hekimler tarafından bu merkezlerde yapılacağı hususları düzenlenmek suretiyle tecavüz kriz ve/veya cinsel şiddet başvuru merkezi kurularak yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

194. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

- a. Çocukların aile içi şiddete tanık olmasının zararlı etkileri hakkında farkındalığı artırmak;**
- b. 6284 sayılı Kanunu uygulamasından sorumlu yasal temsilcilerin mağdurların çocuklarının durumlarını sistematik olarak incelemesini sağlamak; söz konusu çocukların maruz kaldıkları riskleri değerlendirmek; çocukların menfaatlerini korumak için alınması gereken tedbirleri belirlemek;**
- c. Velayet veziyet düzenlemelerinin ve/veya bununla ilgili değişikliklerin çocukları ve annelerini olumsuz şekilde etkileyip etkilemediğini göz önünde bulundurarak çocuk tanıkları korumak için alınan tedbirlerin kapsamlı bir şekilde izlenmesi ve takibinin sağlanması;**
- d. Kadınlara yönelik uzman destek hizmetleri gibi hizmet sağlayıcıların çocuk tanıkları koruma ve destekleme kapasitelerini artırmak.**

Türkiye kadına yönelik şiddetten etkilenen en önemli gruplardan birisinin de çocuklar olduğunun bilincindedir. Türkiye gerek uluslararası sözleşmelerin gerekse yasalarının gereği olarak “çocuğun yüksek yararı” ilkesi çerçevesinde çocuklara yönelik işlemleri gerçekleştirmektedir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda korunma ihtiyacı içinde olduğu tespit edilen çocukların ihtiyaçlarının belirlenerek erken dönemde gerekli desteğin verilmesi amacıyla sağlık, eğitim, danışmanlık, bakım ve barınma tedbirleri tanımlanmıştır. Çocuk Koruma Kanununun tüm kurumlarca etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi, çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi için 2014-2019 yıllarını kapsayan Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi yürütülmektedir. Çocuk koruma sisteminin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için çocukların korunmasına yönelik hizmetlerden sorumlu İl-İlçe Koordinasyonları kurulmuştur. Bu kapsamda 81 ilde çocuk koruma çocuk koruma alanına yönelik kurumlar arası işbirliği esasları ile gerekli çalışmalar yürütülmektedir.

ASÇHB tarafından çocukların her türlü şiddetten korunması amacıyla çocuk ve aile temelli önlemleri içeren Ulusal Çocuk Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

197. GREVIO, İstanbul Sözleşmesinde kapsanan tüm şiddet türleri- özellikle cinsel şiddet olmak üzere- eksik bildirimle ilişkin araştırma yaparak ve eksik bildirim altında yatan nedenleri ele alarak kadına yönelik şiddet vakalarının bildirim oranlarını artırmak amacıyla tedbirler alınmasını için Türk yetkili makamlarının ısrarla tavsiye etmektedir.

Türkiye şiddet mağduru daha fazla kadının içine buldukları durumu ilgili birimlere aktarabilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir. AÇSHB tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında

farkındalık artırma ve bilinç düzeyini yükseltme çalışmaları kapsamında çeşitli görsel ve basılı materyaller hazırlanmış ve dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Öte yandan, ŞÖNİM’lerde 6284 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, mağdura hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Nitekim, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında yer alan “Farkındalık Yaratma Ve Zihniyet Dönüşümü” hedefi kapsamında, “Kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırmak ve zihniyet dönüşümünü sağlamak” amacıyla pek çok faaliyet belirlenmiştir. Politika yapıcılara, karar vericilere, hizmet sunanlara ve kamuoyuna yönelik olarak duyarlılık kazandırıcı televizyon, radyo programları ile görsel, işitsel ve basılı materyallerin işbirliği içinde hazırlanması ve dağıtımı/ yayınlanması bunlardan biridir. Bu çerçevede, 2016-2017 yıllarında AÇSHB tarafından hazırlanan ve dağıtımı gerçekleştirilen broşürler güncellenmiştir. Bu kapsamda güncellenen broşürlerden ŞÖNİM, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve KSGM tanıtım broşürlerinin Türkçe-İngilizce ve Arapça dillerinde basımı ve 81 il müdürlüğüne dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Her yıl “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü” olan 25 Kasım’da kadına karşı şiddet konusunda kamuoyunda farkındalığı artırmak ve duyarlılık oluşturmak amacıyla toplantılar düzenlenmekte, basılı-görsel materyaller hazırlanmakta, dağıtılmakta ve kamu spotları yayınlanmaktadır.

Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığı’nın mağdurların bilgilendirilmesine yönelik pek çok çalışma gerçekleştirilmekte olup, 6284 sayılı Kanun’un uygulamalarına ilişkin olarak bilgilendirici broşür ve kitapçıklar oluşturularak mağdurlara ulaştırılmaktadır. Ayrıca 6284 sayılı Kanun’un uygulamalarına ilişkin bilgilendirici internet sitesi de oluşturulmuştur.

200. GREVIO, Türk yetkili makamlarının kovuşturmanın kadına yönelik şiddete ilişkin Türkiye’nin yanıtının temel unsuru olmasını ve 6284 sayılı Kanun çerçevesinde alınan koruyucu tedbirlerin kovuşturma ihtiyacının yerine geçtiği şekilde görülmemesini sağlayacak tedbirleri almasını güçlü bir şekilde teşvik eder.

Türkiye kadına yönelik şiddetle mücadelede kovuşturmanın öneminin bilincindedir. Türkiye’de şüpheli işlemleri eş zamanlı olarak, Türk Ceza Kanunu ve 6284 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre yürütülür. Kadına yönelik gerçekleştirilen ve TCK kapsamında suç olarak tasnif edilmiş şiddet fiilleri (Kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet, kötü muamele, çocuğun cinsel istismarı, cinsel saldırı (temel şekli dışında), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma...) kural olarak re’sen soruşturulmaktadır. Şiddet fiilinden haberdar olan adli merciler tarafından, şiddet mağduru fiilden şikâyetçi olup olmamasına ya da hakkında tedbir kararı bulunup bulunmadığına bakılmaksızın fiilin soruşturulması ve kovuşturulması için gerekli iş ve işlemler gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra, mağdurun yeniden şiddete uğramasının önüne geçilebilmesi adına 6284 sayılı Kanun kapsamında tanımlanmış koruyucu ve önleyici tedbirlere başvurulmaktadır.

203. GREVIO, İstanbul Sözleşmesinin 19. Maddesine göre mağdurlara sunulan bilgilere kamu görevlilerinin sözleşme ile kapsanan şiddetin özenli bir şekilde önlenmesi, araştırılması ve soruşturulması konusunda yasal yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde uygun yasal yollarındâhil edilmesi ve şiddet mağduru kadınlar tarafından yapılan şikâyetlerin sayısı ve sonuçları hakkında veri tutularak bu alanda ilerleme kaydedilmesi için Türk yetkili makamlarının harekete geçmesini ısrarla tavsiye eder. GREVIO ayrıca, yetkili makamlara karşın mağdurların

yasal çözüm yollarına erişmesini engelleyen yaygın nedenleri değerlendirmeye ve bulgulara bağlı olarak, bu nedenleri ele almak üzere tedbirler almaya yetkili makamları davet eder.

Mağdurlara detaylı bilgi sunmak da dahil olmak üzere kamu görevlilerinin sorumluluklarına ilişkin bilgiyi Türkiye'nin anket yanıtlarında ve GREVIO ile görüşmelerinde detaylı olarak aktarılmıştır. 6284 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, mağdura hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Diğer yandan, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planının "Koruyucu Ve Önleyici Hizmet Sunumu Ve Şiddet Mağdurlarının Güçlenmesi" hedefi kapsamında, "Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin kapasiteleri ve hizmetlerin standardizasyonunun geliştirilmesi" faaliyeti çerçevesinde şiddet mağdurlarına yönelik bilgilendirme çalışmalarının kapsamının, GREVIO'nun tavsiyeleri çerçevesinde revize edilmesi planlanmaktadır.

205. GREVIO Türk yetkili makamlarını, özellikle aşağıdakiler vasıtasıyla, kadına yönelik her türlü şiddet mağdurları için tazminata erişimin kolaylaştırılması ve güvence altına alınmasına yönelik tedbirleri benimsemeye güçlü bir şekilde teşvik eder:

- a. Etkinliklerinin artırılması amacıyla faillerden tazminat alınmasına yönelik hukuk usullerinin gözden geçirilmesi;***
- b. Mağdurların tazminat talep etme hakları ve ilgili müteakip prosedürler konusunda sistematik olarak bilgilendirmelerinin sağlanması;***
- c. Mağdurların tazminat talep etmelerine yardımcı olmak üzere uzman kadın destek hizmetleri ve yasa uygulayıcıların kapasitesinin güçlendirilmesi;***
- d. Yasa uygulama kurumları, yargı ve mağdur destek örgütleri için eğitim programlarına tazminat konusunun dahil edilmesi;***
- e. Mağdurun güvenliği göz önünde bulundurulmak suretiyle, İstanbul Sözleşmesi'nde öngörülen kadına yönelik her türlü şiddet konusunda 30. Maddenin 2. fıkrasının gereklerine uygun olarak mağdurların erişebileceği bir devlet tazminat planı tesis edilmesi;***
- f. Mağdurlar tarafından yapılan tazminat başvurusu sayılarına ilişkin veriler ve onların sonuçlarını kayıt altında tutmak suretiyle bu alandaki ilerlemenin izlenmesi.***

Mağdur Hakları Kanun Tasarısı kadına yönelik şiddet de dahil olmak üzere suç mağduru kırılgan gruplara maddi yardım yapılmasını öngören hükümler içermektedir. Tasarının yakın zamanda yasalaşması beklenmektedir. Kanun Tasarısının yasalaşmasıyla 139 il ve ilçede Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü kurulacaktır. Söz konusu kanunun yasalaşması ile İstanbul Sözleşmesi'nin 30. Maddesinde yer alan tazminata ilişkin hükümlerin etkin biçimde uygulanacağı değerlendirilmektedir.

212. GREVIO, Türk yetkili makamlarına aşağıdaki hususları ısrarla tavsiye eder:

- a. Acil uzaklaştırma kararının uygulanması ve kısıtlama ve koruma emirlerini bekleyen velayetle alakalı konuların belirlenmesini sağlayan 6284 sayılı Yasa'daki hukuki hükümlerin daha fazla kullanımının teşvik edilmesi; bunun için de protokoller ve kılavuz geliştirmek de dahil olmak üzere hukukçular ve yargı yetkililerinin eğitiminin sağlanması;***
- b. Şiddet vakalarının velayet ve çocukları görme haklarını belirlerken mahkemeler tarafından tam olarak dikkate alınmasını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması; özellikle de sosyal hizmet***

uzmanları, çocuk psikologları gibi profesyonellerin, çocukların menfaati konularında mahkemelere tavsiyelerde bulunmasının istenmesi ve bu fikirlerin dikkate alınması;

c. Herhangi bir velayet ve ziyaret hakkının uygulanmasının çocuk veya mağdurun hakları ve güvenliğini tehlikeye atmaması gerektiğine dair 31. maddenin 2. fıkrasında yer alan ilkenin, özellikle mağdur haklarına dair yasa tasarısının hâlihazırda incelenmesine atfen benimsenmesi;

d. Mahkemelerin bu alandaki uygulamasının izlenmesi ve ilerlemenin ölçülmesi.

Türkiye acil uzaklaştırma kararlarının kadınların şiddete uğrama riski konusundaki öneminin farkındadır. Bu kararların etkili şekilde uygulanması amacıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluk kuvvetlerine, yargı yetkililerine ve adliye personeline hizmet içi eğitimi verilmiştir ve hali hazırda da bu eğitimler devam etmektedir. Ayrıca, 3 Ağustos 2018 tarihinde yayınlanan “100 Günlük İcraat Programı” kapsamında Adalet Bakanlığı tarafından “İcra müdürlükleri vasıtasıyla gerçekleştirilen “çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki” tesisine yönelik ilamların icra sistemi dışına çıkarılarak ücretsiz bir şekilde gerçekleştirilmesi” hedefine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun “Aile mahkemeleri bünyesinde bulunan uzmanlar” başlıklı 5’nci maddesine göre, ”Her aile mahkemesine, Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek, mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek üzere Adalet Bakanlığınca, tercihen; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanır.” Aile Mahkemesi Hâkimleri çocuğun velayetine ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde, çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için uzman görüşüne başvurmaktadır.

217. GREVIO Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

a. Psikolojik şiddetin Türkiye'deki kadınların hayatını etkileyen en yaygın şiddet biçimlerinden biri olarak ele alınmasıyla ilgili uzmanların, özellikle de kolluk kuvvetlerinin ve adli görevlilerin farkındalığının artırılması için, eğitim ve protokoller ve kılavuzların hazırlanması da dahil olmak üzere gerekli tedbirleri almak;

b. TCK'nin mevcut hükümlerinin yargısal uygulamada halihazırdaki kullanımının baskı veya tehditlerden oluşan istismar örüntüsü ile ilgili gereklilikleri de göz önünde bulundurarak kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi;

c. Özellikle Türk Ceza Kanunu'nun 96. Maddesi uyarınca yaptırımlara maruz kalan işkence suçu dahil olmak üzere bu kanundaki mevcut hükümlerden tam olarak yararlanarak etkili bir şekilde psikolojik şiddet olaylarının araştırılması, yargılanması ve cezalandırılması, ya da Sözleşme'nin çerçevesine daha uyumlu yeni bir hükmün çıkarılmasının düşünülmesi.

Türkiye'nin Anket Yanıtlarında da belirtildiği gibi, kolluk birimlerinde ihtisaslaşma mevcuttur. İl Jandarma Komutanlıkları Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği, İlçe Jandarma/Jandarma Karakol Komutanlığı seviyesinde ikiz görevle Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı görevlendirilerek teşkilatlanma sağlanmıştır. İl genelinde meydana gelen aile içi ve kadına karşı şiddet olaylarına ilişkin verileri incelemek, il genelinde yürütülen iş ve işlemler yönüyle kurumu temsil etmek amacıyla 11 Kasım 2015 tarihinde 81 İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlükleri bünyesinde “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği” kurulmuştur.

Söz konusu birimlerde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve psikolojik şiddet dahil kadına yönelik şiddet hususunda farkındalığa sahip personelin istihdam edilmesine dikkat edilmektedir. Nitekim, Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında bu personellere yönelik eğitimler gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte Polis Akademisi Başkanlığı tarafından verilecek eğitimlerde kullanılmak üzere müfredat hazırlanmıştır. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı ile AÇŞHB arasında 2012 yılında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında eğitimler de verilmektedir. (Bkz Türkiye'nin Anket Yanıtları)

5237 sayılı TCK her ne kadar “psikolojik şiddet” başlığı taşıyan bir suç tasnifi yapmamış olsa da şiddet türünün unsur fiilleri ve sonucu yaptırıma bağlanmıştır. Psikolojik şiddet adli uygulamada, genellikle tehdit (Madde 106), şantaj (Madde 107), baskı (Madde 108), iftira (Madde 125) ve kötü muamele (Madde 232) suçları altında ele alınmasının yanı sıra, etkili eylem sonucu mağdurun psikolojik ve ruhsal sağlığının zarar görmesi durumunda, Kanununun 86'ncı maddesinde düzenlenen kasten yaralama hükümlerinin uygulanması da söz konusu olmaktadır.

221. GREVIO, Türk yetkili makamlarını tek taraflı ısrarlı takibi ayrı bir suç olarak tanımaya ve dijital ortamdaki olası tezahürlerini göz önünde bulundurularak, etkili ve caydırıcı bir ceza ile cezalandırmasını ısrarla tavsiye eder

Türkiye'nin Anket Yanıtlarında da belirtildiği üzere şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar 6284 sayılı Kanunla düzenlenmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 123'üncü maddesinde ise, “kişilerin huzur ve sükununu bozma” suçu tasnif edilmiştir. Buna göre, sırf huzur ve sükununu bozmak amacıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikayeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Söz konusu suç tasvir edilirken, suç hareketleri telefon edilmesi, gürültü yapılması şeklinde örneklendirilmiş ancak suç sayılacak fiiller sınırlandırılmamıştır. Kişinin huzurunu bozacak nitelikte olan hukuka aykırı herhangi bir fiilin bu madde kapsamında cezalandırılması mümkündür. Bu kapsamda, şiddet mağduru, güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden, kasıtlı ve tehditkar davranışların cezalandırılmasını bu madde kapsamında talep edebilmektedir.

226. GREVIO Türk yetkili makamlarını:

a. İstanbul Sözleşmesi 36. Madde, paragraf 1c'de belirtilen kasıtlı davranış, yani özellikle bir başka kişinin üçüncü bir kişiyle rızası olmadan cinsel içerikli eylemlerde bulunmasına sebep olan davranışı kapsayacak ceza mevzuatı çıkarma,

b. eski eşlere yönelik cinsel şiddet vakaları konusunda mahkemelerin uygulamalarına yönelik analiz yapma ve bu tür bir analiz sonucuna dayanarak Türk Ceza Kanununun cinsel şiddete ilişkin hükümlerinin bu tür davalarda uygulanmasını temin etmek üzere gerekli tedbirleri almaya davet eder.

Türkiye GREVIO'nun 226. paragrafı kapsamındaki tavsiyesine katılmamaktadır. Zira, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 ve 103'üncü maddesinde, Sözleşmenin 36/1 inci maddesinde tasvir edilmiş olan şiddet fiili detaylı şekilde suç olarak tanımlanmıştır. 102'nci maddenin birinci fıkrasında cinsel saldırı fiilinin temel şekli düzenlenmişken, ikinci ve devamı maddelerinde, cinsel şiddet fiilinin vücuda organ sokmak ve diğer gerçekleşiş şekilleri cezayı ağırlaştırıcı nitelikli unsur olarak tanımlanmıştır. Buna göre; cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi,

hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâli de suç olarak düzenlenmiştir.

Suçun; beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından, silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte, insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, verilen cezalar yarı oranında artırılır.

Cinsel saldırı için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Öte yandan, madde kapsamında tanımlanmış şiddet fiillerinin eski eşe karşı işlenmesi halinde de fiil cezalandırılmaktadır.

103'üncü maddeyle "çocukların cinsel istismarı" düzenlenmiştir. Buna göre, "Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşığı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

Suçun; birden fazla kişi tarafından birlikte, insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Cinsel istismarın, silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

234. GREVIO Türk yetkili makamlarına

a. İstanbul Sözleşmesinin gereği olarak 15 yaşın üzerindeki çocukların cinsel istismarına ilişkin mevzuatlarını, tecavüz dahil kendi rızası dışında gerçekleşen her türlü cinsel içerikli eylemi suç sayacak şekilde düzenlemelerini,

b. kız çocuklarına yönelik cinsel şiddete ilişkin cezai hükümlerin mahkemelerce uygulanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirmelerini ısrarla tavsiye eder.

"Çocukların cinsel istismarı" suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin 1 inci ve ikinci fıkraları, 2016 yılında yeniden düzenlenmiştir. Madde metninin yeniden düzenlenmesinin nedeni, Anayasa Mahkemesi'nin Kararıdır. Söz konusu kararlar ile 103/1 ve 103/2 nci fıkraları, ceza belirlenirken yaş bağlamına kademelendirme yapılması gerektiği ve diğer gerekçeler ile iptal edilmiştir. Kararların yürütülmesinin ardından suç fiilinin cezasız kalmaması, kanuni boşluk

doğmaması için yeniden düzenleme yapılmıştır. Düzenleme yapılırken, madde metninin iptalden önceki özgün hali korunmuş, mağdurun 12 yaşın altında olması halinde cezanın alt sınırı arttırılmıştır.

Mevcut hali ile Madde 103 hükmüne göre, çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz.

Cinsel istismar deyiminden; on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış ve diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılmaktadır.

Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

Madde metni 18 yaş altı tüm çocukların istismarını suç saymaktadır. Yalnızca mağdurun yaşı esas alınarak cezada bir artış öngörülmüştür. GREVIO raporunda belirtilenin aksine Türk Ceza Kanunu cinsel istismar suçunu “rızasızlık” kavramı üzerine kurmuştur. 15 yaşın altında bulunan ve 15 yaşını doldurmuş olsa da fiilin anlam ve sonucuna vakıf olamayacak çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel eylem suç olarak tanımlanmış, rıza var mı yok mu tartışmasına izin verilmemiştir. Fiilin 18 yaşının altındaki diğer çocuklara “cebir”, “tehdit”, “hile” veya “iradeyi etkileyen başka bir nedene” dayalı olarak gerçekleştirilmesi de yine suç olarak düzenlenmiştir.

GREVIO’nun, cinsel eylemde bulunmak için asgari rıza yaşının kanun koyucu tarafından korunmadığına ilişkin yorumuna Türkiye katılmamaktadır. TCK madde 105’de reşit olmayanla cinsel ilişki suçu düzenlenmiş ve cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabileceğini düzenlemiştir. Kanun koyucu, 15 yaşını doldurmuş çocuk rıza göstermiş olsa da, belirtildiği gibi eylemin sonuçlarına tam anlamıyla vakıf olamayacak çocuğu korumak adına bu suçu düzenlemiştir.

Öte yandan, Türkiye GREVIO’nun suçun, aşırı ısrar düzeyini aşmadığı ve failin çocuk olduğu durumlarda, suçun araştırılması ve kovuşturması, mağdurun veya mağdurun ebeveyni veya velisinin yaptığı şikâyete bağlı olduğuna, bu hükmün reşit olmayan evliliği içeren davalarda kovuşturmadan kaçınmak için tasarlanmış olabileceğine ilişkin görüşüne kesinlikle katılmamaktadır. 103’üncü maddenin birinci fıkrasında “Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır.” ifadesi yer almaktadır. Cümlede geçen “Sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel davranış” çocuğun cinsel dokunulmazlığının çok kısa bir süreyle kesik bir hareketle ihlal gerçekleştirilmişse söz konusu olabilecektir. Örneğin, mağdurun yanağının okşanması, yanağından bir kez öpülmesi, vücudun cinsel amacı ifade eden veya hatırlatan biçimde ellenmesi sarkıntılık olarak değerlendirilmektedir. Erken yaşta ve zorla gerçekleştirilen evlilikle, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçuna vücut vermekte olup bu fiiller resen soruşturulmakta ve kovuşturulmaktadır.

245. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlar konusunda ısrarla tavsiye eder:

a. zorla evliliğin kendi içinde ceza hukuku kapsamında bir suç olarak kabul edilmesi;

b. tecavüz veya taciz mağdurunun faille evlenmeye zorlanmamasını ve evliliğin şiddet eylemini geçersiz kılmamasını sağlamak için gerekli önlemlerin alınması;

c. müeyyideler yoluyla da olmak üzere medeni nikah kıymaya yetkili müftüler de dahil olmak üzere tüm devlet memurlarının, yasadışı çocuk evliliklerinin ve zorla evliliğin oluşmasını engellemelerinin sağlanması;

d. Eşlerin yaşını gizlemeye yönelik her türlü girişimi engellemek için güvenilir doğum kayıt sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanılmasını teşvik edilmesi;

e. Zorla evliliklerin mağdurlar üzerinde herhangi bir maddi veya idari yük olmaksızın temyiz, iptal veya feshedilmesine izin veren gerekli yasal tedbirleri benimsenmesi ve zor kullanarak yapılmış evlilikleri geçersiz kılınmış, iptal edilmiş veya feshedilmiş kadınların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik programların tanıtılması;

f. Çocuk yaşta ve zorla evlilikler hakkında veri toplamak ve bu alandaki eğilimleri takip edilmesi;

g. Mülteci nüfusu dahil olmak üzere çocuk yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi için kapsamlı politikalar ve önlemler geliştirilmesi. Bu tür politikalar, çocuk ve zorla evliliklerin altında yatan sosyal, ekonomik ve kültürel etmenlerini ele almalı ve ebeveynlerin, okullarda ve topluluklarda, bir partneri serbestçe seçme hakkını ve çocuk yaşta ve zorla evliliğin yasadışı olduğunu temel alan bilgilendirme kampanyaları içermelidir.

Türk Medeni Hukuku ve Türk Ceza Hukuku çerçevesinde değerlendirme yapıldığında, cinsel şiddet mağduru bireyin, fail ile evlendirilmesinin cezai sorumluluğu kaldıran bir etkisi bulunmamakla birlikte, bu şekilde gerçekleşen evliliklerin iptali için elverişli prosedür Türk Medeni Kanununda düzenlenmiştir. Öte yandan İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik'te zorla evlendirme vakalarının insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilebileceği yer almakta olup Türk Ceza Kanunu'nun insan ticareti suçunu düzenleyen 80 inci maddesindeki suçun unsurlarının var olması halinde bu kişilere destek hizmetleri sağlanmaktadır.

Türkiye GREVIO taslak raporun 242. Paragrafında yer alan açıklamaları ve dini nikah törenlerine başkanlık eden yetkili makamların, yasaların standartlarına uyma konusunda hazırlıklı olamayabilecekleri konusundaki endişesine katılmamaktadır. 243 inci paragrafta adı geçen yasal düzenleme, il ve ilçe müftülüklerine de evlendirme memurluğu yetkisi ve görevi verebileceği düzenlenmiş olup, evlendirme memurluğu tamamıyla bu görevlilere devredilmemiştir. Raporla ifade edildiği gibi söz konusu görevliler de Türk Medeni Kanunu ve ilgili diğer düzenlemeler çerçevesinde evlendirme gerçekleştirmekle yükümlüdür.

Öte yandan Diyanet İşleri Başkanlığınca 2 Ocak 2018 tarihinde yapılan basın açıklaması³ ile, Dini Kavramlar Sözlüğü adlı yayındaki tanım ve maddelerin çarpıtılmasıyla bir iddia üretmenin iyi niyetle izah edilemeyeceği, kız çocuklarını anne olma ve aile kurma sorumluluğuna sahip olmadan, psikolojik ve biyolojik olgunluğa erişmeden evlendirmenin, nikâhta rıza ve irade hürriyetini şart koşan İslam dini ile bağdaşmayacağı vurgulanmıştır. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığınca, erken yaşta evliliklere asla onay vermediği, gerçekleştirilen Din Şuraları ve İl Müftüleri Seminerleri gibi üst düzey toplantıların sonuç bildirgelerinde, kız çocuklarını erken yaşta evlendirmenin asla dini referanslarla desteklenemeyeceğinin defalarca kayda geçirildiği ve Din İşleri Yüksek Kurulunun görüşünün de bu yönde olduğu açıklanmıştır.

Bunlara ek olarak Türk Ceza Kanununun, 230 uncu maddesinde Türk Medeni Kanunu hükümlerince evlilik birliği kurulmadan dini nikah töreni düzenleyen kimselerin cezalandırılmasını düzenleyen

³ <https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/11418/basin-aciklamasi>

hüküm, 2015 yılında “yalnızca imam nikâhı ile birlikte yaşayan yetişkinlerin özgürlüğüne ve eşitlik ilkesine (birlikte yaşayan ama dini nikâh kıymayan bireylerin cezalandırılmaması hususuna dayanarak) aykırı olması gerekçe göstererek iptal edilmiştir. Söz konusu karar zorla evliliklerin hoş görüldüğü anlamı taşımamaktadır. Türk Ceza Kanununda ise zorla evlendirme ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. Ancak, zorla evlilik neticesinde mağdura karşı gerçekleştirilen cinsel nitelikteki eylemler cinsel şiddet kapsamında değerlendirilerek Kanununun 102, 103 ve 105 nci maddesinde düzenlenen suçlara karşılık gelmektedir. Ayrıca cinsel nitelikte eylem bulunmasa dahi somut olaya göre aynı Kanununun 109 uncu maddesi uyarınca kişinin hürriyetinden yoksun kılınması suçunun oluşması da mümkündür.

Türk Medeni Kanununun 151 inci maddesinde, korkutma nedeni ile evlenmenin iptali hükmü düzenlenmiştir. Kişi, Medeni Kanunun söz konusu hükmü çerçevesinde evliliğin iptali için dava açma hakkına sahiptir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimselerdense, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, adli yardımdan yararlanabilirler. Adli yardım müessesesi, yararlanan kadına, “yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet”, “yargılama ve takip giderleri için teminat göstermekten muafiyet”, “dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi”, “davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini” sağlar ve adli yardım, hükmün kesinleşmesine kadar devam eder . Adli yardımdan yararlanan kişi için mahkemenin talebi üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatın ücreti, yargılama gideri olarak Hazineden ödenir.

Türkiye kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla topluma uyumlarının sağlanması ve Türk çocuklar ile Suriyeli çocuklar arasında karşılıklı diyaloga ve bilgi alışverişine olanak sağlayacak bir platformun oluşturulması amacıyla UNICEF Türkiye Temsilciliği işbirliğinde “Sosyal Uyum Programı” düzenlenmektedir. Bu Program ile çocukların sosyal uyum problemlerini en aza indirmek, toplumdaki mevcut risk ve kaynaklarla ilgili farkındalıklarını arttırmak, haklarına uygun bir yaşam sürmelerini sağlamak ve aynı zamanda kültürler arasında karşılıklı anlayışın ve hoşgörünün geliştirilmesi hedeflenmektedir. Program kapsamında, Çocuk Hakları İl Çocuk Komitelerine kayıtlı Türk ve Suriyeli çocuklar tarafından akran eğitimi tekniğiyle verilen Sosyal Uyum Eğitimi kapsamında; “Erken Yaşta Evliliklerin Önlenmesi” konu başlığına da yer verilmektedir.

KSGM tarafından ilgili tüm kamu kurumları, STK ve üniversitelerin katkı ve katılımlarıyla “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)”nın hazırlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Eylem Planının uygulamaya başlanmasıyla birlikte, ülkemizde bu alanda tespit edilen sorunların giderilmesi, gerekli önlemlerin tüm taraflarca alınması sağlanacaktır.

248. GREVIO yetkili makamları aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

a. Ceza hukuku mevzuatına Sözleşme'nin 38'inci Maddesinde öngörülen kadın sünnetinin her türünü hedef alan bir hükmün dahil edilmesi;

b. Kadınlara karşı bu özel şiddet biçimi konusunda ilgili uzmanlar ve toplumda farkındalık ve bilgi birikiminin oluşturulması

Raporun 249. Paragrafında zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırmaya ilişkin adli veri olmadığı ifade edilmiştir. Ancak Türk Ceza Kanununun 99 ve 101 inci maddelerine ilişkin olarak Adli Veri Bankası kapsamında Cumhuriyet başsavcı lığı ve ceza mahkemelerine açılan verilen dava, kişi ve suç sayıları, mahkeme, karar türü bazında bölge il, yaş, cinsiyet v.b kırılımında istatistik toplanmaktadır.

Kadın sünneti Türkiye’de karşılaşılan bir uygulama değildir. Bununla birlikte, özellikle Suriye’den ve diğer ülkelerden gelen mülteciler tarafından söz konusu ihlalin gerçekleşmesi durumunda mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde sorumlu kişilerin cezalandırılması mümkündür.

256. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlar hakkında ısrarla tavsiye eder:

a. Bir erkeğin ya da ailenin onur ve saygınlığının, kendileriyle ilişkili kadınların davranışları ya da varsayımsal davranışlarıyla özünde ilişkili olduğu anlayışının ortadan kaldırılması; zira bu anlayış, ataerkil tutumlara dayanır ve kadınları kontrol etmeye ve kişisel özerkliklerini frenlemeye hizmet eder;

b. Aileleri veya etraftaki kişilerce baskı altında bulunan kadınların, normları çiğnemekle suçlanan kadınların intihara zorlandığı durumların önlenmesi amacıyla kadın STK’lar tarafından da dahil olmak üzere gerekli yardım ve desteği almalarını sağlamak c. Sözde “namus” adına işlenen cinayetleri gizleyebilecek intiharlar, kazalar ve ölümlerin etkili bir şekilde soruşturulması ve yargılanması;

d. Yargı mensuplarının eğitimleri de dahil olmak üzere, herhangi bir gerekçe olmaksızın mağdurun kültürel, dini, sosyal veya geleneksel normları, gelenekleri ya da sözde “namus” u çiğnediği yönündeki gerekçelendirmelerin mahkeme uygulamalarında ceza indirimine dönüşmesinin engellenmesi;

e. Türk Ceza Kanunu’da, kanunun haksız tahrikle ilgili 29uncu maddesinin uygulanmasından yalnızca töre adına değil “namus” adı altında işlenen cinayetler dahil olmak üzere, açık bir şekilde işlenen suçların çıkartılması amacıyla düzenleme yapılması;

f. Sözde “namus” adına işlenen cinayet olaylarında mahkumiyetlerle ilgili verilerin toplanması da dahil olmak üzere, Sözleşme’nin 42. maddesinin gereklerine aykırı olan adli uygulamaların yakından izlenmesi.

Şiddetle mücadele eden ve şiddet fiillerinin yargılanmasına rol alan aktörlere yönelik gerçekleştirilen eğitim ve farkındalık çalışmalarından, gerek Türkiye’nin Anket yanıtlarında gerekse GREVIO ile yapılan görüşmelerde detaylı şekilde bahsedilmiştir.

Diğer yandan 2005 yılında yürürlüğe girmiş olan Türk Ceza Kanunu, 765 sayılı eski kanunun aksine, kişi hak ve hürriyetlerine önem veren ve kadın erkek eşitliğine daha duyarlı şekilde kodifiye edilmiş bir düzenlemedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun olmayan ve cinsiyetçi kalıp yargıları yansıtan , kadın bireylerin kişilik hakkını arka planda tutan ve kanunilik ilkesi ile bağdaşmayan pek çok suç fiili yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanun kapsamında, töre, kültür, örf, din, gelenek veya sözde namusla ilgili unsurların suçun gerekçeleri gibi hafifletici nedenlerin Türk Hukukunda uygulanması mümkün olmadığı gibi fail ile mağdur arasındaki yakınlık da cezanın ağırlaştırılmasına neden olan bir unsur olarak nitelendirilmiştir.

Tavsiyede eleştiri konusu yapılan haksız tahrik müessesesine göre kişinin fiili haksız tahrik koşulları altında gerçekleştirmesi, somut olayın haksızlık içeriğinde herhangi bir azalmaya neden olmamaktadır.

Yasa koyucu failin, haksız (hukuka aykırı) bir fiilin oluşturduğu hiddet etkisi altıdayken işlemesi halinde bu hükmün uygulanacağını vurgulamaktadır.

Haksız fiilin suç niteliği taşıması şart olmayıp hukuken haksızlık özelliği sergilemesi yeterlidir. “Haksız fiilin” gerçekleşmesinin aranmasının gerekçesi, ülkede “töre veya namus cinayeti” olarak adlandırılan akraba içi öldürme suçlarının haksız tahrik hükümleri kapsamında değerlendirmeye tutulmalarının önüne geçmek olarak gösterilmektedir. Madde gerekçesine göre, örneğin cinsel saldırı suçu mağduru altsoyuna karşı gerçekleştirilen kasten öldürme fiillerinin bu kapsamda değerlendirilmesinin önüne geçilmesi için bu şekilde düzenlenmiş ve haksız bir fiilin gerçekleşmesi aranmıştır.

Bu kapsamda, sözde namus adına gerçekleştirilen şiddet fiillerinin bulunduğu hallerde, bu müessesesinin uygulanması mümkün değildir.

36. Paragraf kapsamında ayrıca bilgi verilen ölümlerle sonuçlanan kadına yönelik şiddet fiillerinin incelenmesi amacıyla yürütülen çalışma kapsamında; sanığın cezalandırılmasında uygulanan maddeler ile özellikle Türk Ceza Kanunu madde 62’de düzenlenen takdiri indirim ve madde 29’da düzenlenen haksız tahrik müessesesinin uygulanıp uygulanmadığı, şayet uygulanmış ise mahkemenin gerekçesi gibi hususlar özellikle dikkate alınarak incelenmiştir. Çalışma sonunda konuya ilişkin elde edilecek bilgiler, önümüzdeki dönemde bu alanda bir düzenlemeye ihtiyaç bulunup bulunmadığının tespiti, hakim ve savcılara yönelik eğitimlerin yaygınlaştırılması vb. konularda politikaların oluşturulmasında etkili olacaktır.

Ayrıca Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planında, “Şüpheli kadın intiharları ile töre ve namus adı altında işlenen cinayetlerle ilgili araştırma yapılmasına” yönelik faaliyet(Faaliyet 5.7) çerçevesinde, bu olgunun dinamiklerinin tespit edilmesi için bir çalışma yürütülmesi planlanmaktadır.

258. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, mahkeme uygulamalarının derinlemesine analizine dayanan ve ilgili yasal verileri toplayacak, ceza indirimlerinin mağduru suçlayacak tutumları gerekçe göstererek ve kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı doğasından yoksun verilmemesini sağlayacak şekilde önlem almaya güçlü bir şekilde teşvik etmektedir.

Şiddetle mücadele eden ve şiddet fiillerinin yargılanmasına rol alan aktörlere yönelik gerçekleştirilen eğitim ve farkındalık çalışmalarından, gerek Türkiye’nin Anket sonuçlarında gerekse GREVIO ile yapılan görüşmelerde detaylı şekilde bahsedilmiştir.

Öte yandan, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 230’uncu maddesi, “Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar”ı düzenlemiştir. Bu çerçevede, Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde iddia ve savunmada ileri sürülen görüşler, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi, ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi, cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar, beraat hükmünün gerekçesinde, 223 üncü belirtilen hallerden hangisine dayanıldığının gösterilmesi gerekir. Ceza verilmesine yer

olmadığına dair kararın gerekçesinde, 223 üncü maddede belirtilen hallerden hangisine dayanıldığına gösterilmesi gerekir.

Bu kapsamda, yargı mercileri tarafından gerekçesiz ve hukuki dayanaktan yoksun şekilde cezada indirim uygulanması mümkün değildir.

263. Yargının bağımsızlığı ilkesine riayet ederken, GREVIO, Türk yetkili makamlarına, kadına yönelik şiddet olaylarında yargısal yaptırımların etkili, orantılı ve caydırıcı olmasını sağlamak için tedbir almayı ısrarla tavsiye eder. Adli yaptırımların belirlenmesinde, mağdurların eşleri/partnerlerinin para cezası ile cezalandırılmaları nedeniyle yeniden mağdur edilmelerini önlemek için önlemler alınmalıdır. Cezalandırmanın askıya alınması, bir yandan, ilk suçluların sosyal olarak yeniden entegrasyonunu teşvik etmek ihtiyacı ve diğer yandan da yeniden suç işleme tehlikesini kapsamak, suç işleyişinde gereksiz gecikmelerden kaçınılması ve eyleminin ceza hukuku kapsamında hesap verebilirlik ilkesinin desteklenmesi sonucu arasında dikkatli bir dengeleme eylemi olmalıdır.

GREVIO raporunun 258. paragrafında yer alan tavsiyeler kapsamında da açıklandığı gibi, yargı mercileri, karar verirken Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi hususlarında ve Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adli para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklara kararın gerekçesinde yer vermek zorundadır.

Failin sosyal entegrasyonun sağlanması adına, yargı mercii, tavsiyeye konu erteleme gibi müesseselere karar verirken failin durumuna uygun tedbirlere de hükmedebilmektedir. 5237 sayılı TCK'nın 51'inci maddesine göre cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz. Denetim süresi içinde bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine; bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına; on sekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine mahkemece karar verilebilir.

Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verir. Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

Bu kapsamda, şiddet uygulayanın sosyal entegrasyonunun sağlanması ve tehlikelilik durumunun giderilmesi adına tedbirlerim öngörüldüğü değerlendirilmektedir.

266. GREVIO, Türk yetkili makamlarına, ağırlaştırıcı koşullar hakkında Sözleşme'nin 46. Maddesinin gerekliliklerine tam olarak uymak amacıyla ceza mevzuatlarındaki boşlukları doldurmaya güçlü bir şekilde teşvik etmektedir.

İstanbul Sözleşmesi'nin 46'ncı maddesinde öngörülen cezanın ağırlaştırılmasına yönelik unsurlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda özel bir madde altında sıralanmamış olmakla beraber, Sözleşmede tasvir edilmiş şiddet fiillerini karşılar Suç tasniflerinde, nitelikli unsur olarak öngörülmüştür. Örneğin, Kasten öldürme fiilinin cezayı ağırlaştırıcı unsurlarını düzenleyen 82'nci maddede, fiilin tasarlayarak, canavarca hisle veya eziyet çektirerek, yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle, üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, gebe olduğu bilinen kadına karşı, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle, bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla, bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle, kan gütme saikiyle, töre saikiyle işlenmesi hallerinde ceza ağırlaştırılmaktadır.

270. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda güçlü bir şekilde teşvik eder:

a. Kadına yönelik şiddet suçu işlenen durumlarda, şiddet mağduru sözkonusu prosedüre özgür iradesiyle rıza göstermediği ya da gösteremediği zaman, mağdur ve fail arasındaki güç ilişkisindeki orantısızlık göz önünde bulundurularak uzlaştırmacılık uygulanmamasını sağlamak üzere tedbir almak,

b. Tüm şiddet mağduru kadınların, cezai takibatlarda uzlaştırmacılığın zorunlu olmadığı konusunda bilgilendirilmesini sağlamak.

c. Yalnızca, prosedürü kabul etmek veya reddetmek için özgür iradesini kullanabilecek şiddet mağduru kadınların uzlaştırmacılığa girmesini garanti altına almak için önlemler getirilmesi;

d. Hakimler ve hukukçuların, mağdurların uzlaştırmacılığı özgürce rıza göstermelerini ve yeniden mağduriyete maruz kalmamalarını sağlama gereği konusunda eğitilmesi;

e. Örneğin eski eşler, mevcut ve eski partnerler gibi diğer mağdur kategorilerine yönelik kasten yaralama vakalarında cezai uzlaştırmacılığın uygulanamazlığını genişletmeyi düşünülmesi.

Sözleşme ile yalnızca zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm usulleri ve hükümleri yasaklanmıştır. Ancak Türk ceza hukuku sistemimizde yer alan uzlaştırma zorunlu bir alternatif çözüm yöntemi değildir. Diğer yandan Ceza Muhakemesi Kanunu 253 üncü maddesinin birinci fıkrasında; eşe karşı işlenen kasten yaralama suçunun uzlaştırma kapsamında olmadığı ve uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağı açıkça belirtilmiştir. Başka bir ifade ile bahse konu hükümlerle uzlaşma yönünden kadına yönelik şiddetle ilgili olarak kasten yaralama suçuna ilişkin bir istisna getirilmiştir. Altsoya, üstsoya, eşe veya kardeşe karşı işlenen kasten yaralama suçlarında yaralamanın niteliği ne olursa olsun uzlaştırma yoluna gidilememektedir.

Öte yandan, Türkiye onarıcı adalet anlayışının bir parçası olan uzlaştırma kurumunun etkin ve sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğini Ağustos 2017'de yürürlüğe sokmuştur. Yönetmelikte yer alan tüm hükümler süreçte tarafların haklarının ve menfaatlerinin korunmasına yöneliktir. Uzlaştırma kapsamında kalan suçlar ile uzlaştırma iş ve işlemlerine özgü bir birim oluşturularak, uzlaştırma kurumuna gereken dikkat ve ihtimamın gösterilmesi, bu alanda kurumsallaşma ve profesyonelleşmenin sağlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde uzlaştırma büroları kurulmuştur. Mevzuat değişikliği sonrası uzlaştırma iş ve işlemleri Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirilen uzlaştırmacı tarafından yerine getirilmektedir. Yeni dönemde uzlaştırmacılara; mağdura ve faile yaklaşım şekli ile kurallarını, iletişim ve müzakere gibi konuları da içeren kapsamlı bir eğitim verilmekte olup, uzlaştırmacılar görev

aldıkları süreç boyunca da denetime tâbi tutulmaktadırlar. Uzlaştırıcı, süreç boyunca uzlaştırmanın temel ilkelerine uygun hareket etmek yükümlülüğü altında ve görevini etik ilkelere riayet ederek yerine getirmek zorundadır. Yönetmelikte uzlaştırmaya ilişkin ilkeler, süreç içindeki kırılğan (küçükler veya kadınlar gibi) tarafların ve kişi güvenliğinin korunması esası gözetilerek hüküm altına alınmıştır. Uzlaştırıcılar ister soruşturma evresinde ister kovuşturma evresinde olsun uzlaştırma süreci boyunca söz konusu ilkelere uymak zorundadırlar. Keza Yönetmelik ile uzlaştırma göreviyle bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunanların uzlaştırma görevinden çıkarılabileceği düzenlenmiştir. Öncelikle uzlaştırma tarafların özgür iradelerine dayanmaktadır. Söz konusu husus, uzlaştırmanın temel ilkelerinden biri olup Yönetmeliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrasında; "Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin özgür irade/eri ile kabul etmeleri ve karar vermeleri hâlinde gerçekleştirilir. Bu kişiler anlaşma yapılana kadar iradelerinden vazgeçebilirler" şeklinde hüküm altına alınmıştır. Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulmuş uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırıcı; dosya örneğini aldıktan sonra taraflara uzlaşma teklifinde bulunmak suretiyle uzlaştırma sürecini başlatmaktadır. Uzlaştırıcı bu aşamada tarafları; uzlaştırmanın mahiyeti ve hukuki sonuçları hakkında bilgilendirilmekte, onların süreci sağlıklı bir şekilde anladıklarından emin olduktan sonra nihai kararı tarafların özgür iradelerine bırakmaktadır. Mağdur ya da suçtan zarar gören ile şüpheli ya da sanık kendisine yapılan uzlaşma teklifini her zaman reddedebilir ve cezai uyuşmazlığı mahkemeye taşıyabilir. Teklifi kabul ettikten sonra da müzakere aşamasında bu iradesinden dönebilir. Mevzuatımıza göre, "gönüllülük" ilkesi uzlaştırma sürecinin tamamı için geçerli ve vazgeçilmez ilkelere birisidir. Uzlaştırma iş ve işlemleri tarafların özgür iradeleri doğrultusunda yürümekte ve tarafların kabulüyle başlamaktadır. Tarafların söz konusu teklifi kabul edip etmemesi, kabul etse dahi uzlaştırma müzakerelerine katılıp katılmaması, uzlaştırma müzakerelerinden sonra ise uzlaşıp uzlaşmaması yönündeki kararları tamamen kendi özgür iradelerine bağlı olmaktadır. Ayrıca mağdur istemediği takdirde uzlaştırma müzakerelerinde şüpheliyle bir araya gelmek veya karşılaşmak zorunda da değildir. Başka bir ifade ile uzlaştırmada esas hakkındaki karar taraflar kendileri vermekte, mağdurun uzlaşma teklifini kabul etmesi ve uzlaştırma görüşmesi yapması ise haklarından vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu da sürecin tarafların özgür iradesine dayanması gerekliliğine büyük önem vermiş ve şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmemesi hâlinde teklifin reddedilmiş sayılacağını hükme bağlamıştır. Bahse konu düzenleme, Yönetmelikte de açıkça vurgulanmıştır. Hatta bu durumda, Kanunun ilgili maddesi hükmü saklı kalmak üzere, ayrıca diğerlerine uzlaşma teklifinde bulunulmayacağı da belirtilerek, taraflardan birinin sürece karşı sessiz kalmasına saygı duyulmuş, uzlaştırmanın diğer tarafına gidilmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Bu anlamda; Türk hukuk sisteminde yer alan "Uzlaştırma" kurumunun zorunlu bir alternatif çözüm yolu olmayıp, tarafların kabulüyle başlayan ve özgür iradesine göre yürüyen bir müessese olduğu görülmektedir.

Taraflardan biri uzlaşma teklifini kabul etmemiş ise ya da uzlaştırma herhangi bir nedenle olumsuz sonuçlanmış ise, aynı suç nedeniyle yürütülen soruşturma ve kovuşturma evresinde bir daha uzlaştırma hükümleri uygulanmamaktadır. Bu durum soruşturma evresinde gerçekleşmiş ise şüpheli hakkında kamu davası açılmakta, kovuşturma evresinde gerçekleşmiş ise sanığın mahkumiyetine hükmedilmektedir.

Tarafların temel haklarının korunması gerekliliği ise uzlaştırma kurumunun bir diğer temel ilkesi olarak, Yönetmelikte düzenlenmiştir. Uzlaştırma kurumuna ilişkin bir başka temel ilke ise tarafların ve kanuni temsilcilerinin ceza muhakemesi hukukunun tanıdığı temel güvencelere sahip olmasıdır. Dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi, tarafların ceza muhakemesinden kaynaklanan haklarını kullanmasını bertaraf etmemektedir. Uzlaştırma sürecinde tarafların özel durumlarının göz önünde

bulundurulması gerekliliği de bir diğer temel ilke olarak düzenlenmiştir. Müzakerelerdeki bilgi ve belgelerin gizliliği hususu da büyük önem arz etmektedir. Düzenlenen hükümler ile elde edilen bilgi ve belgelerin, sahibinin rızası veya kanuni bir zorunluluk olmadığı müddetçe açıklanamaması sağlanmıştır. Uzlaştırıcıların görevini yerine getirirken uymak zorunda olduğu etik ilkeler ise düzenleme altına alınmış olup, uzlaştırıcı, uzlaştırma için güvenli ve rahat bir ortam oluşturmali, tarafların zarar görme ve incinme olasılıklarına karşı duyarlı olmalı ve birbirlerine karşı da saygılı davranmalarına azami özen gösterilmelidir. Söz konusu ilkeler özellikle kadınlar gibi kırılgan gruplar göz önüne alınarak, sürece dahil olan tüm tarafların korunması amacı güdülerək hüküm altına alınmıştır. Uzlaştırma kapsamında kalan suçlar bakımından soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suça ilişkin etkin bir soruşturma yürütülmekte, dosyalar otomatik olarak uzlaştırma bürosuna gönderilmemekte, gerekli soruşturma işlemleri yapılarak, başvurulması gereken koruma tedbirleri var ise, söz konusu tedbirlerin de alınmasını müteakip, kamu davası açılması için yeterli şüphe de bulunması halinde dosya uzlaştırma bürosuna gönderilmektedir. Buradan hareket ile; soruşturma evresinde, şüpheli hakkında koruma tedbirlerine başvurulmasına bir engel bulunmadığı gibi, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun ilgili hükümleri uyarınca koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının verilmesine ve uygulanmasına da bir mâni yoktur. Bu bağlamda dosyanın uzlaştırma bürosuna uzlaştırma hükümlerinin uygulanması için gönderilmesi, şüpheli aleyhine 6284 sayılı Kanuna göre tedbir kararının verilmesini veya uygulanmasını engellemektedir. Keza uzlaştırıcı da usul ile ilgili hususlarda Cumhuriyet savcısı ile her zaman iletişim içerisinde olmakta ve onun tavsiyelerine uymaktadır. Söz konusu süreçte mağdura ulaşan fail değil, aksine Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevlendirilen uzlaştırıcının kendisidir. Uzlaştırma sürecinde mağdur fail ile bir araya gelmek zorunda değildir. Hatta mağdur uzlaştırıcı ile bile bir araya gelmek istemeyebilir. Uzlaştırıcı, taraflara ulaşarak, uzlaştırmanın mahiyeti ve hukuki sonuçlarını anlatmak suretiyle uzlaşma teklifinde bulunmaktadır.

272. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, bu terime Sözleşme'nin 3. Maddesi, b bendinde verilen anlam dahilinde aile içi şiddet geçmişi olan evliliklerde aile içi anlaşmazlıklar ve boşanmada arabuluculuğun yasaklanmasını etkili biçimde uygulamaya güçlü bir şekilde teşvik etmektedir. Bu amaçla, arabulucular aile içi şiddete ilişkin aile hukuku davalarını inceleme yöntemleri konusunda yeterli eğitim almalıdırlar.

Türkiye arabuluculuk uygulanacak alanları net bir şekilde tanımlamıştır. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 1. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, arabuluculuk, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Kanun 1'inci fıkrasında "...aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir." diyerek aile içi şiddet iddiasını dahi arabuluculuk müessesesinin tamamen dışında tutmuştur. Bu itibarla (İstanbul Sözleşmesinin 3. maddesinde belirtilen anlam dahilinde) bir uyuşmazlık ile karşılaşıldığında, 6325 sayılı Kanunun 17. Maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi gereğince arabuluculuk faaliyeti sonlandırılmak zorundadır. Arabuluculuk faaliyetini yürüten arabulucular, 5 yıllık mesleki deneyime sahip hukuk fakültesi mezunu olup, 6325 sayılı Kanun kapsamında arabuluculuk mevzuatını da içeren uzmanlık eğitimi almak zorundadır. Yapılan uzmanlık eğitimlerinde, Arabuluculuk Daire Başkanlığı ve Avrupa Konseyi ile birlikte yürütülen "Türkiye'de Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanan eğitim modülü kullanılmaktadır. Bu modülde aile içi şiddet içeren uyuşmazlıklar konusuna yeteri kadar yer verilmiştir. Ayrıca, bu eğitimi veren eğitim kuruluşları ile yaptıkları arabuluculuk faaliyetleri nedeniyle arabulucular Arabuluculuk Daire Başkanlığının denetimi altında olup, konuya dair gerekli hassasiyetler gösterilmektedir.

282. *Mağdurların yasa uygulayıcı kurumlara güvenini artırma ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda GREVIO, Türk yetkili makamlarına şunları yapmayı ısrarla tavsiye eder :*

a. Tüm kolluk kuvvetlerinin, evlerde ve kamusal alanlarda, aile içi ve kadına yönelik diğer şiddet türlerine karşı, özellikle kadınların yaşama ve fiziksel bütünlük haklarına tam saygı çerçevesinde, hızlı ve tarafsız tepkilerini sağlamak

b. Şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı doğası ve sonuçları anlayışına dayanan ve mağdurun güvenliğine, kanıt toplamasına, failin tam sorumluluğu ve mağdurun faille uzlaşma çabalarının uygunsuzluğuna odaklanan, uzman kadın STK'ları ve rehberlik programları ile iş birliği içinde geliştirilen işbaşı eğitimi gibi, aile içi şiddete karşı bir polis müdahalesine engel olan ısrarcı tutumlar, inançlar ve uygulamaları aşmak için pratik adımlar atmak ;

c. Kadına yönelik şiddet iddiaları ile ilgili yaralanmaların ve diğer delillerin fotoğrafla belgelenmesi de dahil olmak üzere etkili ve proaktif yasa uygulama soruşturmaları ve kanıtların toplanmasını desteklemek

d. Polis ve jandarma içinde özel “büro” kurmak gibi var olan çabaları genişletmek de dahil olmak üzere, şiddet olaylarını rapor ettikleri andan itibaren tüm mağdurlara etkin bir şekilde ve geciktirmeden yardım etmek için gerekli vasıta ve kapasiteyi kolluk kuvvetlerine sağlamak;

e. Kolluk kuvvetleri mensupları tarafından işlenen kadınlara yönelik şiddet olaylarını incelemek ve kolluk kuvvetlerinin, savcılık hizmetlerinin ve disiplin kurumlarının bu tür davalarda etkili soruşturmalar ve müteakip eylemler gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bağımsız bir organı görevlendirmek;

f. Acil durum müdahaleleri de dahil olmak üzere, kadın görevlilerin yardım ve görüşme yapması olasılığını garanti etmek amacıyla, kadın memurların sayısının önemli ölçüde artırılmasıyla kolluk kuvvetlerinde toplumsal cinsiyet dengeli bir işgücüne ulaşmak için çabalarını sürdürmek.

Türkiye şiddet mağdurlarına yönelik tüm hizmetlerin ve müdahalelerin İstanbul Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde etkinli, hızlı ve tam olarak sunulması konusunda çalışmalarını sürdürmektedir ve sürdürmeye devam edecektir. Bu amaçla kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışan profesyonellere yönelik eğitimler sürdürülecek verilen hizmetlerin denetimine devam edilecektir.

Türkiye'nin Anket Yanıtlarında da belirtildiği üzere 2014-2016 yıllarında AÇSHB tarafından yürütülen “Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi” kapsamında polislere yönelik olarak hazırlanan ve temel kavramlar, şiddete maruz kalanla görüşme teknikleri, şiddetle mücadelede polislerin rol ve sorumlulukları, iş akışı vb. konularını içeren Polis Kılavuzu hazırlanarak 81 ile dağıtımı gerçekleştirilmiş; AÇSHB, Emniyet Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı için İnteraktif İş Akış Şemaları hazırlanmıştır.

6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 35'inci maddesine göre“...Koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez.” Söz konusu hükmün ihlali, TCK'nın 257'nci maddesinde tanımlanan “Görevi kötüye kullanma” suçuna vücut vermektedir. Buna göre kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Herhangi bir müracaat sonrasında mağdurun bulunduğu olay mahalline giden kolluk kuvvetleri ilk olarak şiddet olayının devamını önler; tarafları ayırır, her iki tarafla suçun tespiti ve olayın aydınlatılmasına ilişkin ayrı ayrı görüşür. Mağdur ve şikayetçi dinlenilmeden önce hakları anlatılır ve açıklanır. Görüşmeyi mağdur ya da failin başkaları tarafından rahatsız edilmeyeceği, kişisel mahremiyete ve haklara saygı gösterilen bir ortamda yapar. Olayı her iki taraftan da dinler ve bu sırada şahısların evli olup olmadığı, ayrı yaşıyorlarsa ve çocukları varsa çocuklarla ilgili velayet ve kişisel ilişki (ana-baba ile görüşme hakkı) düzenlenmesine ilişkin bir mahkeme kararı bulunup bulunmadığını, tarafların geçmişte bir suç işleyip işlemediğini, olayda başkaca mağdur olanların (ebeveyn, çocuk vb.) bulunup bulunmadığını araştırır ve bulguları tutanağa geçirir. Eğer bu görüşmede tarafların silahının bulunduğu ortaya çıkarsa tanzim edilen bu tutanakla birlikte silah ruhsatsız ise arama kararı, ruhsatlı ise silahın kolluğa teslimine yönelik karar verilmesi için süratle cumhuriyet savcılığında karar talep eder.

Olay yeri incelemelerinde, olayın sıcaklığı nedeniyle adli görevi bulunmayan görevlilerin ve meraklı vatandaşların olay yerine girerek, incelemeleri zorlaştırmaları ve delillerin kaybolmasına sebebiyet vermeleri ihtimaline karşılık olay yerinde görevine başlayan kolluk görevlileri olay yerinde gerekli tedbirleri alır. Adli görevi bulunmayan görevlilerin olay yerinden uzak tutulması konusunda azami dikkat ve özeni gösterir. Olay yerine intikalde, tüm delillerin ve suç aletlerinin uygun bir şekilde muhafaza altına alınmasında Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğindeki usul ve esaslara uyulur, hızlı davranılır, toplanan deliller ve suç aletleri için tutanak tanzim edilir.

Yetkileri dâhilinde gerekli önleme ve koruma tedbirini yerini getirmeyen devlet görevlisinin fiili, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. Görevi kötüye kullanma, memurun suç teşkil eden eylem ve işlemlerinden dolayı işletilen disiplin sürecinden ayrı olarak adli yargıda resen soruşturması yürütülen bir suçtur. Görevi kötüye kullanma suçu, Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesinde tanımlanmıştır. Memurun yapmakla yükümlü olduğu bir şeyi yapmaması durumunda görevi kötüye kullanma suçu oluşur. Görevinin gereğini yerine getirmeyen kamu görevlisinin bu suçtan yargılanması, Türkiye Ceza Mahkemelerinde gerçekleştirilmektedir.

Suç fiilinin Ceza Mahkemelerinde yargılamasının yanı sıra, suç fiilinden zarar gören şiddet mağdurları, kamunun yürütmesi gereken bir hizmetin hiç işlememesi, gereği gibi işlememesi ya da geç işlemesi durumundan ötürü idare aleyhine tazminat davası açabilir.

Bu tazminat davası, İdari Yargılama Usul Kanununda (İYUK) tam yargı davası olarak düzenlenmiş ve İdari Yargı Mercilerince yürütülmektedir. Şiddet mağdurunun bu davayı açabilmesi için ciddi fiziksel yaralanması gibi bir şart aranmamakta olup, tam yargı davasının açılabilmesi için kişisel hakların doğrudan zarar görmüş olması yeterlidir.

Diğer taraftan 6284 sayılı Kanununun 20. maddesine göre AÇSHB, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir. Bu kapsamda AÇSHB avukatları tarafından, 6284 sayılı Kanun kapsamında konusu suç unsuru olan 2016 yılında 11.477, 2017 yılında 46.88016.08.2018 tarihi itibarıyla 69.337 davaya müdahil olunmuştur. Ülkemizdeki bu uygulama ile; suçtan zarar gören mağdurların dava süreçlerinde kendilerini daha güvende hissettiği ve suçları ihbar etme hususunda mağdurların daha da cesaretlendiği değerlendirilmektedir.

Öte yandan aile içi şiddet mağduru kişi, alması gereken hizmet çerçevesinde (koruma/önleme faaliyeti, görevlilerin tutum ve davranışları vb.) bir mağduriyet yaşadıysa Kamu Denetçiliği Kurumuna (Ombudsman) da başvurabilmektedir.

286. GREVIO, Türk yetkili makamlarını kadına yönelik şiddete karşı sivil ve cezai çözüm yolları arasında daha dengeli bir yaklaşımın sağlanması amacıyla 6284 sayılı Kanun kapsamındaki koruyucu tedbirlerin uygulanmasının, özellikle tekrarlanan ve daha ciddi şiddet vakalarında failin cezai sorumluluğu ve onunla başa çıkma gereğinin yerine getirilmemesinin yerini almayacak önlemler almayı ısrarla tavsiye eder. Bu alandaki ilerlemenin, Sözleşme'nin 11. Maddesinde belirtilen şartları özellikle de mağdur ve fail hakkındaki kayıtlı verilerin cinsiyete, yaşa, şiddete ve failin mağdurla olan ilişkisi ve coğrafi yere göre ayrıştırılması gerekliliğini göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin kapsamı dahilinde ele alınan farklı şiddet biçimlerine yönelik kovuşturma ve mahkûmiyet oranlarını gösteren kamuya açık verilerin toplanması yoluyla ölçülmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin Anket Yanıtlarında da ayrıntılı sunulduğu üzere, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında "Kadına yönelik şiddet verilerinin etkin biçimde izlenmesi amacıyla Kurumlar arası ortak veri tabanı oluşturulacaktır." şeklinde belirlenen faaliyet kapsamında, AÇSHB tarafından 6284 sayılı Kanuna istinaden verilen tedbir kararlarının Kurumlar arası entegrasyon çalışması ile ortak bir veri sisteminde kaydedilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında üretilen istatistiklere ilişkin veriler Adli Veri Bankası kapsamında UYAP ortamından alınarak derlenmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen; koruyucu ve önleyici tedbirler, bu tedbirlerin talep üzerine veya resen verilip verilmediği, tedbirin hangi sıfatla verildiği, tedbir kaldırma nedeni, tedbir kaldıran birim, tedbirin süresi, karar ve tedbir kaldırma karar tarihi kırılımında istatistik üretilmekte olup söz konusu sistemin geliştirilmesi çalışmalarında, tedbirlerin hangi şiddet biçimleri için çıkartıldığını, mağdur tarafından bir tedbirin talep edilip edilmediği ya da re 'sen verilmiş olan koruma emirlerinin ortalama süresi, aynı mağdur tarafından istenen koruma emirlerinin yenilenme sayısı (veya yetkililerin talebi üzerine), acil durumlarda kolluk kuvvetleri tarafından verilen koruma emirlerinin sayısı, koruma emirlerinin ihlali (her bir 6284 sayılı Kanun ile düzenlenen emirler) ve bütün ihlallerle ilgili uygun şekilde yaptırım uygulanıp uygulanmadığı gibi bilgilerin uygun veri toplama vurgularına dayanarak dikkatli bir şekilde izlenmesi ve analiz edilmesi hususunda Türkiye GREVIO 'unun tavsiyelerinin dikkate alınacaktır.

292. GREVIO, Türk yetkili makamlarına, aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadına yönelik her tür şiddet için risk değerlendirmesi ve risk yönetimi uygulamalarını aşağıdaki hususlar uyarınca geliştirmeyi ısrarla tavsiye eder:

a. Tekrarlanma ve şiddetin artması riskinin değerlendirilmesine olanak sağlanması için şiddet raporlarının tüm kayıtlarının sistematik olarak tutulmasına devam ederken, kişisel verilerin korunması ilkelerine saygı gösterilmesini sağlanması;

b. özellikle yüksek riskli vakalarda, çok kurumlu bir müdahale biçimini içeren ve onu güçlendirmek için mağduru bu sürece dahil eden bir risk değerlendirme sisteminin geliştirilmesi;

c. Risk faktörlerini vaka bazında inceleyerek risklerin değerlendirilmesi ve yönetilmesi ve her bir mağdurun bireysel durumuna göre uyarlanmış tedbirleri benimseyerek güvenlik ve insan haklarına saygı gösterilmesinin amaçlanması;

d. risk değerlendirmesinde potansiyel mağdurlarla birlikte çalışan tüm yasal kurumları eğitmek için adım atma çabaları, risk yönetimi ve bu süreçlerin çok kurumlu çalışma tarafından desteklenmesi ihtiyacı;

e. Risk yönetimini geliştirmek için çabaların sürdürülmesi.

Türkiye risk değerlendirmesinin kadına yönelik şiddete verilecek yanıtın vazgeçilmez ve önemli unsurlarından biri olduğunun bilincindedir. Bu bilinçle öncelikle veri paylaşımı konusundaki çalışmalar hızlandırılmıştır. AÇSHB ile İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Arasında Bilgi Paylaşım Protokolü Eylül 2017 tarihinde imzalanmıştır. Protokol ile Emniyet Genel Müdürlüğüne düzenlenen “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu” ile “6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarına ilişkin verilerin” AÇSHB ile elektronik olarak paylaşılması planlanmaktadır. AÇSHB ve İçişleri Bakanlığı, bilgi işlem birimlerince veri entegrasyonuna ilişkin çalışmalara devam etmektedir.

Kolluk tarafından, şiddet uygulayan ve şiddet mağdurlarına yönelik tanzim edilmekte olan "6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu" ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde tedbir kararı alabilmek amacıyla kolluk risk analizi yapmaktadır. Risk faktörlerinin vaka bazında incelenerek değerlendirilebilmesi amacıyla söz konusu formun AÇSHB ile elektronik ortamda paylaşılmasına yönelik çalışmalar imzalanan protokol çerçevesinde devam etmektedir. Söz konusu veri entegrasyon çalışmasının şiddet mağduru bireylere ulaşma süresini kısaltması ve korumanın etkinliğinin artırması beklenmektedir.

Risk değerlendirme ve yönetim uygulamalarının önemli bir unsuru anlaşılacağı gibi veri entegrasyonudur. Bu kapsamda, 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının, UYAP sisteminden, elektronik ortamda Bakanlığımız veri sistemine otomasyonunu sağlayan veri entegrasyon çalışmaları 2016 yılında tamamlanmış, gerçekleştirilen pilot uygulama sonrasında "6284 Karar Takip Sistemi" 2017 yılında 81 İl Müdürlüğümüze ve tüm ŞÖNİM'lere yaygınlaştırılmıştır. Takip Sisteminin kullanıcılarına yönelik eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen son UYAP entegrasyon çalışmaları sonucu, 6284 sayılı Kanun kapsamında hükmedilen koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının elektronik ortamda İl Müdürlükleri ve ŞÖNİM'lere iletilmesi sağlanmış, şiddet mağduruna ulaşma süresi kısalmıştır. Söz konusu veri entegrasyonunun iyileştirilmesine yönelik çalışmalarımız devam etmektedir.

Veri entegrasyonun, mağdurun ve verilerin güvenliğinin sağlanması, süratli risk değerlendirmesi yapılışı amaçları çerçevesinde olumlu etki de bulunması beklenen alanlardan biri de gizlilik kararlarının uygulanmasıdır. Şiddet mağduru kadınların daha etkin korunmasına yönelik gizlilik kararı alındığı durumlarda, uygulama ŞÖNİM koordinasyonunda gerekli çalışmalar yürütülmekte; bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilen korunan kişinin bilgileri kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, sağlık kurum ve kuruluşları ve benzeri tüm kayıtlarda da gizlenmektedir.

Konukevlerinde yürütülen tüm iş ve işlemler gizlilik ilkesi kapsamında yürütülmektedir. Bu çerçevede yapılacak yazışmalarda kadınların, çocukların ve çalışanların isimleri belirtilmez, gerekli durumlarda üzerinde anlaşmaya varılmış kodlar kullanılır. Kadın ve çocuklar ile gerekli görülen üçüncü kişilerin kimlik bilgileri ve adresleri ile önem taşıyan bilgiler tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Gizlilik kuralını ihlal edenler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Kanun kapsamında kişi hakkında verilen gizlilik kararlarının koordineli, etkin hızlı ve gizlilik ilkesine riayet edilerek uygulanması bağlamında "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında yer alan “Kadına yönelik şiddet verilerinin etkin biçimde izlenmesi amacıyla kurumlararası ortak veri tabanı oluşturma” faaliyeti kapsamında, Adalet Bakanlığı ile başlatılan veri entegrasyon çalışmaları, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve AÇSHB ile işbirliğinde; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, bankacılık gibi sektörlerle de tamamlanacaktır.

Böylelikle veri sistemlerinde kayıt, işleme ve gizleme işlemleri için mahkemelerce verilen gizlilik kararının ilgili kuruma fiziki olarak tebliğ edilmesi beklenmeden gerekli işlem gecikmeksizin uygulanacaktır.

305. Mağdurların bilinçli seçimlerine saygı duyulurken GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda ısrarla tavsiyede bulunur:

a. Mağdurun ifadesinin, 6284 sayılı Kanun kapsamında koruyucu tedbir kararlarının çıkarılması amacıyla kanıt olduğuna dair ilkeye bağlı kalmak;

b. Mağdurun güvenliği ana düşüncesini ve yalnızca ona danışmanlık ve gerekli destek hizmetlerinin sunularak sağlanabilecek güçlenme ve iyileşme ihtiyacını yeterli süre boyunca koruyucu önlemlerin alınmasını sağlamak;

c. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki acil engelleme emirleri de dahil olmak üzere koruma emirleri çıkartma imtiyazlarını proaktif bir şekilde kullanmaları için kolluk kuvvetlerini daha fazla teşvik etmeleri;

d. Kolluk kuvvetlerinin mağdurun ifadesini desteklemek üzere kapsamlı bir şekilde kanıt toplayıp kayıt altına almaları için daha fazla teşvik edilmesi;

e. Koruma emirlerinin faile hızlı bir şekilde ve gecikmeden yani yasal kurumların bu konudaki sorumluluğunu açıkça tanımlayarak bildirilmesini sağlamak,

f. Özellikle yüksek riskli durumlarda, özellikle önleyici tutuklamanın yaptırımını etkin bir şekilde uygulamak suretiyle, koruma kararlarının ihlal edilmesine özenle tepki vermek;

g. Koruma emirlerini uygularken özenli davranmayan yetkilileri sorumlu tutmak ve yaptırım uygulamak

Bu alandaki ilerlemenin dikkatle izlenmesi ve koruma tedbirlerinin özellikle hangi şiddet biçimleri için çıkartıldığını, mağdur tarafından bir tedbirin talep edilip edilmediği ya da re ‘sen verilmiş olan koruma emirlerinin ortalama süresi, aynı mağdur tarafından istenen koruma emirlerinin yenilenme sayısı (veya yetkililerin talebi üzerine), acil durumlarda kolluk kuvvetleri tarafından verilen koruma emirlerinin sayısı, koruma emirlerinin ihlali (her bir 6284 sayılı Kanun ile düzenlenen emirler) ve bütün ihlallerle ilgili uygun şekilde yaptırım uygulanıp uygulanmadığı gibi bilgilerin uygun veri toplama vurgularına dayanarak dikkatli bir şekilde izlenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Analizler düzenli aralıklarla yapılmalı ve halka açık hale getirilmelidir.

Türkiye'nin Anket yanıtlarında ve GREVIO ile yapılan görüşmelerde de ifade dildiği üzere 6284 sayılı Kanun şiddeti tanımlamış ve Sözleşme gereği “acil koruma emri” niteliği taşıyan “koruyucu ve önleyici tedbir kararlarını” düzenlemiştir. Bu tedbir kararları mesai saatleri dışında, hafta sonlarında ve tatillerde de tedbir kararı alınması mümkündür. Çünkü Kanun gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirlerine de tedbir kararı alma görev ve yetkisi vermiştir. Bu kapsamda can güvenliği riski bulunan şiddet mağduru kadın ve beraberindeki çocuklara delil ve belge aranmaksızın ve geciktirilmeksizin barınma yeri sağlanabilmekte ve geçici koruma altına alınabilmektedir.

Ayrıca şiddet uygulayana yönelik şiddet mağduru kadına yaklaşmama, şiddet uygulayanı evden uzaklaştırma, mağdurun işyerine, okuluna yaklaşmama gibi önleyici kararlar da geciktirilmeksizin uygulanabilmektedir.

Bu mevzuat hükümlerinin etkin uygulanması için Uzmanlaşmış Hizmet Birimlerinin varlığı son derece önemlidir. Bu çerçevede Ülkemizdeki 257 Aile Mahkemesi Cumhuriyet Savcılıklarına bağlı Aile içi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları, 81 İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde hizmet sunan Aile içi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği, İl Jandarma Komutanlıklarında bulunan “Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği” birimleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri gibi uzman kurumsal mekanizmalar risk tespiti odaklı hizmet sunarak; şiddet mağdurlarının etkin korunmasında gerekli tedbirleri hayata geçirmektedir.

Nitekim şiddetin tekrarının ve ölümlerle sonuçlanan kadına yönelik şiddet fiillerinin engellenmesi için kullanılan etkili araçlardan biri de 6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama tehlikesi bulunan kişilerin teknik araç ve yöntemlerle takip edilmesidir.

Türkiye’de, 2012’den bu yana mağdurların etkin korunmasına yönelik elektronik izleme ve takip sistemleri pilot olarak uygulanmakta ve yurtdışındaki benzer uygulamalara ilişkin incelemeler gerçekleştirilmektedir.

Halihazırda Adalet, İçişleri ve AÇSHB işbirliğinde elektronik kelepçe pilot uygulaması gerçekleştirilmektedir. Söz konusu sistemde şiddet mağduruna “mağdur ünitesi” verilmekte, şiddet uygulayana ise “elektronik kelepçe” takılarak, mağdur ve şiddet uygulayan aynı anda, Elektronik İzleme Merkezi tarafından 7/24 esasına göre izlenmekte, ihlal olması durumunda ilgili kolluk biriminin müdahalesi ile mağdurun korunması sağlanmaktadır.

Bu kapsamda teknik yöntemlerle takip uygulamalarının; can güvenliği yüksek, sık ihlal gerçekleşen vakalarda uygulanmasına özen gösterilmektedir. Teknik yöntemlerle takip sistemi, en kalabalık nüfusa sahip illerden Ankara, İzmir, İstanbul, Bursa, Gaziantep ve Antalya’da uygulanmakta olup yapılacak değerlendirmeler çerçevesinde önümüzdeki yıllarda tüm illere yaygınlaştırmayı planlamaktayız.

Diğer yandan Kolluk birimlerinin görevini gereği gibi hassasiyetle yerine getirmesi için gerçekleştirilen eğitim ve farkındalık çalışmaları hakkında, Türkiye’nin Anket yanıtlarında ve GREVIO ile yapılan görüşmelerde detaylı bilgi paylaşımı yapılmıştır.

6284 sayılı Kanun kapsamında üretilen istatistiklere ilişkin veriler Adli Veri Bankası kapsamında UYAP ortamından alınarak derlenmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen; koruyucu ve önleyici tedbirler, bu tedbirlerin talep üzerine veya resen verilip verilmediği, tedbirin hangi sıfatla verildiği, tedbir kaldırma nedeni, tedbir kaldıran birim, tedbirin süresi, karar ve tedbir kaldırma karar tarihi kırılımında istatistik üretilmekte olup söz konusu sistemin geliştirilmesi çalışmalarında, tedbirlerin hangi şiddet biçimleri için çıkartıldığını, mağdur tarafından bir tedbirin talep edilip edilmediği ya da re ‘sen verilmiş olan koruma emirlerinin ortalama süresi, aynı mağdur tarafından istenen koruma emirlerinin yenilenme sayısı (veya yetkililerin talebi üzerine), acil durumlarda kolluk kuvvetleri tarafından verilen koruma emirlerinin sayısı, koruma emirlerinin ihlali (her bir 6284 sayılı Kanun ile düzenlenen emirler) ve bütün ihlallerle ilgili uygun şekilde yaptırım uygulanıp uygulanmadığı gibi bilgilerin uygun veri toplama vurgularına dayanarak dikkatli bir şekilde izlenmesi ve analiz edilmesi hususunda GREVIO ‘unun tavsiyelerinin dikkate alınacağı belirtilmelidir.

309. GREVIO, Türk yetkili makamlarını aşağıdaki hususlarda önlem almaya güçlü bir şekilde teşvik etmektedir:

a. Mağdura yönelik zarar verici kalıp yargıları ebedileştirme ile mücadele etmek amacıyla medeni hukuk ve ceza hukuku tarafından mahkemelerde sağlanan korumayı rastgele, dolayısı ile

ahlaksız ve değersiz kılan, “cinsel geçmişin delil olarak kabul edilebilirliğini ve/veya dikkate alınması uygulamasını” yasaklamak;

b. Kadının özgürce verilmiş rızası alınmadan hiçbir genital muayene uygulamasının gerçekleşmeyeceğinden emin olmak

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Genital muayene” başlıklı 287’nci maddesine göre, “yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

“Bekaret testi” gibi uygulamalar Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda yer almamaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilen genital muayeneler, mağdurun daha evvel cinsel eylemlerde bulunup bulunmadığının tespitine yönelik olmayıp, cinsel şiddet mağduru bireylere yönelik gerçekleştirilen fiile ilişkin delil ve emare edinilmesi amacıyla yapılmasına karar verilebilmektedir. Ancak bu karar da sıkı koşullara bağlanmıştır. Bu muayenenin gerekip gerekmediğini hakim takdir etmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu suçun soruşturulması ve kovuşturulması aşamalarında suç mağdurlarına bir takım haklar tanımıştır. Kanunun 76’ncı maddesinin birinci fıkrasında, “bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde iç ve dış beden muayenesi yapılmasına veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örnekler, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine, sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahi bir müdahalede bulunmamak şartıyla; Cumhuriyet savcısının talebi ile resen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı yirmi dört saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulur. Hakim veya mahkeme tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmazsa kendiliğinden hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılmaz.” hükmü öngörülmüştür. Kanunun 77 nci maddesine göre kadının muayenesi istemi halinde ve olanaklar elverdiği takdirde bir kadın hekim tarafından yapılır.

Bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delillerin elde edilmesi; ayrıca, maddi gerçeğin ortaya çıkartılması bakımından şüpheli, sanık, mağdur ve diğer kişilerin beden muayenelerinin yapılması, tıbbi incelemelerde bulunmak üzere vücuttan, kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örneklerin alınması, moleküler genetik incelemeler ile şüpheli ve sanığın kimliğinin teşhisi için gerekli fiziki özelliklerin tespitine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla “Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik” çıkartılmıştır.

Kanunun 80 inci maddesine göre de, 75, 76 ve 78 inci madde hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaç için kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip kişiler tarafından bir başkasına verilemez.

Bu bilgiler, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar verilip kesinleşmesi hallerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir.

313. GREVIO, Türk yetkili makamlarına, Sözleşme'nin 55. maddesinin 1. Fıkrasında belirtilen tek taraflı ve re'sen kovuşturma ile ilgili kurallara uygun hale getirmek üzere mevzuatlarını değiştirmeyi ısrarla tavsiye eder.

İstanbul Sözleşmesi, fiziksel şiddet, tecavüz dahil cinsel şiddet, zorla evlilik, kadın sünneti, zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma fiillerinin soruşturulması ve kovuşturulması için şikayet şartı aranmamasını öngörmektedir. 5237 sayılı TCK bu bağlamda değerlendirildiğinde, fiziksel şiddet

fiillerini kapsayan kasten öldürme(Madde 81, Madde 82), kasten yaralama(Madde 86 –Madde 86/2 dışında-), eziyet (Madde 96) suçlarının; tecavüz dahil cinsel şiddet fiilleri karşılayan cinsel saldırı(Madde 102 (Madde 102-1; suçun basit hali dışında-) ve çocukların cinsel istismarı suçlarının(Madde 103); kadın sünneti fiilini karşılayan neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama (Madde 87) suçunun; zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma fiillerini kapsayan çocuk düşürtme(Madde 99) ve kısırlaştırma(Madde 101) suçlarının; soruşturulması ve kovuşturulması için şikayet şartı aranmadığı, re'sen işlem yapıldığı görülmektedir.

316. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, Sözleşme'nin kapsadığı suçlarla ilgili soruşturma ve adli kovuşturmalar sırasında, uzman kadın sivil toplum örgütleri ve aile içi şiddet danışmanlarının mağdurlara yönelik destek ve / veya yardım hizmetlerini yaygınlaştırmaya yönelik tedbirler almaya teşvik etmektedir.

Türkiye'de Sözleşme'nin kapsadığı suçlarla ilgili soruşturma ve adli kovuşturmalar sırasında, uzman kadın STK'lar ve aile içi şiddet danışmanlarının mağdurlara yönelik destek ve / veya yardım hizmetleri sunduğu uygulamalar mevcut olup GREVIO' nun bu husustaki tavsiyeleri gelecek dönem strateji ve politika belgeleri düzenlenirken göz önünde bulundurulacaktır.

318. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, Sözleşme'nin 56. maddesi uyarınca, gerekli mağdur koruma önlemlerinin mevcudiyetini sağlamaya güçlü bir şekilde teşvik eder. Bu tür önlemler, kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı anlayışına dayanmalı ve mağdurların görüşlerini açıklamalarına, çıkarlarını savunmalarına ve haklarını kullanmalarına yardımcı olmada uzman kadın örgütlerinin rolüne önem vermelidir.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile 139 ağır ceza merkezi ile büyük ilçelerde olmak üzere toplam 150 adliyede mağdur destek birimi kurulması planlanmaktadır. Bu kapsamda suç mağduru olan kadınlar da dahil olmak üzere mağdurlara yönelik olarak psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılar tarafından yapılacak bireysel değerlendirme sonucunda ihtiyaç durumunun tespit edilerek ona göre destek ve yardım hizmeti sunulması, etkin bilgilendirme ve yönlendirme yapılması, ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyon sağlanarak mağdurların etkin şekilde korunması planlanmaktadır.

Diğer taraftan 317. Paragrafta yer alan failin geçici veya kesin olarak serbest bırakıldığı veya kaçtığı durumlarda mağdurun bilgilendirilmesine dair GREVIO'nun görüşüne ilişkin olarak şu açıklamaları yapmak gerekir. Prosedür gereği Türkiye'de eşe karşı şiddet veya saldırı eylemlerinden dolayı hükümlü olan kişilerin cezalarını infaz ettikleri sırada cezaevinden firar etmek sureti ile ve izinli olmaları durumunda şiddetin tekrarlanması riskini önlemek amacı ile mağdurlara adli, kolluk ve sosyal hizmet birimleri tarafından bilgilendirme yapılmakta ve gerekli önlemler alınmaktadır. Bu kapsamda mağdurlara yönelik koruma önlemlerinin artırılması konusunda Türkiye proaktif olarak çalışmaya devam edecektir.

320. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, Sözleşme'nin kapsadığı çeşitli şiddet türlerinin mağdurları için adli yardım erişimini iyileştirmeye, özellikle kadın uzman örgütleri ile iş birliği içinde, Adli Yardım Büroları tarafından atanan avukatların kadınlara yönelik şiddetle ilgili eğitimlerini desteklemeyi, güçlü bir şekilde teşvik etmektedir. GREVIO, yetkili makamları, yasal yardıma erişim prosedürlerini sadeleştirme ve düzene koyma ve Adli Yardım Bürolarını kadına yönelik şiddet mağdurlarının ihtiyaçlarına duyarlı hale getirme yollarını düşünmeye davet etmektedir.

Mağdurların adalete erişimlerini kolaylaştırmak için Adalet Bakanlığı, AÇSHB ve Barolar tarafından yürütülen çalışmalardan ve sunulan adli desteklerden Türkiye'nin Anket yanıtlarında ve GREVIO ile yapılan görüşmelerde detaylı bir şekilde bahsedilmiştir.

335. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, mağdurun eşinin uyuşu ne olursa olsun, ilişki süresi ne olursa olsun boşanma durumunda mağdurların bağımsız ikamet izni alma olasılığını genişletmeye davet etmektedir.

GREVIO'nun Raporun 324. Paragrafında; yer alan ve mevcut geçici koruma statüsünün Suriye'den gelen mültecilere Türkiye'de güvenliğini sağlamak için güvenli ve uzun vadeli bir çözüm sunmadığına ilişkin yorumuna kesinlikle katılmamaktadır. Bilindiği üzere ülkemiz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesini ve 1967 Tarihli Ek Protokolünü "Coğrafi Kısıtlama" ile kabul etmiştir. Bu nedenle Avrupa Konseyi üyesi ülkeler dışından gelen yabancılara şartlarını taşıyalar dahi mülteci değil şartlı mülteci statüsü verilmektedir. Şartlı mülteci statüsü sahibi yabancıların ise üçüncü bir ülkeye yerleşinceye kadar ülkemizde kalma hakkı bulunmaktadır. Kaldı ki mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi olmak ilelebet kalıcı bir durum değildir. Yabancıya statü verilmesini gerektiren durumlar ortadan kalktığında statüleri sona erebilmektedir. Ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriyeliler, kayıt işlemlerinin ardından hak ve hizmete erişebilmekte ve kamu düzeni ve güvenliği açısından bir tehdit oluşturmadığı sürece zorla ülkelerine geri gönderilmemektedirler. İlerleyen süreçte geçici koruma rejimi sonlandırılması söz konusu olduğunda ise; geçici korumayı tamamen durdurarak geçici korunanların ülkelerine dönmesine, geçici korunanlara, koşullarını taşıdıkları statünün toplu olarak verilmesine ya da uluslararası koruma başvurusunda bulunanların başvurularının bireysel olarak değerlendirilmesine, geçici korunanların, Kanun kapsamında belirlenecek koşullarda Türkiye'de kalmalarına izin verilmesine, karar verebilir. 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile ülkemizde geçici koruma altına alınan Suriyeliler 2011 yılından itibaren ülkemizedir. Hiçbir Suriyeli de zorla ülkesine geri gönderilmemektedir.

Türkiye GREVIO'nun Raporun 326. Paragrafında; "1.632.508 kayıtlı Suriyeli kadın vatandaş var. Ancak kayıtlı olmayan Suriyeliler dikkate alındığında, kadın sayısının daha fazla olduğu düşünülmektedir" şeklindeki yorumuna katılmamaktadır. Ülkemizde bulunan Suriyelilerin hemen hemen hepsi kayıt altındadır.

Raporun 327. Paragrafından bahsi geçen geçici barınma merkezleri sorumluluğu ve bu merkezler dışındaki nüfusa hak ve hizmet sağlanmasında koordinasyon görevi 16.03.2018 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliğinde yapılan değişiklik ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Öte yandan, Türkiye GREVIO'nun 335. Paragraftaki görüşünün öneminin farkındadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Aile İkamet İznini düzenleyen 34 üncü maddesinin 6 ncı fıkrası; "Boşanma halinde, Türk vatandaşıyla evli olan yabancıya en az üç yıl aile ikamet izni izniyle kalmış olmak kaydıyla kısa dönem ikamet izni verilebilir. Ancak yabancı eşin, aile içi şiddet gerekçesiyle mağdur olduğu ilgili mahkeme kararıyla sabit ise üç yıllık süre şartı aranmaz." hükmüne amirdir. Bununla birlikte, anılan Kanunun 46 ncı maddesi kapsamında diğer ikamet izninin verilmesindeki şartlar aranmadan İçişleri Bakanlığının onayı alınmak suretiyle valiliklerce insani ikamet izni verilebileceğini ve bu izinler uzatılabileceğini belirtmiştir.

345. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, uzman kadın STK'larla iş birliği içinde, idari gözetim altındakiler de dahil olmak üzere tüm kadın sığınmacıların kadına yönelik şiddet vakalarını bildirebilmelerini sağlamak için toplumsal cinsiyete duyarlı prosedürler, kılavuzlar ve destek hizmetleri geliştirmelerini teşvik etmektedir. Bu alandaki ilerlemeler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete bağlı iddiaların sayısı hakkında ilgili veriler toplanarak ölçülmelidir. GREVIO, yetkili

makamları, Suriyeli veya geçici koruma şemasına giren diğer menşelere uygulanan kayıt işlemleri ile ilgili benzer prosedür ve kılavuzlar geliştirmeyi düşünmeye davet etmektedir.

Türkiye tüm göçmenlerin kadına yönelik şiddetten korunması için gerekli önlemleri almaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tüm personelini yoğun bir eğitim programından geçirmektedir. Bu eğitimler arasında en çok önem verilen konu başlıklarından biri ise “Özel İhtiyaç Sahipleriyle Mülakat Teknikleri” eğitimidir. Uluslararası koruma başvurusunda bulunan yabancılarla gerek kayıt sırasında, gerekse kayıttan sonra mülteci statüsü belirleme aşaması için yapılan mülakat sırasında hassas grupların tespit edilmesi ve özel durumlarına göre muamele edilmesi oldukça mühimdir.

Bu kapsamda, şiddet mağduru yabancı kadınlar da dâhildir. Şiddet mağduru yabancı kadınların tespit edilmesi, hassas durumu tespit edilen bu yabancılarla yapılacak görüşmelerde özel durumlarının farkında olarak mülakatlarının sürdürülmesi için gerekli eğitimler verilmekte ve bu eğitimler belirli periyotlarla yenilenmektedir. Bu eğitimler sadece uzman yardımcısı, sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılara değil tercümanlara da verilmektedir. Şiddet mağduru yabancı kadınların özel durumları GöçNet kurumsal bilgi sistemine de kaydedilmektedir. Ancak yalnızca şiddet mağduru olmak ülkemizde uluslararası koruma statü sahibi olmak için yeterli değildir. Statü belirleme süreci için mülakatlar yapılmakta ve yabancının sunduğu tüm veriler, iddialar bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte Türkiye GREVIO’nun İstanbul Sözleşmesi’nde ele alınan tüm şiddet türleri hakkında sistematik ve zorunlu hizmet içi eğitim başlatması tavsiyesini önemsemekte, eğitim programlarını bu doğrultuda çeşitlendirmeyi ve geliştirmeyi planlamaktadır.

348. GREVIO, Türk yetkili makamlarını, statüleri veya ikametleri ne olursa olsun, korumaya muhtaç olan şiddet mağdurları, hayatlarının risk altında olduğu veya işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalabilecekleri herhangi bir ülkeye herhangi bir koşulda geri dönmemesi için kanunda yer alan geri göndermeme ilkesinin uygulanmasına saygı gösterilmesini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almaya güçlü bir şekilde teşvik eder.

Türkiye bireysel veya kitlesel olarak ülkemize gelen ve sığınma talebinde bulunan yabancıların işlemlerini, din, dil, ırk, cinsiyet vb. hiçbir ayırım gözetmeksizin yürütmektedir. Ülkemizden koruma talep eden yabancıların sayı ve çeşitliliği dikkate alındığında açık kapı politikasının sadece Suriyeliler için değil zulümden ve şiddetten kaçan tüm yabancılar için uygulandığı görülmektedir. Bununla birlikte, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığıyla ilgili hükümler ve yabancı terörist savaşçılarla mücadelenin gerektiği dışında hiçbir yabancı hayatlarının risk altında olduğu veya işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalabilecekleri herhangi bir ülkeye herhangi bir koşulda geri gönderilmemektedir. Öte yandan sınır dışı etme kararı alınamayan yabancılar insani ikamet izni verilebileceğine ilişkin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda hüküm bulunmaktadır.

- ***Raporda düzeltilmesi talep edilen maddi hatalar:***
 - ✓ ***Rapor genelinde “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)”nda “mücadele” kelimesinin çıkarıldığı görülmektedir. Rapor metninde ve dipnotlarında “National Action Plan on Violence against Women” şeklindeki ifadelerin “National Action Plan on Combatting Violence against Women” şeklinde yeniden düzenlenmesi***
 - ✓ ***Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak yeniden yapılandırılmış olması nedeniyle Bakanlık isminin değiştirilmesi***